

<https://TheVirtualLibrary.org>

# **Mugbyn risteys**

**Charles Dickens**

Suomentanut: Suonio

Otava, Helsinki, 1904



# I.

— Konduktööri! Mikä paikka tämä on?

— Mugbyn risteys, herra.

— Tuulinen paikka!

— On, niin on tavallisesti, herra.

— Ja näyttää hyvin synkältä tosiaan!

— Niin, siltä se enimmäiten näyttää, herra.

— Vieläkö sataa?

— Niinkuin saavista, herra.

— Avatkaa ovi. Minä tahdon astua ulos.

— Pääsette, herra, — vastasi konduktööri, loistaen sadepisaroista. Lyhtynsä valossa katsahti hän kellonsa kyöneleisiin kasvoihin: — kolme minuuttia aikaa.

— Enemmän, luullakseni, — minä jään tänne.

— Arvelin teillä olleen piletin koko matkaa varten, herra?

— Niin onkin, vaan minä jätän loput. Nyt tahtoisin kapineeni.

— Olkaa hyvä; tulkaa tavaravaunulle niitä osoittamaan, herra. Tehkää hyvin ja katsokaa tarkkaan, herra. Ei hetkeäkään liikaa aikaa.

Konduktööri kiirehti tavaravaunulle, matkustaja perässä. Konduktööri astui vaunuun, matkustaja katsahti sinne sisälle.

— Nuot kaksi suurta mustaa kirstua nurkassa, mihin lyhtynne valo sattui. Ne ovat minun.

— Mikä nimi niissä on, herra?

— Barbox Veljekset.

— Väistykkää tieltä, herra, olkaa niin hyvä. Yks. Kaks. Kaikki!

Lamppu heilahti. Viittavalkeat edempänä jo muuttuvat. Vihellys veturista. Juna poissa.

— Mugbyn risteys! — sanoi matkustaja vetäen molemmilla käsillään villaisen kaulaliinansa kaulansa ympärille. — Kellon lyötyä kolme myrskyisenä aamuna! Noin!

Hän puhui itsekseen. Siellä ei ollut ketään muutakaan puhuteltavaa. Ehkäpä, vaikka siellä olisi joku ollutkin, hän sittenkin olisi mielemmin puhunut itseksensä. Näin itsekseen puhuen hän puhui miehelle, joka oli noin viisi vuotta tällä tai tuolla puolen viittäkymmentä, ja joka oli ennen aikaa harmahtunut niinkuin hoitamatta jäänyt valkea. Tämä mies näytti aprikoivalta, pään asema ilmaisi miettiväisyyttä ja hän puhui hillityllä äänellä. Hänestä saattoi huomata, että hän oli paljon itsekseen ollut.

Hän seisoi pimeällä asemasillalla, eikä kenkään muu, kuin tuuli ja sade kiinnittänyt huomiotansa häneen. Nämät kaksi valpasta taistelijaa hyökkäsivät hänen kimppuunsa. —

Hyvä on virkkoi hän. — Minulle on yhdentekevää mihin suuntaan kasvoni käännän.

Täten matkustaja Mugbyn risteyksessä tänä myrskyisenä aamuna, kellon lyötyä kolme, antoi ilman ajella itseänsä.

Eipä siltä, ettei hän olisi voinut seisautua milloin hyvänsä, sillä päästyänsä katoksen päähän (se on jokseenkin pitkä Mugbyssä) ja silmäiltyänsä mustaan yöilmaan, jonka läpi vieläkin mustempi myrskyn siipi ajoi hurjaa ajoaan, hän käänsi kasvonsa vastatuuleen ja astui yhtä vankkana eteenpäin kuin äsken myötätuulellakin. Siten matkustaja kulki vakavin askelin edestakaisin, edestakaisin, edestakaisin. Hän ei etsinyt mitään, ja löysi siis myös mitä etsi.

Tämä Mugbyn risteys on vuorokauden pimeinä tunteina täynnä kummittelevia varjokuvia. Salaperäiset tavarajunat, jotka ovat peitetyt karkealla palttinalla, ja jotka hiipivät kolistelematta niinkuin pitkät, kummituksen tapaiset hautajaissaatot, pakenevat pahalla omallatunnolla harvassa palavien lamppujen sivuitse, ikäänkuin niiden kuorma nyt olisi päässyt salaiseen, laittomaan määräpaikkaan. Virstanpituiset kivihiihijunat seuraavat niitä niinkuin salapoliisi astuen jäljessä heti kun ne lähtevät liikkeelle, pysähtyen kun nekin pysähtyvät, peräytyen samassa kuin nekin. Punaista, kuumaa tuhkaa sataa maahan, milloin tätä, milloin tuota pimeää kujaa myöten, ikäänkuin olisi kohenneltu kidutustulia. Samalla aikaa vinkumiset ja ohkamiset ja kirisemiset viiltävät korvia, ikäänkuin kidutuksenalaiset olisivat olleet pahimmassa tuskassaan. Rautakangista tehdyt häkit täynnä karjaa kulkevat kalistellen keskitietä, näännyksissä olevat elukat ovat sarvistaan toisiinsa takistuneet, silmät pelosta liikkumattomiksi jäätyneet, samoin kuin turvatkin. Ja huulista riippuu alas pitkiä jääkynttilöitä tai mitä lieneekin sen kaltaista. Ilmassa näkyy nyt umpioutoja kirjoituksia, joissa punaiset, vihreät ja valkoiset kirjaimet pitävät salaista vehkeilyään. Maanjäristys rientää ukkosen jylinän ja salaman seuraamana pikajunan vauhdilla Lontoosen päin. Nytpä taas kaikki on hiljaa, tuuli ja sade yksin hallitsee, lamput ovat sammutetut, Mugbyn asemahuone kuolleena, hämärästi häämöttävänä; se on vetänyt viittansa silmien yli, niinkuin Caesar, kun hän murhattiin.

Ja nyt, kun myöhäinen matkustaja asteli edestakaisin, kulki myös hänen mielensä sivuitse kummitteleva juna pimeän kautta; se oli hänen elämänsä juna. Mistä käsin tavoittamattomasta, syvästä rotkosta tai pimeästä tunnelista se lie ilmaantunutkaan, tässä se nyt teki tuloansa, kutsumatta ja itseään ennakolta ilmoittamatta, ääneti lähelle hiipien ja kulkien taas takaisin pimeään. Ensinkin astui ohitse surullinen lapsi, joka ei koskaan ollut lapsuuden iloja kokenut eikä vanhempiansa tuntenut; hänen jäljessänsä nuorukainen, jonka mieltä karvasteli nimen puute; häneen kahlehdittuna mies, jonka parhaat ikävuodet olivat kuluneet pakollisessa, vastenmielisessä, rasittavassa työssä; hänen perässään petollinen ystävä, taluttaen jäljessään naista, jota hän itse ennen oli rakastanut. Kalisten ja rätisten heitä seurasivat raskaat huolet, mustat mietteet, kovat, katkerat hukkaan menneet toiveet, yksitoikkoiset vuodet, pitkä sarja korvaa viiltäviä soraääniä, jommoisia yksinäinen, onneton elämä synnyttää.

— Teidäkö, herra?

Matkustaja käänsi silmänsä avaruudesta, jota hän oli tuijotellut. Hän astui pari askelta taaksepäin kuultuansa äkillisen, kenties jokseenkin tervetulleen kysymyksen.

— Vai niin! Ajatukseni olivat muualla. Kyllä. Kyllä. Nämä kaksi kirstua ovat minun.

Olettekos te kantaja?

— Kantajan palkalla, herra, mutta viraltani *Lamppu*.

Matkustaja näytti hiukan hämmästyneeltä. — Mikä te sanoitte olevanne?

— *Lamppu*, herra, — näyttäen öljyistä riepua kädessään paremmaksi selitykseksi.

— Jopa ymmärrän. Onko täällä mitään hotellia tai ravintolaa?

— Ei juuri tällä paikalla, herra. Ruokala on kyllä, mutta — *Lamppu* pudisti hyvin vakavasti ja varoittavasti päätään ikäänkuin lisätöksensä: — mutta onnen kauppa teille, ettei se nyt ole auki.

— Te ette siis voisi sitä suosittaa minulle, näen mä, jos se olisikin tarjona?

— Suokaa anteeksi, herra. Jos se olisikin — —?

— Auki.

— Minun ei sovi, yhtiön palkkalaisena lausua mielipidettäni mistään yhtiön asiasta paitsi öljystä ja lampunsydämistä, — vastasi *Lamppu* tuttavallisella äänellä. — Mutta ihmisenä puhuen, en kehoittaisi isääni (jos hän uudestaan palaisi eloon) menemään ja koettamaan, kuinka tuossa ruokalassa matkustajia kohdellaan. Ei, ihmisenä puhuen, en suinkaan kehoittaisi häntä.

Matkustaja nyykäytti päätään merkiksi, että hän uskoi häntä. Eiköhän saane yömajaa kaupungissa? Tottahan täällä lienee kaupunki? — Sillä matkustajamme, vaikka hän olikin oikea kotikissa verrattuna muihin matkailijoihin, oli samoin kuin moni muukin kulkenut tämän paikan ohi höyryn siivillä ja rautavirtaa myöten, mutta hän ei ollut koskaan, niin sanoaksemme, noussut maihin täällä.

— On kyllä, on täällä kaupunki, herra. Olkoon, mikä onkin, mutta onpa sen verta, että saapi yömajan. — Mutta, — seuraten matkustajan silmäystä kapineihinsa — meillä on nyt ikäänkuin kuollut yön aika käsissä. Kuollein aika. Tahtoisinpa sanoa sen olevan kuolleimman ja haudatuimman ajan.

— Eikö kantajia ole liikkeellä?

— No, nähkääs, herra, — vastasi *Lamppu* taas tuttavallisesti — he lähtevät tavallisesti heti kuin kaasusammutetaan. Niin on asian laita. Ja he eivät tainneet huomata teitä siitä syystä, että olitte astunut katoksen toiseen päähän. Mutta noin kahdentoista minutin perästä hän taitaa olla täällä.

— Kuka taitaa olla täällä?

— Kello kolmen ja neljänkymmenen kahden juna, herra. Hän poikkeaa syrjäradalle kunnes Lontoosen menevä juna on mennyt, ja sitten hän, — *Lampun* kasvot ilmaisivat hiukan toivon sekaista epäilystä, — tekee kaikki, mitä vain voi.

— Epäilen tokko ymmärrän koko asiaa.

— Epäilen, tokko kukaan sitä ymmärtää, herra. Se on parlamenttijuna,[1] herra. Ja, nähkääs parlamentti- tai huvijuna enimmäkseen poikkeaa syrjäradalle. Mutta jos se voi päästä sivuitse, niin sille vihelletään, että se saa tulla pääradalle, ja sitten, — *Lamppu* taas näytti mieheltä, joka toivoo parasta, — se tekee kaikki, mitä se vain voi.

[Footnote 1: Myöhäinen huokeahintainen juna, jonka kulkemisen parlamentti panee yksityisille yhtiöille ehdoksi antaessaan luvan rautatierakennuksiin.]

Hän selitti sitten, että ne kantajat, joiden vuoro oli olla läsnä yllämainitun parlamenttipersonan saapuessa, epäilemättä tulisivat niin pian kuin kaasu jälleen olisi sytytetty. Sillä välin, jos ei lamppuöljyn haju olisi herralle kovin vastenmielinen ja jos herra tahtois hänen pienen huoneensa lämmintä koettaa — — Herra, jota juuri aika tavalla palelti, suostui heti paikalla tarjoukseen.

Rasvainen pikku koppeli se oli, hajun puolesta hyvin samanlainen kuin kajuutta valaskalalaidassa. Mutta sen ruostuneessa kamiinitakassa paloi kirkas valkea, ja lattialla seisoivat puuteline, joka oli täynnä äsken puhdistettuja, sytytettyjä lamppeja, valmiina junan vaunuihin pantaviksi. Se oli loistava näky, ja huoneen lämpimyyttä näytti usein houkuttelevan ihmisiä sisään; sen todistivat pumpulisamettisten housujen monet jäljet penkillä valkean edessä ja monet ympyriäiset rasvaläiskäykset likeisessä seinässä, joita pumpulisamettiset hartiat olivat siihen painaneet. Usealle likaiselle hyllylle oli asetettu joukko lamppeja ja öljykannuja sekä haiseva kasa nenäliinantapaisia riepuja, jotka olivat koko lamppuperheen yhteistä omaisuutta.

Kun *Barbox Veljekset* (mainitkaamme matkustajaa sillä nimellä, minkä hänen kirstuissansa näimme) kävi penkille istumaan ja alkoi valkean ääressä lämmitellä kintaattomia käsiänsä, niin hänen silmänsä sattuivat pieneen honkaiseen, musteella kovin tahrattuun kirjoituspöytänsä, jota hänen kyynäpäänsä kosketti. Pöydällä oli muutamia palasia karkeaa paperia sekä ikivanha teräskynä huonossa, roskaisessa tilassa.

Katsahdettuansa paperipalasiin matkustaja ei voinut olla kääntymättä isännän puoleen. Jotenkin tyyliä hän sanoi:

— Mitä, ettehän vain liene runoniekka, mies?

*Lamppu* ei suinkaan näyttänyt tavalliselta runoniekalta seisoessaan siinä ja nöyrästi pyyhkiessään paksua nenäänsä lävitsensä öljyisellä niistinliinalla. Pikemmin olisi voinut luulla häntä yhdeksi niistä kappaleista, joita hänen virkansa puolesta tuli hoitaa. Hän oli laihanlätä mies, noin samanikäinen kuin herra *Barbox Veljekset*; hänen kasvopiirteensä olivat eriskummallisella tavalla ylöspäiset ikäänkuin tukanjuurissa olisi ollut joku ylöspäin vetävä maneettivoima. Hänen ihonsa oli erittäin kiiltävä ja läpikuultava, luultavasti sen johdosta että sitä niin usein öljyllä pyyhittiin; ja puoleensa vetävä, lyhyeksi keritty, harmaan sekainen tukka haristeli pörhössä ikäänkuin sitä taas vuorossaan olisi vetänyt joku näkymätön maneetti. Pään kiire siis muistutti hiukan lampunsydäntä.

— Mutta mitäpä se minua liikuttaa, — sanoi *Barbox Veljekset*. — Se oli tuhmaa puhetta minun puoleltani. Olkaa mitä mielenne tekee.

— Muutamien ihmisten, — arveli *Lamppu*, puolustavalla äänellä, — täytyy välistä olla mitä he eivät soisikaan.

— Sitä ei kukaan tiedä paremmin kuin minä itse, — huokasi toinen. — Minä olen saanut olla kaiken ikäni sinä minä en olisi suonut olevani.

— Kun minä, — virkkoi taas *Lamppu*, — ensiksi aloin sepittää pieniä lystilaulun tapaisia — —

*Barbox Veljekset* katsoi häneen harmistuneena.

— Sepittää pieniä lystilaulun tapaisia — ja, mikä vielä vaikeampaa, — laulaa niitä perästäpäin, sanoi *Lamppu*, — niin kävi se aivan vastoin luontoa, sen se tosiaankin teki.

*Lampun* silmässä kiilsivät jotakin, joka ei ollut öljyä. *Barbox Veljekset* käänsi pois omat silmänsä hiukan hämmästyneenä, katsoi valkeaan ja nosti jalkansa kamiinitakan rautaristikon ylimmäiselle raudalle. — Miksi te sitte sitä teitte? — kysäsi hän vähän aikaa vaiti oltuaan, tosin hiukan jyrkästi, vaan sittenkin entistään lauhkeammalla äänellä. — Koskette olisi tahtonut sitä tehdä, niin miksi te sitä teitte? Missä te niitä lauloitte? Krouveissako?

Tähän *Lamppu* tokaisi eriskummallisen vastauksen: — vuoteen ääressä.

Tällä hetkellä, jolloin matkustaja vielä katsoi häneen selitystä odottaen, liikahti äkkiä Mugbyn asemahuone, tärähti kovasti ja avasi kaasusilmänsä. — Hän on tullut asemahuoneeseen! — ilmoitti *Lamppu* innokkaasti. — Joskus hän voi tehdä enemmän, välistä vähemmän; mutta tänä yönä hän on päässyt asemahuoneeseen, totta mar!

Pianpa sen jälkeen kaksi mustaa kappaletta, joiden kannessa suurilla valkoisilla kirjaimilla loisti "*Barbox Veljesten*" nimi, vierähti käsikärriyllä eteenpäin autiota katua pitkin. Sen omistaja sai nyt vielä kadulla väristä kylmässä puolen tuntia, ennenkuin kantomies kolkuttamalla ravintolan ovea sai herätetyksi ensin koko muun kaupungin ja viimeiseksi myös ravintolan väen. Ravintolassa taaskin hän sai hapuilla suljettuna olleen talon ummehtuneessa ilmassa ja vihdoinkin pujahtaa tyhjänä seisoneen vuoteen hurstien väliin, joita ikäänkuin varta vasten, ennen tilan tekoa, oli pidetty kylmässä.

## II.

— Muistatko minua, *nuori Jackson*?

— Ketä sitten jollen sinua? Sinä olet ensimmäinen ihminen, jota lapsuudestani muistan. Sinä minulle virkoit, että *nuori Jackson* oli nimeni. Sinä se minulle sanoit, että jokainen 20:s päivä joulukuuta on minulle paaston ja katumuksen päivä, jota sanotaan syntymäpäiväksi. Luullakseni jälkimäinen ilmoitus oli todellisempi kuin edellinen!

— Ketä minä muistutan, *nuori Jackson*?

— Sinä muistutat minulle jokapäiväistä, vuoden umpeensa kestävää hallaa. Sinä olet mieltä kukistava, muuttumaton vaimo, sinun ilmeesi on tyly, huulesi ovat ohuet ja kasvosi ovat jäykät kuin vahanaamarin. Sinä olet minusta perkeleen kaltainen; varsinkin kun opetat minulle uskonasioita, sillä sinun kauttasi minä opin niitä vain inhoamaan.

— Muistatteko minua, *nuori herra Jackson*? — näin kuului ääni toiselta taholta.

— Hartaimmalla kiitollisuudella, herra. Te olitte se valonsäde, joka toi elämäni toivoa sekä eteenpäinpyrkivää kunnianhalua. Teidän luentojanne kuullessani luulin tulevani kelpo lääkäriksi, ja minä melkein olin onnellinen — vaikka yhä vielä asuin tuon hirveän naamarikasvoisen vaimon talossa, ja vaikka yhä vielä söin ja join äänettömänä, ja pelokkaana, istuessani noita naamarikasvoja vastapäätä, niinkuin olin tehnyt joka ainoa, ainoa, ainoa päivä koko kouluajanani ja niin kauan kuin vain voin muistaa.

— Miltä minä näytän, *nuori herra Jackson*?

— Minulle te olette ikäänkuin ylempi olento. Te olette niinkuin Luonto, joka minulle itsensä ilmaisee. Mielestäni on kuin kuulisin teitä ja kuin istuisin taas teidän opetuslastenne joukossa, jotka kaikki olivat ääneti ja saivat innostusta teidän olentonne ja oppinne kautta. Teitä muistelllessani nousevat silmiini ainoat ilokyyneleet, joita niissä koskaan on ollut.

— Muistatteko minua, *nuori herra Jackson*? — nauroi taas uusi ääni toisesta nurkasta.

— Liiankin hyvin. Te eräänä päivänä ilmestyitte elämäni niinkuin kummitus, ja ilmoititte, että sen piti yhtäkkiä ja peräti kääntymän toiselle uralle. Te neuvoitte minulle tuolin, joka oli oleva minun vaivaloisena soutu-istuimenani *Barbox Veljesten* kaleerilaivassa. (Milloin he olivat eläneet, jos koskaan, sitä en tiedä, heistä ei ollut mitään muuta jäljellä paitsi nimi, kun minun täytyi ottaa airo käsiini.) Te neuvoitte minulle, mitä minun piti tehdä ja kuinka paljon palkkaa saada. Te sanoitte minulle, monen vuoden kuluttua, että minä saisin allekirjoittaa *Barbox Veljesten* nimessä; sitten te taas ilmoititte minulle, että olin otettu sen toiminimen jäseneksi, viimeinpä että toiminimi *Barbox Veljekset* oli kokonaan minun omani. Enempää en tiedä siitä nimestä enkä itsestänikään.

— Minkäkaltainen olen, *nuori herra Jackson*?

— Te olette välistä, minun mielestäni, aivan kuin isäni. Te olette tarpeeksi kylmä ja tarpeeksi tyly, että voisi luulla teidän kasvattaneen poikanne, tunnustamatta häntä omaksenne. Minä näen laihan vartenne, ahtaat ruskeat vaatteenne ja sileän tumman peruukkinne. Mutta teilläkin oli kuolemaanne asti vahanaamari kasvoillanne. Te ette sitä



koskaan hetkeksikään poistanut — se ei koskaan hetkeksikään pudonnut pois — ja minä en tiedä teistä sen enempää.

Tämmöistä vuoropuhelua matkustaja piti itsekseen aamusella ikkunan edessä, samoin kuin hän edellisenä yönä oli puhunut itsekseen asemahuoneella. Ja samoin kuin hän silloin pimeässä näytti mieheltä, joka ennen aikojaan on harmaantunut, aivankuin hoitamatta jäänyt valkea, — samoin hän nytkin päivän paisteessa näytti harmaalta, vieläkin tuhankarvaisemmalta, aivan kuin valkea, jonka auringon loisto on sammuttanut.

*Barbox Veljesten* toiminimi oli ollut yhtenä haarana tai epäsäännöllisenä oksana julkisessa asioitsija- ja vekselitoimituspuussa. Se oli jo ennen *nuoren Jacksonin* aikoja saanut maineen ahneudesta, ja se maine oli sillä pysynyt ja myös *nuoreen Jacksoniin* tarttunut. Samoin kuin hän huomaamattansa oli tullut tuon synkeän huonerähjän omistajaksi, joka seisoi erään pihan perällä, Lombardikadun varrella, ja jonka likaisissa ikkunoissa *Barbox Veljesten* nimikirjoitus monta pitkää vuotta peitti häneltä taivaan — samoin hän myös huomaamattansa muuttui ihmiseksi, jota kaikki epäluulolla katselivat, jota kaikissa toimituksissa oli tarkoin silmällä pidettävä, jonka sanaan ei pitänyt koskaan uskoa, jos se ei ollut kirjallisesti annettu ja vieraitten miesten todistama, ja jonka kanssa jokaisen, kellä oli asiaa, piti olla hyvin varoillansa. Tämän maineen hän oli aivan syyttömästi saanut. Aivan kuin alkuperäinen *Barbox* olisi käynyt pitkäkseen konttorin lattialle, tuottanut nukkuvan *nuoren Jacksonin* sinne ja näin vaihtanut hänen kanssaan sekä sielun että ruumiin. Tämän yleisen epäluulon huomaaminen — johon vielä tuli lisäksi se seikka, että ainoa nainen, jota hän koskaan oli rakastanut, ja ainoa miesystävä joka hänellä koskaan oli ollut, pettivät hänet (he karkasivat yhdessä ja menivät naimisiin) — lopetti minkä aikaisempi kasvatusta oli aloittanut. Hän lyyhistyi kokoon *Barboxin* muodon sisään eikä enää kohottanut päätänsä eikä sydäntänsä.

Mutta viimein hän kuitenkin sai olossaan yhden suuren helpoituksen aikaan. Hän mursi orjanairon, jolla hän niin kauan oli soutanut, ja upotti kaleerilaivansa. Ennättääksensä ennen kuin vanha totuttu toimi ehti hänestä luopua, hän teki aloitteen ja luopui itse toimestansa. Saatuansa niin paljon kokoon, että hän sillä saattoi elää (kovin paljo sitä tosin ei ollut), hän hävitti *Barbox Veljesten* toiminimen osoitekirjasta sekä talon ikkunoista, ja jätti sen ainoasti molempiin matkakirstuihinsa jäljelle.

— Pitäähän ihmisellä matkustaessansa olla joku nimi, jota ihmiset voivat huomata, — selitti hän Mugbyn isolle kadulle, ikkunan kautta puhuessansa, — ja se nimi ainakin oli todellinen nimi, — *nuori Jackson* sitä vastoin! — Puhumattakaan siitä, että se on surkea pilkkanimi vanhalle Jacksonille.

Hän otti hattunsa ja läksi ulos. Hän kerkesi parhaiksi nähdä miehen pumpulisamettisissa vaatteissa astuvan kadun toista puolta. Tämä kantoi päivällisevästäänsä pienessä mytyssä, joka olisi saattanut olla paljokin isompi, eikä kukaan sittenkään olisi luullut omistajaa ahmatiksi. Mies astui pitkin askelin asemahuoneelle päin.

— Se on *Lamppu!* — sanoi *Barbox Veljekset* — ja totta on — —

Naurettavaa todellakin, että niin vakava, umpimielinen mies, joka tuskin kolme päivää oli ollut vapaana alituisesta puuhaelämästään, nyt seisoi keskellä katua, hieroi leukaansa ja muisteli lystillisiä lauluja!

— Vuoteen ääressä? — mutisi *Barbox Veljekset* äkäisesti. — Laulaa niitä vuoteen ääressä?

Miksikä vuoteen ääressä, jollei hän laskeudu humalapäissä vuoteelle? Enpä kummeksisi, jos hän niin tekisi! Mutta mitä se minuun koskee. Annas nähdä! Mugbyn risteys, Mugbyn risteys! Minnekähän minä täältä lähden? Samoin kuin viime yönä, epämurkavasti vaunussa maatessani heräsin, pisti päähäni jäädä tänne, samoin voin nytkin mennä mihin tahansa! Minnekä menisin? Voinhan mennä päivän valossa katselemaan asemahuonetta. Ei ole mitään kiirettä, ja kukaties toinen täällä yhtyvistä radoista näyttää minusta hauskemmalta kuin toinen.

Mutta täälläpä yhtyikin suuri joukko ratoja. Kun matkustaja katseli niitä risteysten läheiseltä sillalta, niin näytti siltä kuin yhtiöt yhdessä olisivat panneet toimeen suuren teollisuusnäyttelyn, ja asettaneet siellä näytteille rautaa kutovien maahämähäkkien ihmeellisiä teoksia. Moni näistä radoista kävi niin eriskummallisia teitä, ne kiertelivät ja kaartelivat niin sikinsokin, ettei silmä voinut niiden kulkua seuratakaan. Muutamat näkyivät lähtevän liikkeelle siinä vakaassa päätöksessä, että kulkisivat vähintään viisisataa peninkulmaa<sup>[1]</sup> yhteen jaksoon — mutta yhtäkkiä ne peräytyivät päätöksestään jonkun mitättömän esteen vuoksi, tai poikkesivat johonkuhun työpajaan. Toiset, ikäänkuin humalapäissään, kulkivat vähän matkaa aivan suoraan, mutta sitten äkkipäätä kääntyivät ympäri ja kiersivät takaisin samalle paikalle. Toiset olivat ahdinkoon asti täynnä hiilivaunuja, toisilla radoilla oli vaunuja, jotka olivat lastatut täyteen tynnyreitä, toisilla oli taas tavaravaunuja; muutamat radat taaskin olivat täpötäynnä pyöränmuotoisia kappaleita, jotka näyttivät summattomilta rukinrattailta. Toiset taas olivat kirkkaat ja puhtaat, toiset sitä vastoin ruosteen tai tuhan tahrassa, ja jätetyt käsikärryjen haltuun, jotka makasivat jouten, kintut ylöspäin, aivan kuin työmiehet, jotka tekevät lakon. Kukapa voisi tästä sekaannuksesta löytää alkua ja keskusta ja loppua!

[Footnote 1: Engl. peninkulmaa.]

*Barbox Veljekset* seisoivat hämmästyksissään sillalla, oikealla kädellä sivellen otsansa ryppyjä, jotka enenivät hänen alas katsellessaan, ikäänkuin rautatielinjat kuvautuisivat tähän herkkään pintaan. Sitten kuului kaukaa kellojen kilinää sekä vihellyksiä. Sitten vauvojen kokoiset ihmispäät tirkistivät, toinen toisensa perästä, vaunuista ulos ja pujahtivat jälleen takaisin. Sitten nousivat äärettömän suuret puiset partaveitset pystyyn ja rupesivat ajelemaan taivaan pintaa. Sitten kiljahtivat useimmat veturit useammilta eri haaroilta. Sitten tuli yksiä kiskoja myöten juna asemahuoneelle. Sitten ilmaantui pitkin toisia kiskoja kaksi junaa, jotka eivät tulleet sisään, vaan seisahtuivat ulkopuolelle. Sitten nämät junat ratkesivat useammiksi pienemmiksi kappaleiksi. Sitten veturit jakoivat kappaleet keskenään ja juoksivat pois eri haaroille, kukin saaliinensa.

— En ole tässä vielä selville saanut mihin minun pitäisi ensiksi lähteä. Mutta eipä kiirettä! Ei ole tarvis tehdä päätöstä tänäpäivänä eikä huomenna eikä ylihuomennakaan. Mennään kävelemään!

Sattuipa jollakin tavalla (kenties niin olikin aikomus), että kävely suuntautui asemahuoneen edustalle ja siitä *Lampun* huoneelle. Mutta *Lamppu* ei ollutkaan nyt huoneessansa. Pumpulisamettiin puettu hartiopari oli tosin par'aikaa sovittelemassa itseään eräasen seinäkoloon likellä *Lampun* kamiinitakkaa: muuten oli huone tyhjänä. Kulkiessaan takaisin asemahuoneen kautta, selveni matkustajalle miksi huone oli ollut tyhjä. Hän näki *Lampun* rautatien toisella puolella hyppäävän vaunulta vaunulle kattoja myöten ja poimivan sytytettyjä kaimojansa, joita hänen apulaisensa ojenteli hänelle.

— Hän on työssä. Ei hänellä tänä aamuna liene aikaa sepittää tai laulaa lystillisiä lauluja, sen voin vakuuttaa!

Matkustaja kulki nyt maaseudulle päin, pysyen aina lähellä yhden suuren radan laitaa, josta hän saattoi helposti nähdä muitakin ratoja. — Melkein tekisi mieleni, — sanoi hän katsellen ympärilleen, — tässä paikassa tehdä päätökseni ja sanoa: minä valitsen tämän radan, tai tuon, tai tuon ja kuljen sitä eteenpäin. Tässä paikassa ne selviävät sekaannuksestaan ja lähtevät kukin haarallensa.

Nousten avaraa, tasaisesti kohoavaa mäkeä, hän tuli muutamien talojen eteen. Kun hän siellä taas katsoi ympärillensä, ikäänkuin mies, joka ei ikänä vielä ole ympärilleen katsellut, niin hän näki kuusi tai kahdeksan lasta iloisesti hyppien ja huutaen tulevan ulos eräästä talosta, ja hajoavan kukin tahollensa. Mutta sitä ennen ne kaikki kääntyivät vielä puutarhan porttiin päin ja lennättivät sormisuukkosen ihmiskasvoille, jotka näkyivät ylimmäisestä ikkunasta. Hyvin alhaalla tämä ylimmäinen ikkuna sentään oli; sillä talossa oli paitsi alakerrosta, vain yksi huone yläkerroksessa.

Tuossa lasten menettelyssä ei ollut juuri mitään eriskummallisempaa; mutta se oli merkillistä, että he heittivät muiskuja kasvoille, jotka olivat painautuneet vaakasuorassa asennossa avonaisen ikkunan lautta vasten ja ettei siinä suorastaan näyttänyt olevan mitään muuta kuin vain kasvot. Matkustaja katsoi vielä kerran ylös ikkunaan. Hän näki taas ainoastaan iloiset, vaikka kivulloisen näköiset kasvot posken varassa ikkunalaudalla. Ne olivat hienot, hymyilevät tytön tai vaimon kasvot. Näitä kasvoja ympäröitsivät pitkät, kauniit, tummat hiukset, joiden ympäri oli sidottu leuan alitse käyvä sininen nauha.

Matkustaja astui edelleen, kääntyi takaisin, astui jälleen ikkunan sivuitse ja vilkaisi jälleen ujosti ylös. Kaikki entisellään. Hän poikkesi mutkikkaalle polulle, joka kohosi mäen kukkulalle, — toinen tie kulki mäen juurelle: — hän katsoi taloja sieltä ylhäältä ja kiersi pitkän polvekkeen, niin että hän taas tuli maantielle ja tätä myöten talojen sivuitse. Kasvot lepäsivät yhä vieläkin ikkunalaudalla, mutta ne eivät enää olleet aivan häntä kohti käännettyt. Näkyipä siinä nyt kaksi hienoa kättäkin. Ne näyttivät soittelevan jotakin soittokalua, mutta ei kuitenkaan ainoatakaan säveltä kuulunut hänen korviinsa.

— Mugbyn risteys taitaa olla eriskummallisin paikka koko Englannissa! — virkkoi *Barbox Veljekset*, jatkaen tietänsä mäkeä alaspäin. — Ensiksi kohtaan täällä rautatiekantajan, joka sepittelee lystillisiä, vuoteen ääressä laulettavia runoja. Ja toiseksi tapaan täällä kasvot ja niihin kuuluvat kädet, jotka soittavat soimatonta soittokalua!

Oli ihana, selkeä päivä marraskuun alussa. Ilma oli kirkas ja virkistävä, ja luonto loisti kauniissa väririkkaudessa. Melkein kaikki esineet *Barbox Veljesten* kartanon pihalla Lombardikadun varrella Lontoossa olivat väriltään olleet tummat ja synkät. Toisinaan, kun ilma muualla oli oikein ihana, niin mainitun paikan asukkaat saivat ilokseen nähdä taivaan pippurin ja suolan värisenä. Mutta tavallisesti se oli yhtä harmahtava kuin liuskakivi tai nuuska.

Matkustajaa oli tämä kävely niin huvittanut, että hän seuraavana päivänä tuli uudestaan. Hän joutui talon edustalle vähä aikaisemmin kuin edellisenä päivänä, ja kuuli lasten yläkerrassa laulavan sekä lyövän tahtia käsillään.

— Eipä sieltä nytkään kuulu soittimen ääntä, — sanoi matkustaja kuunnellessaan talonnurkkauksesta, — vaikka sivumenessäni näin sormien taaskin liikkuvan. Mitä lapset

laulavat? Herra Jumala, eiväthän he vain laula kertomataulua?

Niin he todellakin tekivät, ja tekivät sen suurella ilolla. Noilla ihmeellisillä kasvoilla oli myös ääni, joka johti ja välistä oikaisi lasten laulua. Sen iloinen sävel oli viehättävä. Laulu viimein lakkasi; sen jälkeen kuului lasten äänten mutinaa, ja sitten seurasi taas lyhyt laulu. Matkustaja sai pian selville, että sen aiheena oli par'aikaa kuluva kuukausi ynnä työt sekä toimet, joita sinä kuukautena oli tehtävä pelloilla tai kotona. Sitten kuului pienten jalkain kopinaa ja lapset tulivat jälleen ulos iloisesti huutaen ja hyppien niinkuin edellisenäkin päivänä. Ja samaten kuin eilenkin kääntyivät jälleen kaikki puutarhan porttiin päin ja lennättivät sormisuukkosensa — epäilemättä noille ikkunalaudalla lepääville kasvoille, vaikka *Barbox Veljekset* epämuikavasta, syrjäisestä paikastaan talonnurkalta ei nyt voinut nähdä niitä.

Kun lapset alkoivat hajota, niin hän astui yhtä näistä pienistä kuljeksijoista vastaan — päivettynyttä pellavatukkaista poikanulikkaa, ja sanoi:

— Tule tänne, poikaseni! Sanopas kenen tuo talo on?

Lapsi nosti päivettyneen käsivartensa silmillensä, ja puoleksi kainostellen, puoleksi valmistautuen puolustukseen, vastasi kyynäsvartensa takaa: — Phoeben!

— Ja kuka sitten, — virkkoi taas *Barbox Veljekset*, puolestaan yhtä ujona kuin tuo lapsikin — kuka on Phoebe?

Siihen lapsi vastasi: — Phoebe? Hän on Phoebe!

Pikkuinen, mutta tarkkahuomioinen mies oli tyystin katsellut puhutteliijaansa ja ikäänkuin ottanut mitan hänen kunnollisuudestaan. Hän laski nyt puolustukseen kohonneen kätensä alemmaksi ja vastasi ylpeästi, aivan kuin hänelle olisi selvinnyt, että toinen oli tottumaton kohteliaasen puhutteluun.

— Phoebe, — sanoi hän, — ei voi olla muu kuin Phoebe. Eikö niin?

— Ei suinkaan.

— No, arveli tuosta lapsi, — mitäs sitten lörpöttelet?

*Barbox Veljekset* katsoi viisaammaksi muuttaa puheenainetta. — Mitä te tuolla teette? Tuolla ylhäällä huoneessa, missä ikkuna on auki. Mitä te tuolla teette?

— Toulu, — sanoi lapsi.

— Mitä?

— To-u-lu, — kertoi lapsi kovemalla äänellä, venyttäen sanaa suurella voimalla ja katsellen matkustajaa tuikeasti ikäänkuin olisi arvellut: mitä apua on siitä, että olet suureksi kasvanut, jos olet semmoinen pölkkypää ettet ymmärrä mitään?

— Ahaa, koulu, koulu! sanoi *Barbox Veljekset*. — Aivan niin, aivan niin! Ja Phoebe teitä opettaa?

Lapsi nyykäytti päätä.

— Kiltti poika.

— Nyt ymmäijät? — sanoi lapsi.

— Kyllä, kyllä nyt ymmärrän. Mitä tekisit kahdella pennyllä, jos antaisin sinulle?

— Ottan namuja.

Kun vastauksen tarkkuus ja jyrkkyys ei antanut matkustajalle mitään enempää puheen aihetta, niin hän hyvin nöyrästi veti luvatut rahat taskusta ja läksi tiehensä.

Mutta nähtyänsä taas nuot kasvot ikkunalaudalla talon sivuitse kulkiessansa, hän ilmaisi läsnäolonsa liikkeellä, joka ei oikein ollut pään nyökkäystä, eikä kumarrusta, eikä myöskään hatun nostoa, vaan kainostelevaa liikettä, jossa nämät kaikki kolme yhtyivät tai keskenään taistelivat. Noiden kasvojen silmiä tämä temppu näkyi huvittavan tai ilahuttavan, ja huulet sanoivat nöyrästi: — Hyvää päivää, herra!

— Minun pitää, näen mä, viipyä joku aika Mugbyn risteyksessä. — sanoi *Barbox Veljekset* aivan toimessaan, katsahdettuansa vielä kerran ratoihin, jotka huolettomasti kulkivat kukin haarallensa. — En vielä saa päätöstäni tehdyksi minkä radan valitsisin. Todenteolla minun pitää vähä perehtyä tähän risteykseen ennenkuin voin tehdä päätökseni.

Ravintolassa hän ilmoitti siis aikovansa viipyä vielä edelleen. Sitten hän illalla taas meni risteyspaikalle paremmin tutustuakseen siihen; samaten hän teki seuraavanakin aamuna, ja samoin taas illalla ja aamulla. Hän puhutteli väkeä asemahuoneella, antoi katseensa seurata milloin tätä, milloin tuota rataa, ja hänestä oli huvittavaa vartioida junien tuloa sekä lähtöä. Ensialussa hän usein pisti päänsä *Lampun* pieneen koppeliin, vaan tämä ei ollut siellä koskaan tavattavana. Pari tai kaksikin paria pumpulisamettisia hartioita siellä tavallisesti näkyi kumarruksissa valkean edessä; välistä noihin hartioihin kuuluvat kädet pitelivät veistä ynnä leipää ja lihaa. Mutta vastaus kysymykseen: »missä on *Lamppu?*» oli aina: »toisella puolella rataa,» tahi: »nyt on hänellä joutoaika.» Väliin hän myös tutustui toiseen *Lamppuun*, mutta se ei ollut hänen *Lamppunsa*. Matkustaja ei sitäpaitsi enää niin hartaasti halunnutkaan nähdä *Lamppua*, ettei hän olisi voinut kestää tätä pettymystä. Eikä hän myöskään niin kokonaan antautunut aloittamaansa vaikeaan Mugbyn risteyksen tutkimiseen, että hän olisi laiminlyönyt kävelyään. Päinvastoin hän joka päivä lähti kävelylle ja aina samalle kävelylle. Mutta ilma oli muuttunut kylmäksi ja sateiseksi, eikä tuo ikkuna enää ollut kertaakaan auki.

### III.

Vihdoin, useampien päivien kuluttua, oli taas ihana, selkeä, virvoittava syysilma. Oli lauvantaipäivä. Ikkuna oli auki ja lapset olivat menneet. Se ei matkustajaa kummastuttanut, sillä hän oli maltillisesti odottanut nurkassansa kunnes lapset olivat menneet.

— Hyvää päivää! — tervehti hän noita kasvoja ikkunalaudalla; tällä kertaa hän nosti hatun kokonaan päästään.

— Jumal' antakoon, herra!

— Minä olen iloinen, että teillä taas on kirkas taivas silmien edessä.

— Kiitoksia, herra. Te olette hyvin hyvä.

— Te olette kivulloinen, pelkään mä?

— En ole, herra. Minulla on hyvin hyvä terveys.

— Mutta, ettekö aina makaa?

— Kyllä, minä makaan aina, syystä etten voi istua. Mutta en ole kivulloinen. — Iloiset silmät näyttivät suuresti nauravan hänen erehdykselleen.

— Tahdotteko vaivata itseänne ja tulla sisään, herra? Tästä ikkunasta on ihana näköala. Ja sitten te huomaisitte, etten ole yhtään kipeä — koska olette niin hyvä ja panette siihen huomiota.

Tämä oli sanottu hänelle avuksi, kun hän seisoj siinä epäileväenä, mutta nähtävästi halukkaana, käsi puutarhan portin kammilla. Se auttoikin ja hän astui sisään.

Huone yläkerrassa oli hyvin puhdas, vaan matala. Sen ainoa asukas makasi vuoteella, joka oli niin korkea että makaajan kasvot ylettyivät ikkunalaudan tasalle. Vuodekin oli hyvin puhdas, ja kun tytön yksinkertainen puku oli vaaleansininen samoin kuin nauha hänen hiuksissansa, niin näytti siltä kuin hän olisi pilvillä levännyt. Matkustaja tunsu, että tyttö vaistomaisesti oli huomannut hänen olevan synkkämielisen, harvapuheisen miehen. Ja että tyttö sen niin helposti oli huomannut, oli hänelle myös suureksi avuksi. Siitä huolimatta hän kömpelösti ja väkinäisesti antoi tytölle kättä ja kävi sitten istumaan tuolille vuoteen viereen.

— Nyt näen, sanoi hän, yhä hiukan jäykästi puhuen, — mikä käsityö teillä on. Ulkoa katsoen luulin teidän soittavan jotakin soittokonetta.

Tyttö nypläsi hyvin kätevästi ja ketterästi pitsejä. Nyplästyyny oli asetettu hänen rinnallensa ja sormien ketterät liikkeet sekä hypyt tyynyllä olivat aiheuttaneet erehdyksen.

— Sepä ihme, — vastasi tyttö iloisella hymyllä. — Arvelenpa minäkin usein työtä tehdessäni, että soitan sitä tai tätä säveltä.

— Osaatteko soittaa?

Tyttö pudisti päätänsä.

— Kyllä luullakseni saisin sävelet esille, jos vain minulla olisi soittokone, jonka voisin yhtä mukavasti asettaa rinnalleni kuin nyplästyynyni. Mutta varmaan petyn luulossani. Missään tapauksessa en koskaan saa sitä koettaa.

— Teillä on kaunis, sointuva ääni. Suokaa anteeksi, minä olen kuunnellut teidän lauluanne.

— Lastenko kanssa? — sanoi tyttö, vähän punastuen. — Niin kyllä, laulanhan minä lapsi kultain kanssa, jos sitä lauluksi voi sanoa.

*Barbox Veljekset* loi silmänsä kahteen pieneen penkkiin huoneessa ja uskalsi lausua ilmi sen luulon, että tyttö rakasti lapsia ja osasi opettaa heitä uuden järjestelmän mukaan.

— Kyllä minä rakastan heitä, — sanoi tyttö taas päätänsä pudistaen, — mutta en tiedä mitään opetustaidosta, paitsi että opetan mielelläni ja että olen iloinen kun lapset oppivat hyvin. Kenties te, kuullessanne pienten koululaisteni laulelevan läksyjänsä, olitte niin kauas harhatielle joutunut, että luulitte minua erinomaiseksi opettajaksi? Kas, sitäpä minä arvelin! Ei, minä olen vain vähän lukenut ja kuullut tästä opetustavasta. Minusta oli niin somaa ja hauskaa kohdella heitä iloisina sirkkusina, niinkuin lapset ovat, ja sentähden rupesin vähäisten voimieni mukaan käyttämään tätä opetuskeinoa. Ei minun tarvitse sanoakaan kuinka vähäiset minun voimani ovat, herra, — lisäsi hän, katsahtaen pieniin penkkeihin sekä ympäri huonettansa.

Tämän puheen aikana olivat tytön sormet lakkaamatta nyplänneet. Koska ne yhä jatkoivat tätä työtään ja koska puikkojen liikunto ja rätinä ikäänkuin korvasi puheen, niin *Barbox Veljekset* käytti tätä väliaikaa tarkemmin katsellaksensa tyttöä. Hänen mielestään hänen piti olla noin kolmenkymmenen vuoden vanha. Se, mikä tytön läpikuultavissa kasvoissa ja suurissa vaaleanruskeissa silmissä viehätti, ei ollutkaan voimaton tyytymys välttämättömään kohtaloon, vaan päinvastoin niiden pirteä ja voimallinen iloisuus. Samaten myös tytön kädet, joiden laihuus itsessään olisi herättänyt sääliä, tekivät työtään iloisella innolla, joten sääliminen olisi ollut hävyttömyyttä ja anteeksiantamatonta ylpeyttä.

Hän näki tytön kohottavan silmänsä häneen, ja hän käänsi heti katseensa ulos näköalaa kohti, sanoen: — Ihanaa, todella!

— Hyvin ihanaa, herra! Minussa herää toisinaan halu saada istua yhden ainoankin kerran nähdäkseni miltä tuo näköala pystyssä ollen näyttää. Mutta joutava haluhan tuo olisi! Ei se voi kenestäkään näyttää kauniimmalta kuin minusta.

Näin puhuessaan oli tyttö kääntänyt hartaimmalla ihmetyksellä ja ihastuksella silmänsä näköalaa kohti. Hänen kasvoissaan ei ollut vähintäkään surun jälkeä.

— Ja nuot rautatiet, joita pitkin savu- ja höyrypilvet niin joutuissaan liikkuvat, saattavat sen minulle niin eloisaksi, — jatkoi tyttö. — Minä muistelen kuinka paljon on ihmisiä, jotka *voivat* mennä mihin tahtovat, toimiinsa tai huvituksiinsa. Savupilvet minulle ilmaisevat, että he todella kulkevat silmiäni edessä, ja siten minulla on heistä seuraa, jos haluan sitä. Tuossa on myös suuri asemahuone. Mäki sen tosin peittää näkyvistäni, mutta sittenkin voin usein kuulla, että se on siellä, ja tiedän sen myöskin aina. Minun mielestäni se tavallansa yhdistää minut en tiedä kuinka moniin paikkoihin ja asioihin, joita en ikänä saa nähdä.

Kainostelevasti ajatellen, että se ehkä jo oli hänetkin yhdistänyt johonkin, jota hän ei ikänä ennen ollut nähnyt, sanoi matkustaja hämmästyneenä: — Aivan niin!

— Ja siis näette, herra, — jatkoi Phoebe, etten olekaan niin surkea raukka kuin te luulitte, ja että minun on sangen hyvä elää.

— Teillä on onnellinen ja iloinen mieli, — sanoi *Barbox Veljekset*, ehkä hiukan ajatellen omaa onnetonta luontoansa.

— Niin, mutta jos tuntisitte isäni, — vastasi tyttö, — hänelläpä vasta on oikein iloinen mieli! Älkää olko millännekään, herra! — Matkustaja säikähtyi kuullessaan askeleita portaissa, sillä hän pelkäsi, että häntä pidettäisiin vastuksellisena ja kutsumattomana vieraana. — Isäni sieltä vain tulee.

Ovi aukeni ja isä seisahtui kynnykselle.

— Mitä, *Lamppu!* — huudahti *Barbox Veljekset*, karaten ylös tuolilta. — Kuinka te voitte, *Lamppu?*

Tähän *Lamppu* vastasi: — Kah, matkustamaton matkustaja! Kuinka te voitte, herra!

Ja he löivät kättä *Lampun* tyttären suureksi ihmeeksi.

— Olenpa tuon yön jälkeen käynyt teitä katsomassa ainakin puolen tusinan kertaa, — sanoi *Barbox Veljekset*, — vaan enpä ole milloinkaan tavannut teitä.

— Niinpä kuulin, herra, niinpä kuulin, — vastasi *Lamppu*. — Sentähden juuri kun teitä niin usein on nähty ilmanaikojanne tuolla risteyksellä, niin olemmekin meidän kesken ruvenneet nimittämään teitä matkustamattomaksi matkustajaksi. Ettehän suinkaan panne pahaksenne kun yht'äkkiä teidät nähtyäni se nimi liukahti suustani?

— En yhtään. Se on yhtä hyvä nimi kuin mikä muukin. Mutta saanko kysyä teiltä jotakin täällä nurkassa?

Hän talutti *Lampun* pois tytön vuoteen vierestä, vetäen häntä pumpulisamettisen nutun napista.

— Tämähkö se on se vuoteen vierus, missä te laulelette laulujanne?

*Lamppu* nyykäytti päätään.

Matkustamaton matkustaja taputti häntä olkapäälle ja he palasivat jälleen tytön luokse.

— Todentodella, kultaseni, — sanoi nyt *Lamppu*, kääntäen silmänsä vieraasta tyttärensä, — minä olen niin kummastuksissani, kun näen sinun tulleen tutuksi tämän herran kanssa, että minun täytyy (jos herra ei pane sitä pahaksi) ottaa pikkuinen *kierto*.

*Lamppu* samassa teolla osoitti mitä tämmöinen *kierto* merkitsi; hän, näet, kääri öljyisen niistinliinansa kokoon pallon muotoiseksi ja pyyhki kasvojaan huolellisesti, aloittaen oikeanpuolisesta korvasta poskea myöten ylös, otsan yli ja taas toista poskea alas vasempaan korvaan asti. Tämän tehtyään hän oikein paistoi ja loisti.

— Näin on minun tapani tehdä, — selitti hän, — kun jostakusta syystä olen kovin liikutettu. Ja, totta puhuen, olen niin kummastuksissani, kun näen teidän tulleen tutuksi Phoeben kanssa, että — että, jos ette pahaksi pane, ottaisin vielä yhden *kierron* lisää. — Sen hän myös teki ja näytti siitä saavan sangen suurta virvoitusta.



Molemmat miehet seisoivat nyt tytön vuoteen ääressä ja tämä nypläsi pitsejään. — Teidän tyttärenne on kertonut minulle, — sanoi *Barbox Veljekset*, yhä vielä vähän jäykästi ja kainostellen, — ettei hän koskaan voi olla istuallaan.

— Ei, herra, eikä ole milloinkaan ollut. Hänen äidillänsä, nähkääs, joka kuoli tämän tyttösen ollessa kaksi kuukautta toisella vuodella, oli välistä sangen pahat kouristukset, ja kun ei hän koskaan ollut kertonut minulle niistä, niin ei osattu olla varoilla. Sentähden hän kerran, kun hän sai sellaisen kohtauksen, pudotti lapsen käsistään, ja tämä tapaturma tapahtui.

— Se oli oikein pahasti tehty, — sanoi *Barbox Veljekset*, otsa aivan rypyssä, — että hän meni naimisiin virkkaamatta mitään salaisesta taudistaan.

— No, herra, — puolusti *Lamppu* vainajaa; — kyllä mekin, Phoebe ja minä, olemme asiasta puhelleet. Ja, Jumala paratkoon! Onpa meissä jokaisessa heikkoutemme, kenessä on ruumiin väänteet, kenessä mielen käännteet, milloin minkälaisetkin, niin että jos ne kaikki pitäisi naimisiin mennessä tunnustaa, niin naimisesta useimmille ei tulisikaan mitään.

— Eiköhän se olisikin kaikkein parasta?

— Ei suinkaan, ei tässä tapauksessa kumminkaan! — sanoi Phoebe, ojentaen isälle kättä.

— Ei suinkaan, ei tässä tapauksessa kumminkaan! — sanoi tämä, taputellen tyttärensä kättä.

— Te syystä nuhtelette minua, — kerkesi *Barbox Veljekset* sanomaan, punastuen kasvoiltansa, — ja koska minusta voi ilman muuta aivan selvästi nähdä että olen hirviö, niin on minun joka tapauksessa aivan turhaa tunnustaa tätä vikaani. Minä tahtoisin kuulla vielä enemmän teidän elämästänne. En oikein tiedä, kuinka pyytäisin teitä minulle siitä kertomaan; sillä minulla on tuommoinen tuhma, jörömäinen luonto ja ikävä, peloittava tapa. Mutta hyvinpä haluaisin kuulla.

— Aivan mielelläni, herra, — vastasi *Lamppu* iloisesti kumpaisenkin puolesta. — Ja ensi aluksi, saadaksenne tietää nimeni — — —

— Malttakaa! — keskeytti vieras vähän punastuen. — Mitä tekemistä nimellä on itse asiaan! *Lamppu* on kyllin hyvä nimi minulle. Se on minulle mieleen. Se on selvä ja ytimekäs. Mitäpä minä muusta huolin!

— Totta kyllä, herra, — vastasi *Lamppu*, — tavallisesti ei minua muulla nimellä mainitakaan asemahuoneella. Mutta minä arvelin, että koska te olette täällä ainoa ensimmäisen luokan matkustaja ja olette täällä yksityisasiassa, niin te ehkä — —

Vieras torjui kädellään tuon ajatuksen, ja *Lamppu* vastasi tähän luottamuksen osoitukseen uudella *kierrolla*.

— Teillä on vaivalloinen virka, arvaan minä, — sanoi *Barbox Veljekset*, kun *Lamppu* kiertonsa jälkeen paistoi entistään rasvaisemmalta.

*Lamppu* aloitti: — Eipä juuri liioin — —, mutta hänen tyttärensä kiirehti kesken puheen:

— On kyllä, herra, hänen virkansa on oikein vaivalloinen. Hän tekee työtä neljätoista, viisitoista, jopa kahdeksantoista tuntia päivässä. Välistä menee vuorokausi aivan

umpeensa.

— Mutta teillä, Phoebe, — jatkoi *Barbox Veljekset*, — teilläkin on vaivaa koulusta ja nypläyksestä — —

— Huviksenihan minä pidän koulua, — keskeytti tyttö, aukaisten silmänsä suureksi, ikäänkuin ihmetellen, ettei toinen tätä ymmärtänyt. — Minä aloitin tuon toimen jo lapsena, sentähden että sillä tavalla sain muut lapset seuraani, näettekös. *Se* ei ollut mitään työtä! Minä teen sitä yhä vieläkin siitä syystä, että sen johdosta saan nähdä lapsia ympärilläni. *Se* ei ole työtä! Se on minulle huvia, eikä työtä. Mitä nypläykseeni tulee — hänen ahkerat sormensa olivat pysähtyneet, ikäänkuin hän edelliseen todisteluunsa olisi tarvinnut kaiken iloisen intonsa; mutta nyt sormet uudestaan kävivät työhön käsiksi, kun hän rupesi siitä puhumaan. — Mitä nypläykseeni tulee, niin se käypi aivan itsestään ajatusten mukana ajatellessani, ja säveleitten mukana kun hyräilen. Ei *sekään* ole työtä! Luulittehan te sitä itsekin soittamiseksi, muistattekos, herra? Ja niin se on minustakin!

— Kaikki on hänestä musiikkia! — huudahti *Lamppu* ihastuksissaan. —  
Kaikki on hänestä musiikkia!

— Isä ainakin on musiikkia! — sanoi Phoebe, osoittaen riemullisesti häntä sormellaan. —  
Isässä on enemmän musiikkia kuin kokonaisessa soittokunnassa!

— No, no, kultaseni! Sinä puhut niinkuin kelpo tytär, aivan niin, mutta sinä kehut liiaksi isääsi, — vastasi *Lamppu* loistavin silmin.

— Enpä kehukaan liiaksi, herra, en suinkaan. Ei, en millään tavalla. Jos saisitte kuulla isäni laulavan, niin huomaisitte etten liiaksi kehu. Mutta te ette voi milloinkaan saada kuulla hänen laulavan, sillä hän ei laula kellekään muulle paitsi minulle. Kotiin tullessaan hän aina laulaa minulle, vaikka hän olisi kuinka väsynyt. Hän lauleli jo minulle kauan aikaa sitten, kun makasin täällä niinkuin pieni rikkimennyt vauva raukka. Osasipa hän itsekin sepittää pieniä lauluja, joihin hän sovitti kaikellaisia pieniä leikkipuheita mitä meillä oli ollut keskenämme. Tekeepä hän niin nytkin vielä hyvin useasti. Voi, minä puhun teistä, isä, koska herra sitä on pyytänyt. Hän on runoniekka, herra!

— En soisi, kultaseni, — vastusti *Lamppu*, hetkeksi muuttuen vakavaksi, — tämän herran saavan semmoista käsitystä sinun isästäsi. Sillä se näyttäisi siltä, ikäänkuin minä itkumielisenä katselisin tähtiä ja kysyisin niiltä, mitä ne tekevät. Ja se olisi minun puoleltani sekä tyhjää ajankulutusta että myös nenäkkäisyyttä, lapsukaiseni.

— Isäni, — sanoi taas Phoebe, korjaten puhettansa, — on aina iloisella, hyvällä mielellä. Te äsken sanoitte minun luonnettani onnellisen iloiseksi. Minkä minä sille mahdan.

— No niin, lapsukaiseni, — vastasi *Lamppu* todistavalla tavalla. — Minkä *minä* sille mahdan? Ajatelkaa itse, herra. Katsokaa häntä. Hän on aina sellainen kuin nytkin. Aina työssä, — vaikka tosin siitä ei lähde enempää kuin muutamia shillingejä viikossa — aina tyytyväinen, aina iloinen, aina valmis ajattelemaan muita, keitä ne sitten lienevätkin. Äsken sanoin hänen aina olevan sellaisen kuin nytkin. Niin hän onkin, pienellä poikkeuksella vain, joka kuitenkin on yhdentekevä. Sillä, kun minulla on joutosunnuntai ja aamukelloja on soitettu, niin hän lukee minulle rukoukset sekä kiitokset liikuttavimmalla tavalla, ja veisaa minulle virret — niin vienolla äänellä, ettette kuulisi mitään jos seisoisitte ulkona — ja semmoisilla sävelillä, että ne minusta, totta tosiaan,

tuntuvat tulevan taivaasta ja nousevan taivaasen.

Mikä lieneekin ollut syynä — ainoastiko se, että nämät sanat muistuttivat hiljaista pyhäaikaa vai sekö, että ne muistuttivat Vapahtajan läsnäoloa sairastuneiden ääressä — mutta tytön ahkerat sormet nyt lakkasivat nypläystyöstään ja kietoutuivat alas kumartuvan isän kaulaan. Kumpaisetkin, sekä isä että tytär, olivat hyvin herkkätunteiset, sen vieras helposti näki. Mutta kumpaisetkin toistensa tähden hillitsivät tunteitaan, eivätkä sallineet niiden puhjeta oikein näkyviin; ja täydellinen iloisuus, luontainen tai tottumuksella saavutettu, oli kumpaisenkin alkuperäisenä tai toisena mielenlaatuna. Hetken kuluttua *Lamppu* taas uudella *kierrolla* sai lystilliset kasvonsa vieläkin paistavammiksi; ja Phoebe katsahti iloisilla silmillään, joiden ripsillä pieni vesihelmi kiilteli, vuoroin isään, nypläystyöhön ja vieraasen.

— Koska isäni on teille sanonut, — sanoi tyttö iloisesti, — että minä tunnen myötätuntoisuutta muiden ihmisten elämää kohtaan, vaikka he eivät minua tunnekaan — senhän virkoin teille itsekkin — niin teidän myös pitää tietää mistä tämä tulee. Se on isäni ansio.

— Ei, ei suinkaan! — vastusti tämä.

— Älkää uskonto häntä, herra. Hänen ansionsa se on kuitenkin. Hän kertoo minulle kaikesta, mitä tuolla työtä tehdessään näkee. Ette uskoisi, kuinka paljon kerrottavaa hänelle joka päivä keräytyy. Hän tirkistää sisään vaunuihin ja kertoilee sitten minulle minkälaiset puvut heillä oli — tällä tavoin tunnen kaikki uudet muodit! Hän katsoo vaunuihin sisään ja kertoilee sitten minulle, minkälaisia kihlattuja pariskuntia hän näkee ja minkälaisia äskettäin naineita, jotka ovat häämatkallansa — tällä tavoin kaikki nekin asiat tunnen! Hän kokoilee minulle sanomalehtiä sekä kirjoja, jotka sattuvat hänen käsiinsä — tällä tavoin minulla on kyllin lukemista! Hän kertoo minulle sairaista ihmisistä, jotka menevät ulkomaille koettaakseen parantaa terveyttänsä — tällä tavoin senkin asian tunnen! Sanalla sanoen, niinkuin jo aluksi sanoin, hän kertoo minulle kaikki minkä vain näkee tai kuulee tuolla työtä tehdessään, ettekä voi uskoa kuinka paljon hän aina näkee sekä kuulee.

— Mitä sanomalehtien ja kirjojen kokoilemiseen tulee, kultaseni, — sanoi *Lamppu*, — on aivan selvää, ettei se ole minun ansiotani, koska en niitä itse hanki. Näette, herra, asia on tällainen. Konduktööri, hän sanoo minulle tällä lailla: *Lamppu*, hoi, missä te olette? Minä olen tämän sanomalehden säästänyt tyttärelle. Kuinka hän nyt voi? — Kantajamies taas sanoo minulle: — He, otapas, *Lamppu*! Tässä on pari kirjaa tyttärellesi. Voiko hän yhtä hyvin kuin ennenkin? — Ja täten kaikki on kaksin verroin tervetulleempaa, nähkääs, herra. Jos hänellä olisi tuhat puntaa rahaa arkussa, niin eipä ihmiset näin paljon pitäisi huolta hänestä. Mutta kun hän on tämmöisenä — se on, ymmärrättehän, lisäsi *Lamppu* jokseenkin kiireesti, — koska hänellä ei ole tuhatta puntaa arkussansa — he pitävät häntä alati mielessä. Ja mitä nuoriin pariskuntiin tulee, sekä kihlattuihin että jo naimisissa oleviin, niin onhan luonnollista, että tuon kotiin kaikki mahdolliset tiedot *heistä*, koska ei meidän tienoilla ole yhtään kummankaan lajista pariskuntaa, joka ei tulisi itsestään Phobelle asiataksaan kertomaan.

Tyttö nosti riemulla silmänsä vieraasen ja sanoi:

— Niin, herra, kyllä se on totta. Jos voisin astua ja mennä kirkkoon, niin en tiedä kuinka monta kertaa olisin saanut olla morsiuksittöinä. Mutta jos sitä olisin voinut tehdä, niin ehkä

joku rakastunut tyttö olisi karsaasti katsonut minuun; näinpä ei mikään tyttö minuun karsaasti katso. Enkä tyynyni alta löytäisi puoltakaan vertaa niin usein hääkakun palasia kuin mitä nyt löydän. — Viimeiset sanat hän lisäsi pienellä huokauksella ja hymyili isälleen.

Nyt tuli pieni tyttö, isoin koululapsista, ja pianpa *Barbox Veljekset* näki tämän olevan talossa palvelijan virassa, jota hän nyt oli tullut toimittamaan, tuoden mukanaan saavin, mihin hän olisi voinut vaikka hukkoa, ynnä luudan, joka oli kolme kertaa hänen pituisensa. Vieras sentähden nousi ja jätti jäähyväiset, lisäten tulevansa toisten jälleen, jos Phoebe sallisi.

Hän oli mutissut tulevansa, jos hänen kävelyllään joskus niin sopisi. Näkyipä se hänelle kävelyllä erinomaisesti sopineen, sillä hän tuli jälleen yhden ainoan päivän kuluttua.

— Te taisitte, arvelen ma, luulla etten koskaan enää tulisi takaisin? — kysyi hän, lyötyänsä Phoebelle kättä ja käytyänsä vuoteen viereen istumaan.

— Miksi niin olisin luullut? — oli tytön kummeksivainen vastaus.

— Minä luulin varmaan, ettette uskoisi minua.

— Luulitteko te varmaan, herra? Onko teitä aina niin vähän uskottu?

— Kylläpä saatan täydellä todella sen sanoa. Mutta ehkä olen minäkin puolestani ollut liian epäluuloinen. Mutta se ei nyt kuulu tähän. Me viime kerralla puhuimme asemahuoneesta. Toispäiväisestä asti olen siellä monta tuntia viettänyt.

— Oletteko te nyt *Lähtevä Matkustaja*? — kysyi tyttö hymyillen.

— Epäilemättä *Lähtevä*. Vaan enpä vielä tiedä, *mihin* lähden. Ette voi millään tavalla arvata, mitä minä matkustan pakoon. Virkanko sen? Minä matkustan syntymäpäivääni pakoon.

Tytön sormet lakkasivat liikkumasta ja hän katsahti vieraasen epäilevällä kummastuksella.

— Aivan niin, — sanoi *Barbox Veljekset*, joka istui tuolillaan hiukan levottomasti, — minä matkustan syntymäpäivääni pakoon. Minä olen mielestäni kirja, jota ei enää voi ymmärtää, koska ensimmäiset luvut siitä ovat revityt pois ja pois viskatut. Lapsuuteni kului ilman lapsuuden iloja, nuoruuteni ilman nuoruuden suloisia nautintoja, — mitä voi toivoa näin kehnolta alulta? — Vieraan katse osui tytön silmiin, jotka katselivat häntä vilkahtamatta; siitpä hänen sydämeensä pujahti tunne, joka kuiskasi: Onko soveliasta tämän vuoteen vieressä puhua lapsuuden iloista ja nuoruuden suloisista nautinnoista? Hyi, hyi!

— Se on tautina minussa, — sanoi *Barbox Veljekset*, hilliten itseänsä ja nähtävällä vaikeudella koetellen niellä alas jotakin, — että aina, tästä asiasta puhuessani, joudun harhateille. En tiedä kuinka satuinkaan siitä puhumaan. Minä toivon sen tulleen siitä, että ennen muinoin kerran mielettömästi luotin eräasen naiseen, josta seurasi katkera pettymys. En tiedä. Nyt olen kokonaan harhateillä.

Tytön sormet ryhtyivät jälleen hiljaa ja hitaasti työhön. Katsoessaan häneen näki vieras, että Phoeben silmät mieltäväsesti seurasivat sormien liikuntaa.

— Minä matkustan syntymäpäivääni pakoon, — jatkoi *Barbox Veljekset* jälleen, — sentähden että se aina on ollut minulle synkkä päivä. Ensimmäinen syntymäpäiväni, jona saan olla joutilaana ja vapaana, tulee nyt viiden, kuuden viikon perästä, ja minä lähden matkaan jättääkseni edellisten syntymäpäivieni paikan kauas taakseni ja koettaakseni musertaa sen päivän olemattomaksi — taikka kumminkin peittääkseni sen näkyvistäni sillä, että kasaan uusia kokemuksia ja tunteita sen päälle.

Kun vieras vaikenä, niin tyttö katsahti häneen, ja pudisti vain päätään osoitukseksi, ettei hän voinut asiaa ensinkään käsittää.

— Te, joka luonteeltanne olette niin onnellisen iloinen, ette voi tätä käsittää, — jatkoi vieras, uudistaen ennen käyttämiänsä sanoja, ikäänkuin niissä olisi joku puolustava voima. — Kyllä tiesin, ettette käsittäisi ja olenkin siitä iloinen. Mutta tällä matkustuksellani, — jolla aion kuluttaa loput päiviäni, sillä olen luopunut kaikista vakinaisen kodin mietteistä — minä, niinkuin te isältänne kuulitte, pysähdyin tähän risteykseen. Sen monet haarat saattoivat minut kokonaan hämille mihin täältä eteenpäin menisin. Enkä ole sitä vieläkään päättänyt, koska yhä epäröin, minkä noista monista teistä valitsisin. Mitä te luulette minun aikovan tehdä? Kuinka monta haararataa te voitte tästä ikkunasta nähdä?

Innokkaasti ulos katsoen vastasi tyttö: — Kuusi.

— Kuusi, — sanoi *Barbox Veljekset*, tarkastaen häntä yksitotisella hymyllä. — No hyvä! Sitten minä koko suuresta joukosta ensialuksi valitsen nämät kuusi ja aion vähitellen valita niistä yhden, — joka minulle lupaa enimmin hauskuutta — ja kuljen sitten sitä.

— Mutta millä keinoin te, herra, saattekaan tietää mikä niistä lupaa enimmin hauskuutta?

— kysyi tyttö, katsellen jälleen näköalaa iloisiksi kirkastuneilla silmillään.

— Niin! — sanoi *Barbox Veljekset* ja hymyili taaskin yksitotisesti, vaikka hänen olikin jo paljon helpompi puhua. — Aivan niin. Tälläpä keinoin. Sillä siitä, mistä teidän isänne joka päivä voi kerätä niin paljon hyvää tarkoitustansa varten, voinen ehkä minäkin jotakin saada tarkoitusta varten, joka ei ole hyvä eikä paha. Matkustamattoman matkustajan pitää vielä tarkemmin tutustua Mugbyn risteykseen. Hän aikoo yhä edelleen käydä sitä katselemassa, kunnes hän kuhunkin näistä kuudesta rautatiehaarasta saa kiinnitetyksi muiston jostakin, jota hän sen alkupäässä on nähnyt, kuullut tai muuten onkeensa saanut. Ja sitten valitsen tieni näiden muistojen mukaan.

Tyttö, joka jatkoi yhä sormillaan työtään, katsahti taas ulos ikkunasta, ikäänkuin tuo näköala olisi tarjonnut hänelle jotakin uutta, ja hän nauroi ikäänkuin tämä uusi asia olisi häntä suuresti huvittanut.

— Mutta minun ei pidä unohtaa, — sanoi *Barbox Veljekset*, — koska olen asiasta näin paljon puhunut, pyytää teiltä jotakin. Minä tarvitsen teidänkin apuanne tähän hankkeeseeni. Minä tahtoisin kertoa teille, mitä näen noiden kuuden haararadan alkupäissä, joita te tässä makuultanne katselette, ja verrata teidän kanssanne näitä muistoja. Saanko? Sanotaan neljän silmän näkevän enemmän kuin kahden. Minä puolestani sanoisin sen luultavasti riippuvan itse silmistä. Mutta olenpa aivan varma siitä, vaikka olemmekin vasta tulleet tutuiksi, että teidän ja teidän isänne silmät ovat keksineet paljoa parempia asioita, Phoebe, kuin mitä minä ikänä olisin omilla silmilläni keksinyt.

Tyttö ojensi vieraille oikean kätensä; hän oli aivan ihastuksissaan tästä tarjouksesta, ja kiitti hartaasti.

— Se on hyvä! — sanoi *Barbox Veljekset*. — Pitääpä minun, koska olen asian näin pitkälle puhunut, pyytää teiltä vieläkin jotakin. Tahdotteko panna silmänne umpeen vähäksi aikaa?

Tyttö teki niin, leikillisesti nauraen tälle kummalliselle pyynnölle.

— Pitäkää silmät ummessa, — sanoi *Barbox Veljekset*, astuen hiljaa ovelle ja jälleen palaten. — Luvatkaa, kunnianne kautta, ettette avaa silmiänne ennen kuin minä käsken.

— Lupaan, kunniani kautta!

— Hyvä. Saanko hetkeksi ottaa pois teidän nyplästyynynne?

Yhä nauraen ja kummastuksissaan tyttö otti pois sormensa tyynyltä ja antoi vieraan sen viedä.

— Sanokaa. Näittekö eilen höyry- ja savupilvet, jotka tuprusivat täältä katsoen kuudennella radalla kulkevasta pikajunasta?

— Jalavapuidenko ja kirkkotorninko takaa?

— Juuri siinä, — sanoi *Barbox Veljekset* luoden silmänsä sinnepäin.

— Näin. Minä katselin mitenkä ne hajosivat ja katosivat.

— Näkyikö niissä jotakin tavatonta?

— Ei! — vastasi tyttö iloisesti.

— Se ei ollut mielitelevä vastaus minulle, — sillä minä olin siinä junassa. Minä kävin, — älkää avatko silmiänne, — tuossa suuressa tehdaskaupungissa hakemassa tätä teille. Se ei ole puoleksikaan niin suuri kuin nypläystyyny, ja se lepää keveästi ja huokeasti sen sijalla. Nämät pienet polkimet ovat ikään kuin pienen pianon polkimia, ja vasemmalla kädellä te liikutatte paljetta, joka puhaltaa tarpeellisen ilman sisään. Viekoitelkaa siitä suloisia säveliä, hyvä ystävä! Mutta nyt — te saatte avata silmänne — hyvästi!

Kainostelevaan tapaansa hän painoi oven kiinni jälkeensä ja näki vain sitä tehdessään, että tyttö ihastuneena puristi lahjan rintaansa vasten. Tämä näkö ilahdutti vieraan sydäntä ja samassa myös suretti. Sillä jos Phoeben nuoruus olisi saanut luonnollisella tavalla kukoistaa, niin hän olisi nyt voinut puristaa rintaansa vasten oman lapsensa ja kuunnella sen suloista ääntä.

Barbox Veljekset ja Kumpp.

Kiivaasti ja vakavasti *Matkustamaton Matkustaja* kohta huomispäivästä alkoi tutkia noiden kuuden rautatien alkupaikkoja. Hänen tutkimustensa tulokset, sellaisina kuin hän ne kertoi ja Phoebe sittemmin ne kirjoitti kauniilla käsialalla paperille, ovat kaikki paikallansa mainitut tässä todenmukaisessa muistojen kirjassa. Mutta kokoilemiseen kului paljoa enemmän aikaa kuin mitä nyt on kuluva niiden lukemiseen. Ja niinhän luultavasti on kaikkien luettavien laita, paitsi kun ne ovat tuota jälkeentuleville polville niin erinomaisen hyödyllistä lajia, jota verrattomat runoniekat, halveksien arkipäiväistä päänvaivausta, »viskaavat paperille joinakuina joutohetkinään».

On kuitenkin tunnustettava, ettei *Barbox Veljekset* yhtään kiirettä pitänytkään. Hän oli koko sydämellään ryhtynyt hyvään työhönsä ja sentähden hän sai siitä iloa. Toinen ilo oli hänellä, ja sekin oli suuri, todellinen ilo, kun hän joskus istui Phoeben luona kuunnellen, kuinka tämä sai yhä enemmän säveliä soittokoneestansa, sitä myöten kuin hänen luontaisesti herkkä korvansa ja aistinsa yhä parantelivat ensimmäisiä keksintöjä. Tästä ei ollut vieraalle ainoastaan iloa, vaan myös ajanviettoa; siten kului monta tuntia viikkojen kuluessa. Siitä seurasi, että tuo kammottu syntymäpäivä oli jo aivan lähellä ennenkuin hän sen enempää oli ehtinyt sitä murehtia.

Tämä syntymäpäivän läheneminen oli sitä tärkeämpi sen odottamattoman seikan vuoksi, että valittavaa tietä koskevissa neuvotteluissa (joihin herra *Lamppu* kaikessa kiiltävyydessään jonkun kerran oli ottanut osaa) ei ollut mitään hyötyä hänen tutkimuksistansa. Sillä vieras oli mieltynyt toiseen tiehen toisesta, toiseen taas toisesta syystä, eikä voinut minkään syyn nojalla valita yhtä tietä ennen muita. Viimeistä neuvottelua pidettäessä oli siis se puoli asiata aivan samalla kannalla kuin alussakin.

— Mutta, herra, — tiesi Phoebe, — meillähän on vasta viisi haararataa. Onko kuudes mykkä?

— Kuudesko? Ah! — sanoi *Barbox Veljekset* leukaansa hieroen. — Se on se tie, muistattehan, jota kuljin käydessäni teille hakemassa tuota pientä lahjaa. Se on *sen* juttu, Phoebe.

— Ettekö tahtoisit sitä tietä uudestaan kulkea, herra? — kysyi tyttö hitaasti.

— Miks'ei; onpahan se suuri valtatie.

— Minä soisin, että te sen valitsisitte, — arveli Phoebe kehoittavalla hymyllä, — tuon

pienen lahjan tähden, joka aina on oleva minulle niin rakas. Minä soisin, että te sen valitsisitte, sillä se tie ei voi minulle koskaan enää olla samanarvoinen kuin muut. Minä soisin, että te sen valitsisitte muistoksi kaikesta hyvästä, jota minulle olette tehnyt, muistoksi siitä, että te olette saattanut minut niin paljoa onnellisemmaksi! Jos lähdette pois luotani sitä tietä myöten, jota kuljitte tuodaksenne minulle tätä kallista ystävyysosoitusta, — näin sanoen hän soitti vienon sävelen, — niin minä täältä ikkunasta katsellessani olen tunteva, että se varmaan johdattaa teidät onneen ja joskus jälleen tuopi teidät tänne takaisin.

— Niin teen, hyvä ystäväni, niin teenkin.

*Matkustamaton Matkustaja* siis viimein läksi matkustamaan, hän meni suureen tehdaskaupunkiin.

Hän oli viipynyt niin kauan aikaa Mugbyn risteyksellä, että hänen lähtiessään jo oli joulukuun 18:s päivä. — Aika olikin, — arveli hän itsekseen kun hän kävi vaunuun istumaan, — että todella läksin! Ainoasti yksi kirkas päivä on vielä minun ja sen päivän välillä, jota pakenen. Minä aion huomenna lähteä eteenpäin vuoristoon. Minä lähdän Walesiin.

Hän koetti kuvailla mielessään, kuinka hyvän vaikutuksen nuot uudet seudut ja tunteet tekisivät häneen, nuo sumuiset vuoret, paisuneet virrat, sateet, kylmä ilma, jylhä meren ranta ja huonot tiet. Vaan eivätpä ne kuvastuneet kuitenkaan hänen mielessään niin selvästi kuin hän olisi suonut. Tuntisiko tyttö parka, vaikka hänellä nyt olikin uusi huvituskeino, soitto, hiukan enemmän ikävää — juuri ensi hetkenä vain — kuin ennen? Katseliko tyttö näitä samoja höyry- ja savupilviä, joita hän itsekin näki, istuessaan vaunussa ja muistellessaan ystävänsä? Ilmestyiköhän tytön kasvoihin surullinen varjo, kun nämät pilvet vihdoinkin katosivat ikkunan näkyvistä? Eikö tyttö, vakuuttaessaan että vieras hänelle oli tehnyt paljo hyvää, ollut tietämättään parantanut häntä vanhasta synkkämielisestä tavastansa valittaa kohtaloansa? Eikö tyttö siten ollut osoittanut hänelle, että jokainen ihminen, jos hän vain tahtoo, voi olla hyvä parantaja, vaikka ei olisikaan mainio lääkäri? Nämät ja muut samallaiset ajatukset tunkeutuivat aina matkustajan ja Walesin matkan väliin. Hänen sydämeensä tunkeutui myös sellainen tyhjyys, joka jää jäljelle kun tulee eroitetuksi jostakin, johon on tuntenut mieltymystä tai kun on jättänyt hauskan toimen. Tämä hänelle aivan outo tunne teki hänet levottomaksi. Mugbystä lähdettyään oli hän myös jälleen tullut oman itsensä seuraan, joka ei suinkaan nyt tuntunut entistä hauskemmalta oltuaan äsken niin paljoa hauskemmassa seurassa.

Mutta kas, eipä tuo suuri tehdaskaupunki nyt enää voinutkaan olla kaukana. Junan ratina ja rätinä, johon yhtyi suuri joukko muita uusia ääniä, ei voinut ilmoittaa mitään vähempää kuin suurta asemahuonetta. Ei se ilmoittanutkaan mitään vähempää. Niinkuin ukkosen salamat välähtivät silmien sivuitse ja heti taas katosivat punatiiliset kartanoryhmät, korkeat, punatiiliset savupiiput, punatiiliset rautatiesillan kaaret, tulikiekkheet, savupilvet, kanavalaaksot sekä kivihilimäet, — ja sitten juna ajoi jyristen pysäyspaikan katoksen alle.

Saatettuaan kirstunsa hyvään talteen eräasen ravintolaan, ja määrättyään ruoka-aikansa, läksi *Barbox Veljekset* kävelemään liikettä viliseville kaduille. Ja nyt hän salaisessa sydämessään tunsu, että Mugbyn risteys oli monien, monenlaisten haarojen yhtymispaikka, sekä näkyvien että näkymättömien, ja että se oli yhdistänyt hänet lukemattomiin



sivuteihin. Sillä vähän aikaa sitten hän olisi astunut näitä katuja umpisilmin, omissa mietteissään; mutta nyt hänen silmänsä ja huomionsa kääntyivät näkemään uutta ulkomaailmaa. Kuinka kaikkien noiden puuhaavien ihmisten piti elää ja rakastaa ja viimein kuolla. Kuinka ihmeellistä oli muistaa noita erilaisia silmäin ja käten harjoituksia, noita hienoja erilaisuuksia heidän näkö- ja tuntovoimassaan, jotka jakoivat heidät erilaisiin työmieslajeihin, ja kuinka nämä lajit kuitenkin vaan olivat yhden kokonaisuuden osia, joka yhdisti heidän monenlaiset taitonsa ja voimansa, vaikkapa sen tarkoitus olisikin ollut ainoasti jonkun mitättömän tarve- tai koristuskalun valmiiksi saaminen. Kuinka hauska oli tietää, että tämä työmiesten keräytyminen yhdeksi joukoksi ja jokaisen eri taidon antaaminen yhden sivistystä edistävän tarkoituksiperän palvelukseen ei suinkaan heitä halventanut, niinkuin muutamat ylpeät ihmiskunnan päivänkorennot väittävät, vaan synnyttivät heissä oman ihmisarvon tunnon ja samassa kuitenkin nöyrän viisastumisen halun. Näkyihän edellinen asia selvästi heidän tarkoin punnitusta käytöksestään ja puheenlaadustaan, kun hän heiltä jotakin kysyi; ja jälkimäinen asia taas ilmeni yhtä selvästi seiniin kiinnitetyistä ilmoituksista, joissa ilmoitettiin heidän rakkaimpia harjoituksiansa ja huvituksiansa. Nämät arvelut sekä monet muut samanlaiset saattoivat hänen kävelynsä sangen merkilliseksi. — Minäkin olen vain pikkuinen jäsen suuressa kokonaisuudessa, — alkoi hän arvella; ja ollakseni itselleni sekä muille hyödyksi, jopa ollakseni onnellinen, minunkin pitää panna osani yhteiseen varastoon ja ottaa siitä se osa, joka on minulle tuleva.

Vaikka hän oli tullutkin tämänpäiväisen matkansa päähän illan suussa, käveli hän sitä muistamatta niin pitkälle ja avaralle ympäri kaupunkia, että lyhtymiehet jo sytyttivät lyhtyjään ja puotien ikkunat alkoivat loistaa täydessä valossaan. Tästä hän muisti, että hänen piti kääntyä kotiin päin. Mutta juuri kääntyessään hyvin pieni lapsen käsi tarttui hänen käteensä ja hyvin vieno ääni sanoi:

— Voi, kuule, minä olen eksyksissä!

Matkustaja katsahti alaspäin ja näki pienen kaunistukkaisen tytön.

— Niin, — kertoi tämä, todistaen sanansa nyökäyttämällä yksitotisesti päätään, — niin olen tosiaan. Minä olen eksyksissä.

Suuresti hämmästyneenä matkustaja seisahtui, katsahti ympärilleen mistä apua saisi, vaan ei nähnyt ketään. Alhaalle kumartuen sanoi hän:

— Missä asut, lapsi?

— En tiedä, — oli vastaus, — minä olen eksyksissä.

— Mikä on nimesi?

— Polly.

— Mutta toinen nimesi?

Vastaus tuli kohta, vaan ei siitä voinut saada selvää.

Mukaillen ääntä, niinkuin se hänen korviinsa kuului, koetti matkustaja arvata: — Trivits?

— Ei, ei! — sanoi lapsi pudistaen päätään. — Ei sinnepäinkään!

— Sanopas uudestaan, pienokaiseni!

Turha vaiva. Nyt se kuului aivan toiselta.

Matkustaja taas arvasi: — Paddens?

— Ei, ei! — sanoi lapsi. — Ei sinnepäinkään!

— Vielä kerta, koetellaanpa vielä uudestaan, kultaseni!

Aivan toivoton yritys. Nyt nimi tuli nelitavuiseksi. — Ei suinkaan se ole Tappitarver? — sanoi *Barbox Veljekset*, hieroen pahoilla mielin otsaansa hatulla.

— Ei! Ei se niin ole, — vastasi lapsi huolettomasti.

Kun hän nyt taas koetti saada tuota onnetonta nimeä suustaan, yrittäen kaikin voimin ääntää selvästi, niin siitä tuli vähintään kahdeksan tavua.

— Taitaapa olla parasta, — virkkoi *Barbox Veljekset* toivottomasti alistuen, — että me lakkaamme yrittämästä.

— Mutta minä olen eksyksissä, — sanoi taas lapsi pistäen kätensä yhä syvemmälle matkustajan käteen, — ja sinä pidät huolta minusta, eikö niin?

Jos joku mies ikänä on ollut kahden vaiheilla, tuntien toiselta puolen sääliä ja toiselta puolen neuvotonta ällistystä, niin hän siinä tilassa oli. — Eksyksissä! — kertoi hän katsahtaen alas lapseen. — *Minä* varmaankin olen eksyksissä, enkä tiedä mihin mennä!

— Missä *sinä* asut? — kysyi lapsi, katsoen levottomasti häntä silmiin.

— Tuolla päin, — vastasi *Barbox*, osoittaen siihen suuntaan missä hänen ravintolansa piti olla.

— Eikö olisi parasta mennä sinne? — arveli lapsi.

— Tosiaankin, — vastasi hän, — enpä tiedä lieneekö parempaa neuvoa.

Niin he läksivät käymään, käsi kädessä. Matkustaja, astuessaan pienen kumppalinsa rinnalla, tunsu itsensä kovin kömpelöksi, ikäänkuin hän äkkiä olisi paisunut pölkypäiseksi jättiläiseksi. Tyttönen sitä vastoin piti itseänsä vieläkin suuremmassa arvossa kuin ennen, syystä että hän oli neuvollaan muka sievästi auttanut toisen pulasta.

— Saammehan siellä varmaankin päivällistä, kun tulemme perille? — kysyi taas Polly.

— Kyllä, — vastasi toinen, — minä — niin, kyllä minä luulen, että saamme.

— Syötkö mielelläsi päivällistä? — jatkoi lapsi tiedusteluaan.

— Niin, kyllä yleensä, — sanoi *Barbox Veljekset*, — kyllä luullakseni sen teen.

— Minä syön päivällistä hyvin halukkaasti, — sanoi Polly. — Onko sinulla yhtään veljiä tai sisaria?

— Ei ole. Onko sinulla?

— He ovat kuolleet.

— Ohoh! — sanoi *Barbox Veljekset*. Tuo typerä mielen ja ruumiin kömpelyyden tunne painoi häntä niin, ettei hän olisi osannut jatkaa keskustelua tämän lyhyen vastauksen jälkeen, jollei lapsi aina olisi ollut valmis puhumaan.

— Miten, — kysyi tyttönen taas ja käänsi mielistellen pehmoista kättänsä hänen kädessään, — miten aiot huvitella minua päivällisen perästä?

— Tosiaankin, Polly, — huudahti *Barbox Veljekset* aivan ymmällä, — sitä en ole vähääkään ajatellut!

— Sitten minä sen sanon, — arveli Polly: — Onko sinulla kortteja kotona?

— Paljon, — sanoi *Barbox Veljekset* kehuvaisella äänellä.

— Sepä hyvä. Sitten minä rakennan korttitaloja ja sinä saat katsella. Mutta ei saa puhaltaa, muista se!

— Ei suinkaan! — sanoi *Barbox Veljekset*. — Ei, ei! Ei saa puhaltaa! Puhaltaminen ei ole somaa!

Tämä oli hänen mielestään oikein sievästi sanottu ollakseen pölkkypäisen jättiläisen puhetta, mutta lapsi, joka kohta huomasi vieraan kömpelön yrityksen mukautua hänen puhetapaansa, hävitti kokonaan *Barboxin* hyvän ajatuksen itsestään sanoen sääliväisellä äänellä: — Oletpa naurettava mies, sinä!

Tämän huonosti onnistuneen yrityksen perästä *Barbox Veljekset* oli mielestään joka hetki paisuvinaan yhä paksummaksi ja raskaammaksi ruumiiltaan, ja käyvinään yhä huonommaksi älynsä puolesta. Ei mikään jättiläinen ole milloinkaan nöyrempanä suostunut itsensä voittavan hulivilin talutettavaksi, kuin vieras nyt antautui Pollyn orjaksi.

— Osaatko kertoa tarinoita? — kysyi tyttönen.

Matkustajan täytyi häpeäkseen tunnustaa: — En osaa.

— Aika hönttö sitten oletkin, eikö niin? — sanoi Polly.

Hänen täytyi taas häpeäkseen tunnustaa: — Olen.

— Tahdotkos, että opetan sinulle yhden tarinan? Mutta sinun pitää muistaa se, kuuletko, niin että sitten osaat sen oikein kertoa jollekulle muulle?

Vieras vakuutti, että hän hyvin mielellänsä tahtoi oppia tarinan, ja lupasi nöyrästi koettaa sitä muistaa. Ja nyt Polly, vielä kerran käännettyänsä pikku kättänsä hänen kädessään, merkiksi että oli tulossa jotakin hauskaa, aloitti pitkän tarinan, jossa jokainen huvittavainen jakso alkoi sanoilla: »Sitten se» ja »Sitten tuo». Esimerkiksi: »Sitten se poika», tai: »Sitten tuo haltia», tai: »Sitten tämä piirakka oli neljä kyynärää ympärimitaten ja puolikolmatta syvä». Tarinan päähauskuus oli siinä, että haltia rankaisi poikaa siitä, että tämä oli liian ahne ruoalle. Sillä tarkoituksella haltia paistoi piirakan, josta poika söi, söi syömistään ja hänen poskensa pullistuivat, pullistuivat pullistumistaan. Paljon oli sivutapahtumia, mutta huvittavin seikka lopussa oli se, että piirakka kokonaan tuli syödyksi ja että poika siitä halkesi. Oli todella hauskaa katsella, kuinka *Barbox Veljekset* yksitotisena tarkkaan kuunnellen ja kallistaen korvaansa tytön puoleen, astui kadulla, ja antoi ihmisten mielemmiin tyrkätä itseään kuin salli ainoankaan yksityiskohdan mennä huomaamatta, niin ettei hän myöhemmin kuulusteltaessa olisi osannut kaikkia.

Tällä tavoin he saapuivat ravintolaan, Siellä hänen piti ruokasalissa sanoa, ja hän sanoikin sen kyllin kömpelösti: — Olen löytänyt pienen tytön!

Koko talon väki keräytyi pientä tyttöä katsomaan. Ei kukaan häntä tuntenut; ei kukaan

saanut selvää hänen nimestään niinkuin hän sitä äänsi — paitsi yksi sisätyöistä, joka arveli sen olevan Konstantinopeli, — vaan sitä se ei voinut olla.

— Minä tahdon pienen ystäväni kanssa syödä päivällistä eri huoneessa, — sanoi *Barbox Veljekset* ravintolan isäntäväelle, — ja kenties olette niin hyvät ja annatte poliisille tiedon tästä somasta lapsukaisesta. Epäilemättä tullaan häntä tiedustelemaan, jollei jo liene käyty. Tule pois, Polly!

Polly seurasi häntä aivan suruttomana ja huolettomana, mutta kun portaissa astuminen hänestä näytti vaikealta, niin hän antoi vieraan kantaa itseään ylös. Päivällinen maistui oikein erinomaisen hyvältä ja hauskaa oli nähdä *Barbox* in kömpelyyttä, kun Polly neuvoi miten liha oli häntä varten palasiksi leikattava ja liemi lautaselle kaadettava vakavalla ja anteliaalla kädellä.

— Ja nyt, — sanoi Polly, — sill'aikaa kun olemme päivällisellä, voit olla kiltti poika ja kertoa tuon jutun minkä minä opetin.

Samalla pelolla millä virkamieheksi pyrkijä käypi tutkintoon, ja todella hiukan epävarmana oikeasta ajasta milloin piirakan piti jutussa ilmestyä, samoin kuin myös tämän välttämättömän esineen koosta, *Barbox Veljekset* alkoi hiukan vapisevalla äänellä kertoa, mutta hän teki sen lapsen avulla jotenkin hyvin. Tosin oli huomattavissa laajuuden puute hänen puhuessaan pojan poskista ja ruokahalusta. Myöskin oli hänen haltiaansa liiallista kesyyttä, mikä puute oli seurauksena hänen salaisesta halustaan perustella haltian ilmestymistä. Mutta ylimalkaan, ja hyväntahtoisen jättiläisen ensimmäiseksi, kömpelöksi kokeeksi, se kävi laatuun.

— Minä käsinkin sinun olla kiltti poika ja sinä olitkin kiltti poika, eikö niin? — sanoi Polly.

— Niinpä luulisin, — vastasi *Barbox Veljekset*.

Hän sanoi tämän niin nöyrästi, että Polly, joka istui hänen oikealla puolellaan, tuolille päällekkäin pantujen tyynyjen päällä, taputti häntä tyytyväisyytensä osoitukseksi pari kertaa rasvaisella lusikallaan poskelle ja lisäksi soi hänelle armollisen suutelon. Vaan kun hän, tätä viimeksi mainittua palkintoa antaakseen, nousi seisoalle tyynyjen päälle, niin hän lankesi päin päätimysten vatien sekaan, jonka johdosta *Barbox* rientäessään avuksi huudahti: — Herra Jumalani! Voi! Luulinpa, että putosit takkavalkeaan, Polly!

— Aika pelkuri oletkin! — sanoi Polly, kun hän taas oli asetettu paikoilleen.

— Kyllä, minä olen todellakin hyvin hermostunut, — vastasi *Barbox Veljekset*. — Voi! Polly! Älä noin heiluta lusikkaasi, muuten putoat tuolilta sivullepäin! Älä nauraessasi nosta noin jalkojasi, muuten kaadut taaksepäin, Polly! Voi, voi! Polly! Polly! — huusi hän melkein epätoivoisena, — meillä on vaaroja joka puolella!

Suojellaksensa Polly kuperkeikoilta, jotka joka hetki häntä uhkasivat, ei hän tiennyt muuta neuvoa kuin pyytää häntä päivällisen perästä istumaan matalalle rahille. — Jos sinä istut, niin minäkin! — sanoi Polly. Rauha kun kaikista on kallein, niin *Barbox Veljekset* siis käski passarin työntää pöytä syrjään, tuoda kortteja, kaksi pientä rahia sekä varjostimen, ja asettaa viimeksimainittu uunin viereen hänen ja Pollyyn ympärille, siten että pieni kamari muodostui ison huoneen sisään. Hauskaa oli nähdä miten *Barbox Veljekset* nyt istui rahillaan, viinipullo edessään, katsellen Pollyä, joka onnellisena rakensi korttitalojansa. *Barbox* oli aivan sinertävä kasvoiltaan, kun hän koetteli pitää henkeänsä,

etteivät lapsen rakennukset menisi kumoon.

— Mitä sinä siinä niin tuijottelet? — sanoi Polly pitäen hetken lomaa.

Pahanteostaan näin tavattuna, hänen täytyi puolustellen myöntää: — Minä taisin, pelkään mä, jokseenkin tuikeasti katsella sinua, Polly!

— Miksi tuijottelet? — kysyi taas Polly.

— Enpä osaa, — mutisi toinen itsekseen, — sanoa miksi. — En tiedä, Polly.

— Aika pöllö sitten lienetkin, kun teet jotakin, etkä tiedä miksi, eikö niin? — arveli Polly.

Tästä moitteesta huolimatta *Barbox Veljekset* taas rupesi tarkasti katselemaan lasta, kun tämä kumartui korttitalonsa yli ja hänen tuuheat kiharansa varjostivat kasvoja. — Mahdotonta, — ajatteli matkustaja, — että olisin ennen nähnyt tämän sievän lapsen. Olisinko ehkä nähnyt sen unissa? Jossakussa surullisessa unennäössäni?

Mutta hän ei saanut asiasta selvää. Sentähden hän sen heittikin ja antautui muurarinammattiin, Pollyn päiväläiseksi. Hän rupesi rakentamaan kolmi-, neli-, jopa viisikerroksisia korttitaloja.

— Kuule! Kenenkä luulet nyt tulevan? — kysyi Polly illallisen perästä hieroen silmiään.

Matkustaja koetti arvata: — Ehkä passari?

— Ei, — sanoi Polly, — Nukku-Matti se on. Minua alkaa nukuttaa.

Taas uusi hämmästyttävä seikka matkustajalle!

— Eivät näytä tänä iltana enää tulevan minua hakemaan, — sanoi Polly.

— Mitäs sinä luulet?

Ei hänkään sitä luullut. Vielä neljännestunnin kuluttua, kun Nukku-Matti ei enää ollut tulossa, vaan jo oli tullut, täytyi kutsua tuo konstantinopelilainen palvelustyttö, joka kernaasti lupasi pitää huolta siitä, että lapsi saisi maata hyvässä, terveellisessä huoneessa; itsekin hän lupasi mennä samaan kamariin levolle.

— Ja olkaa hyvä ja pitäkää tarkka huoli, — sanoi *Barbox Veljekset*, jolle taas uusi pelko tuli mieleen, — ettei lapsi putoa ulos vuoteestaan. —

Pollysta tämä oli niin erinomaisen naurettavaa, että hän molemmilla käsillään tarttui matkustajaa kaulaan, joka rahilla istuen poimi kortteja lattialta. Tyttönen heilutti häntä sinne tänne, painaen hymykuoppaiset poskensa hänen olkapäätänsä vasten.

— Oi, voi! minkälainen pelkuri sinä olet. Putoatko sinä vuoteestasi?

— E-en juuri tavallisesti, Polly.

— Enpä minäkään!

Polly soi hänelle vielä pari rauhoittavaa halausta, sitten hän pisti pienen luottavaisen kätösensä konstantinopelilaisen palvelustytön suureen käteen, ja tepasti pois, lörpötellen ilman vähintäkään pelkoa.

Matkustaja katsoi hänen jälkeensä, käski viedä pois varjostimen ja asettaa pöydän sekä

tuolit paikoilleen, ja katsoi yhä vielä hänen jälkeensä. Hän käveli puolen tunnin aikaa edes-takaisin huoneessa. — Hyvin suloinen pikku olento hän on, vaan ei se siitä tule! Hyvin viehättäväinen pikku ääni hänellä on, vaan ei se siitäkään tule. Tosin sekin vaikuttaa asiaan, vaan on siinä jotakin muutakin lisäksi. Kuinka voi olla mahdollista, että tämä lapsi tuntuu minusta niin tutulta? Mitä hän minulle hämärästi muistutti mieleen, kun kadulla tunsin hänen kätösensä tarttuvan minuun, ja kun minä katsoessani alas näin hänen katsovan minuun?

— Herra Jackson!

Säpsähtäen näitä sanoja, jotka lausuttiin hiljaisella äänellä, hän kääntyi ja — näki ovella vastauksen kysymyksiinsä.

— Voi, herra Jackson, älkää olko kovin kova minulle. Sanokaa minulle joku kehoituksen sana, minä rukoilen!

— Te olette Pollyn äiti?

— Olen.

Niin hän oli. Polly oli ehkä kerran tuleva tämän näköiseksi. Niinkuin lakastuneista lehdistä voi arvata minkälainen ruusu on ollut; niinkuin talvisista oksista voi huomata puun kesäisen tuuheuden, samoin Pollykin kerran voisi muuttua samanlaiseksi, huolista runneltuneeksi, harmaahiukseiseksi naiseksi. Matkustaja näki edessään sammuneen tulen tuhkan, tulen, joka aikoinansa oli kirkkaasti paistanut. Tämä oli se nainen, jota hän oli rakastanut. Tämä oli se nainen, joka häneltä oli kadonnut. Niin selvänä oli hänen muistinsa tallentanut tämän naisen kuvan, niin hellällä kädellä oli aika hänen mielessänsä siihen kuvaan kosketellut, että hän nyt, kun hän näki ajan armottoman käden todelliset jäljet, samalla kertaa huolestui ja kummastui.

Hän talutti naisen tuolille istumaan ja jäi itse seisomaan, nojaten selkäänsä uunin kolkkaan, tukien päätään kädellä ja kääntäen silmänsä pois päin.

— Näittekö minut kadulla ja neuvoitte minut lapselle? — kysyi hän.

— Niin tein.

— Onko tämä pikku raukkakin petoksessa osallinen?

— Minä toivon, ettei tässä mitään petosta ole ollut. Minä sanoin lapselle: Me olemme eksyksissä; minä koettelen omin neuvoin löytää tietä. Mutta mene sinä tuon herran luo ja sano olevasi eksyksissä. Myöhemmin tullaan sinua noutamaan. — Kenties ette muista kuinka nuori lapsi vielä on?

— Hän on sangen rohkea.

— Kenties juuri sentähden, kun hän on niin nuori.

Matkustaja kysyi vähän ajan kuluttua: — Miksi te näin teitte?

— Voi, herra Jackson, kysyttekö sitä minulta? Siinä toivossa, että nähdessänne tämän viattoman lapsen, sydämenne leppyisi minua kohtaan. Eikä ainoasti minua, vaan myös miestäni kohtaan.

Matkustaja kääntyi äkkiä ja astui huoneen toiseen päähän. Hän palasi sitten taas

hitaammin askelin, kävi entisellä tavalla seisomaan ja virkkoi:

— Minä arvelin teidän muuttaneen Amerikkaan?

— Niin teimmekin. Mutta meidän kävi siellä huonosti, ja sentähden tulimme jälleen pois.

— Asutteko tässä kaupungissa?

— Asumme. Minä olen musiikin opettajana täällä. Miehelläni on kauppakonttorissa työtä.

— Oletteko — suokaa anteeksi, että niin kysyn — köyhät?

— Meillä on tarpeeksi tuloja. Siinä ei onnettomuutemme ole. Mieheni on kovin, kovin sairaana; häntä vaivaa pitkällinen tauti. Hän ei koskaan voi tulla terveeksi — —

— Te keskeytitte puheenne. Jos teitte sen siksi, ettette minulta ole kuullut kehoittavaa sanaa, niin nyt sen sanon. En voi unohtaa menneitä aikoja, Beatrice.

— Jumala siunatkoon teitä! — vastasi nainen, itkuun purskahtaen, ja ojensi hänelle vapisevan kätensä.

— Olkaa rauhallinen. En minäkään muuten voi pysyä rauhallisena. Sillä minua surettaa enemmän kuin voin sanoakaan, kun näen teidän itkevän. Puhukaa minulle pelotta. Luottakaa minuun!

Nainen peitti kasvonsa harsolla, ja vähän ajan kuluttua hän alkoi puhua rauhallisesti. Hänen äänesssänsä oli sama sävy kuin Pollylla.

— Ei mieheni järki ole taudista heikontunut; minä vakuutan teille, ettei se ole. Mutta kivuloisuutensa vuoksi ja tietäen ettei hän ikänä voi tulla terveeksi, hän ei voi irtaantua siitä ajatuksesta, joka häntä alituisesti seuraa. Se häntä painaa, katkeroittaa jokaisen hänen muutenkin vaivalloisen elämänsä hetken ja lyhentää hänen ikäänsä.

Hänen vaiettuaan matkustaja taas sanoi: — Puhukaa minulle pelotta. Luottakaa minuun.

— Meillä on ollut viisi lasta ennen tätä pikku silmäteräämme; ne makaavat kaikki haudassa. Mieheni luulee heidän surkastuneen kirouksen alla ja että se kirous on tämänkin lapsen tappava.

— Mikä kirous?

— Meidän kumpaisenkin omaatuntoamme rasittaa tieto siitä suuresta pahasta, minkä me teille olemme tehneet, enkä tiedä muuta, kuin että ehkä minäkin, jos olisin yhtä kipeä, tuntisin mielessäni samaa pelkoa kuin hän. Näin hän yhä puhelee: »Minä luulen, Beatrice, olevani ainoa, jonka kanssa herra Jackson ikänä on tahtonut ystävyyyttä viljellä, vaikka olenkin paljoa nuorempi häntä. Mitä enemmän hän sai valtaa, sitä korkeampaan paikkaan hän minutkin kohotti, ja minulle yksistään hän uskoi omat salaisuutensa. Minä tulin sinun ja hänen väliinsä ja ryöstin sinut häneltä. Me pidimme asian salassa ja tieto kohtasi häntä aivan äkkiarvaamatta. Se tuska, jonka se synnytti niin umpimielisessä miehessä oli varmaan kauhea; viha, joka silloin syttyi, on leppymätön. Näin hänen kirouksensa on kohdannut meidän pieniä, sieviä kukkasparkejamme, ja ne surkastuvat.»

— Ja te, Beatrice, — kysyi matkustaja, kun vaimo oli lakannut puhumasta ja molemmat olivat vähän aikaa olleet vaiti, — mitä te arvelette?

— Vielä muutamia viikkoja takaperin pelkäsin minäkin teitä, ja luulin ettette koskaan, koskaan voisi antaa anteeksi.

— Vielä muutamia viikkoja sitten? — kertoi matkustaja. — Oletteko näinä viime viikkoina saanut toisen ajatuksen minusta?

— Olen.

— Kuinka niin?

— Olin noutamassa nuotteja eräästä puodista tässä kaupungissa; silloin te pelästykseni astuitte myöskin sisään. Minä vedin harson silmilleni ja vetäydyin pimeään nurkkaan. Silloin kuulin teidän sanovan, että tahdoitte ostaa jonkun soittokoneen tytölle, joka ei koskaan voi olla istualla. Äänenne ja käytöksenne oli niin paljon lauhtunut, te valitsitte niin suurella innolla, te veitte sen muassanne niin hellällä huolenpidolla ja ilolla, että näin teidän sydämenne olevan hyvin, hyvin lempeän. Voi, herra Jackson, herra Jackson, jos olisitte tietänyt kuinka helppoirtava kyynelvirta silloin silmistäni valui.

Soittiko Phoebe tällä hetkellä kaukaisella makuusijallansa? Matkustaja oli sitä kuulevinansa.

— Minä tiedustelin sitten puodissa missä te asuitte, vaan he eivät tietäneet. Kun olin kuullut teidän sanovan, että aioitte mennä takaisin ensi junassa (vaikka ette kuitenkaan virkkaneet minne), niin minä päätin samaan aikaan päivästä, niin usein kuin opetustunneiltani joutaisin, käydä asemalla, että sattuisin teidät jälleen näkemään. Olen käynyt siellä hyvin usein, vaan en ole nähnyt teitä ennen kuin tänä päivänä. Te olitte mietteissänne kun kuljitte katua; mutta kasvojenne rauhallinen ilme rohkaisi minua, niin että lähetin lapseni teidän luoksenne. Ja kun näin teidän kumartuvan sen puoleen ja puhuvan sille niin lempeästi, niin rukoilin anteeksi Jumalalta, että olin teille surua tuottanut. Nyt minä rukoilen teiltä anteeksi itselleni ja myös miehelleni. Minä olin silloin hyvin nuori, ja mieheni oli myös nuori, ja nuoruuden ajattelemattomassa rohkeudessa emme oikein ymmärrä mitä teemme niille, jotka jo ovat enemmän käyneet elämän koulua. Te jalo mies! Te hyvä mies! Joka täten minut nostatte maasta, ettekä yhtään moiti pahasta, jonka teille tein — sillä *Barbox* esti häntä lankeemasta polvilleen ja lohdutti niinkuin lempeä isä eksynyttä tytärtään, — kiitos teille, Jumala siunatkoon teitä, kiitos teille!

Ennenkuin *Barbox* jälleen rupesi puhumaan, niin hän ensinnä veti syrjään ikkunaverhot ja katseli hetken aikaa ulos. Sitten hän vaan kysyi:

— Nukkuuko Polly?

— Nukkuu. Tullessani tapasin hänet juuri kun häntä vietiin yläkertaan, ja minä panin hänet itse vuoteesen.

— Antakaa hänen olla luonani huomispäivä, Beatrice, ja kirjoittakaa osoitteenne tälle lehdelle, muistikirjaani. Illalla tuon lapsen kotiin teidän ja — hänen isänsä luo.

\* \* \* \* \*

— Hui, hai! — huusi Polly seuraavana aamuna, pistäen hulivilintapaiset, iloiset kasvonsa aamiaisaikana ovesta sisälle. — Luulinpa että minua eilen illalla jo tultiin noutamaan!

— Niinhän käytiinkin, Polly, mutta minä pyysin luvan, että saisin pitää sinut vielä tämän



päivää ja vasta illalla viedä sinut kotiin.

— No, kaikkeapa vielä, — sanoi Polly. — Mutta sinä et ole yhtään lempeä minulle, eikö niin?

Yhtähyvin Pollyn mielestä tämä päätös oli sängen viisas, josta syystä hän lisäsi: — Täytyypä sinulle muisku antaa, vaikka et aivan lempeältä näytä! — Kun muiskutus oli toimitettu, niin he kävivät hyvin puheliaalla tuulella aamiairuokaan käsiksi.

— Tietysti nyt rupeat huvittamaan minua? — sanoi Polly.

— No, sehän on tietty, — vastasi *Barbox Veljekset*.

Toivonsa iloisessa innossa Polly katsoi välttämättömäksi panna pois voileipänsä, asettaa toinen lihavista sääristänsä toisen päälle ristiin ja lyödä pieni, lihava oikea kätensä vasempaa vasten. Tällä tavalla itsensä valmistettuaan Polly, jonka kasvot nyt olivat kokonaan täynnä pieniä hymykuoppasia, kysyi imartelevaisella äänellä: — Mitäpä nyt ruvetaan tekemään, ukko kulta?

— Sitähän minä juuri arvelin, — sanoi *Barbox Veljekset*, — mutta pidätkö sinä hevosista, Polly?

— Pienistä ponihevosista, — myönsi Polly, — varsinkin jos niillä on pitkä häntä. Mutta muut hevoset — e — ei — ei — ne ovat liian isot, näetkös.

— No, — jatkoi *Barbox Veljekset*, näyttäen yksitotiselta ja umpimieliseltä, joka sopi tämän neuvottelun tärkeyteen, — minäpä näin eilen, Polly, jossakussa talon seinässä kuvattuna kaksi pitkähäntäistä ponia, jotka olivat kirjavat ylt' ympäri koko ruumiin — —

— Ei, ei, ei! — huusi Polly, haluten innokkaasti kuulla enemmän näistä huvittavista seikoista. — Ei suinkaan ne voi olla kirjavia ylt' ympäri koko ruumiin!

— Ovatpa niin. Nämät ponit hyppivät vanteitten läpi — —

— Ei, ei, ei! — huusi taas Polly samalla tavalla. — Eivät suinkaan ne hyppää vanteitten läpi!

— Niinpä tekevät kuitenkin. Minä vakuutan, että ne sen tekevät. Ja syövät piirakoita ja heillä on salvetti leuvan alla — —

— Ponitko söisivät piirakoita ja olisiko heillä salvetti leuvan alla! — kummasteli Polly. — Oletpa sinä lorujen juttelija!

— Aivan totta! — Ja ne laukaisevat pyssyjä.

Pollyn mielestä ei näyttänyt olevan tarpeellista, että ponit käyttivät pyssyjä.

— Ja sitten olen arvellut, — jatkoi verraton *Barbox*, — että jos sinä ja minä menisimme teatteriin, missä näitä poneja saa nähdä, niin se tekisi ruumiinrakennuksellemme hyvää.

— Merkitseekö se sitä, että se olisi hauskaa? — kysyi Polly. — Sinä käytät välistä niin pitkiä sanoja!

Pitkien sanojensa selitykseksi toinen vastasi: — Se merkitsee, että se olisi hauskaa. Sitä se juuri merkitsee. On siellä vielä paljon muitakin ihmeitä nähtävänä paitsi poneja, ja me saamme ne nähdä kaikki: herroja ja rouvia kirjavissa vaatteissa ja norsuja ja leijonia ja

tiikereitä.

Polly rupesi katselemaan teekannua, nenä rypyssä, ikäänkuin hän olisi ollut levoton mieleltänsä. — Eiväthän ne tietenkään koskaan pääse ulos, — huomautti hän, aivan kuin itsestään ymmärrettävää asiaa.

— Norsutko ja leijonat ja tiikerit? Ei kultaseni!

— Ei kultaseni! — sanoi Polly. — Eikä tietenkään kukaan pelkää, että ponit ampuisivat ketään kuoliaaksi?

— Ei millään muotoa!

— Ei millään muotoa! — toisti Polly.

— Ja sitten vielä arvelin, — jatkoi *Barbox Veljekset*, — että voisimme poiketa lelupuotiin valitsemaan nukkea — —

— Ei suinkaan täysissä vaatteissa! — huusi Polly käsiänsä yhteen taputtaen. — Ei, ei, ei suinkaan täysissä vaatteissa!

— Aivan täysissä vaatteissa. Ja vielä lisäksi ostamaan sille taloa ynnä kaikkia, mitä talouteen kuuluu — —

Polly kiljahti ja oli vähällä pyörtyä ilosta. — Oletpa sinä herrtainen! — huusi hän raukealla äänellä, vaipuen tuolin selkävaraa vasten. — Tule tänne, että saan sinua halata, taikka minä tulen sinua halaamaan!

Tätä loistavaa ohjelmaa noudatettiin sitten todella niin tarkasti kuin se olisi ollut laki. Koska oli tärkeätä kaikkein ensiksi ostaa nukke — muutenhan se neitiparka ei olisi saanut nähdä poneja — otettiin lelupuotiretki ensimmäiseksi työksi. Polly, seisossansa tässä ihmeellisessä tavara-aitassa kumpaisellakin käsivarrellaan nukke, joka oli yhtä iso kuin hän itse, ja silmien edessä puotipöydällä noin kaksikymmentä muuta kaunista nukkea, oli tosin semmoisessa valitsemisen pulassa, ettei hän voinut olla täysin iloinen. Mutta tämä pieni pilvi hajosi pian. Viehättävä nukke, jonka hän oli useimmin kaikista ottanut käteensä ja useimmin kaikista hylännyt, ja jonka hän viimein piti, oli nähtävästi tsherkessiläinen sukuperältänsä; hänen ihana ulkomuotonsa ilmaisi niin suurta rohkeutta kuin vain voi olla sillä, jonka puhumiskyky on niin peräti huono. Pukuna oli hänellä taivaansininen silkkiturkki ja ruusunväriset atlassihousut, ynnä musta samettinen hattu, jonka kuosin tämä kaunis, pohjoisille rannoillemme tullut vieras oli luultavasti löytänyt jostakusta Kentin herttuan rouva vainajan muotokuvasta. *Mellukka* oli nimi, jonka korkeasukuinen muukalainen oli tuonut muassaan (Polly niin vakuutti) päivänpaisteisesta, kesäisestä kotimaastaan. Ja kuinka kalliiksi hänen taloustavaransa *Barboxin* kukkaron kustannuksella, nousivat, sen voi jo näistäkin molemmista asioista arvata, kun hänen hopeiset teelusikkansa olivat yhtä isot kuin kyökkiin kuuluva hiilihanko, ja että hänen taskukellonsa oli paljoa kookkaampi hänen paistinpannuaan. Neiti Mellukka suvaitsi armollisesti olla täydesti tyytyväinen siihen, mitä hän teatterissa sai nähdä, ja niin myös Polly. Sillä ponit todella olivat kirjavat, eivätkä ampuessaan tappaneet ketään; ja petojen julmuus näkyi olevan paljasta savua — sitä ainakin runsaasti tuprueli heidän sisästänsä. Olisipa taas maksanut vaivaa nähdä kuinka *Barbox Veljekset*, näitä iloja nauttiessaan, oli antautunut siihen koko sielullaan. Eikä olisi ollut vähemmin hauskaa nähdä kuinka hän päivällisellä joi maljan neiti Mellukan terveydeksi, joka jäykkänä (ihanalla

tsherkessittarella oli taipumaton selkäranka) istui tuolilla Pollyä vastapäätä, ja kuinka hän sai passarinkin sopivalla vakavuudella ottamaan osaa tähän sievästi keksittyyn leikkiin. Lopuksi oli kova puuha, ennenkuin saatiin Mellukka neiti ja kaikki sen vaatteet ja rikkaudet ajurin vaunuun yhdessä Pollyn kanssa ja viedyksi kotiin. Mutta siihen aikaan ei Polly jaksanutkaan enää avosilmin katsella kaikkia noita yhteen kohtaan koottuja kalliita tavaroita; hänen silmänsä olivat jo kääntyneet pois siihen ihmeelliseen paratiisiin, jona lapsen uni on. — Nuku, Polly, nuku, — sanoi *Barbox Veljekset*, kun tytön pää vaipui hänen kainaloonsa; — tästä vuoteestasi et ainakaan helposti putoa ulos!

Mikä tuo risajava paperiliuska oli, jonka hän otti taskustaan ja huolellisesti kokoon käärittynä pisti Pollyn hameen povellet, sitä emme huoli selittää. Hän ei siitä virkkanut mitään, emmekä mekään siitä virka mitään. He ajoivat pieneen etukaupunkiin, joka oli ison tehdaskaupungin edustalla, ja pysähtyivät vähäisen talon pihaan. — Älkää herättäkö lasta, — sanoi *Barbox Veljekset* hiljaa ajurille, — minä kannan hänet tällä tavalla sisään.

Pollyn kantajaa vastassa oli Pollyn äiti, joka kynttilä kädessä avasi oven ja saattoi tulijat alakerran kamariin. Siellä makasi sohvalla kipeä, taudista aivan laihtunut mies, joka käsillään peitti kasvonsa.

— Tresham, — sanoi *Barbox Veljekset* lempeällä äänellä, minä olen tuonut teille Pollyne takaisin; hän nukkuu sikeästi. Ojentakaa minulle kätenne ja sanokaa, että voitte paremmin.

Sairas ojensi oikean kätensä, kumartui käden yli, joka tarttui siihen, ja suuteli sitä. — Kiitos, kiitos! Kyllä saatan sanoa voivani hyvin ja olevani onnellinen.

— Se on oikein, — sanoi *Barbox Veljekset*. — Minun mieleeni johtui, Tresham — voitteko siirtyä hiukan, niin että saan vähä sijaa tässä?

Näin sanoen hän kävi sohvalle istumaan ja silitteli lihavaa, omenan tapaista poskea, joka lepäsi hänen olkapäällään.

— Minun mieleeni johtui, Tresham (minä alan jo tulla vanhaksi ukoksi, niinkuin tiedätte, ja vanhoilla ukoilla on toisinaan mielijohteensa), jättää Polly, koska minä hänet olen löytänyt, teille itsellenne, eikä kellekään muulle. Tahdotteko ottaa hänet minulta?

Kun isä ojensi käsivartensa ottaaksensa vastaan lapsen, niin molemmat miehet katsoivat vakavasti toisiansa silmiin.

— Te rakastatte häntä suuresti, Tresham?

— Enemmän kuin voin sanoakaan.

— Jumala siunatkoon häntä. Ei se paljoa merkitse, Polly, — jatkoi hän, kääntäen puhuessaan silmänsä lapsen rauhallisiin kasvoihin, — ei se paljoa merkitse, jos sokea ja syntinen mies siunaa sitä, joka, niin kuin tämä pieni lapsi, on häntä itseään niin paljoa parempi. Mutta se merkitsisi paljon — paljon hänen armottomalle päälleen ja hänen syylliselle sielulleen, — jos hän voisi olla niin paha ja kirota tuota lasta. Parempi hänen olisi, että myllynkivi ripustettaisiin hänen kaulaansa, ja hän upotettaisiin meren syvyyteen. Elä ja kukoista, ihana lapseni! — Näin sanoen hän suuteli lasta. — Elä ja kukoista, ja tule aikoinasi taas pienten lasten äidiksi, jotka myös ovat Isän kasvojen edessä seisovien enkelien kaltaiset!

Hän suuteli lasta vielä kerran, antoi hänet lempeästi vanhemmille, ja läksi pois.

Mutta hän ei lähtenytäkään Walesiin. Ei, hän ei koskaan mennyt Walesiin. Hän meni suoraa päätä taas kävelemään kaupungille ja katseli kansaa sen työskennellessä ja huvitellessa, siellä ja täällä ja joka paikassa. Sillä nyt hän oli *Barbox Veljekset ja Kumpp.*; hän oli yksinäisen nimensä osallisuuteen ottanut tuhansia kumppaneita.

Viimein hän palasi hotelliinsa ja seisoi takkavalkean edessä, virvoittaen itseänsä kuumalla punssilla, jota hän oli käskenyt tuoda kamiiniuunin reunalle. Hän kuuli kaupungin kellojen lyövän ja omaa taskukelloaan katsoen hän näki illan jo niin pitkälle kuluneen, että kello oli kaksitoista. Kun hän pisti kellon takaisin taskuunsa, niin hän näki oman kuvansa uunipeilistä.

— Vai niin, jopa nyt on syntymäpäiväsi tullut, — sanoi hän hymyillen. — Näytätpä voivan hyvin. Monta onnellista syntymäpäivää vielä saan sinulle toivottaa!

Tämmöistä onnentoivotusta hän ei ollut koskaan ennen lausunut itselleen. — Totta maar! — huusi hän. — Syntymäpäivän pakeneminen on muuttunut aivan toiselle kannalle! Tämä on Phoebelle selitettävä asia. Paitsi sitä on tässä nyt kerrottava oikein pitkä juttu siitä tiestä, joka jäi jututta. Minä en matkusta eteenpäin, vaan takaisin. Minä palaan heti sillä junalla, jota ystäväni *Lamppu* nimittää Lontoon pääjunaksi.

Hän meni siis takaisin Mugbyn risteykseen ja asettausi sen läheisyyteen asumaan. Se oli soveliaain asuntopaikka, jos tahtoi tehdä Phoeben elämän hauskaksi. Se oli soveliaain asuntopaikka, jos tahtoi, että Beatrice opettaisi Phoebeä soittamaan. Se oli soveliaain paikka, jos tahtoi välistä Pollyä lainata. Se oli soveliaain asuntopaikka, sillä siten joutui yhteyteen kaikenlaisten hauskojen paikkojen ja ihmisten kanssa. Sinne hän siis asettui asumaan, ja koska hänen asuntalonsa seisoikin korkealla paikalla, niin saattoi hänestä lopuksi sanoa, mitä Polly itse ehkä (kaikella kunnioituksella) olisi sanonut:

Yks Barbox Ukko mäell' elää siellä,  
Ja jos ei kuollut lie, niin elää yhä vielä.

*Nyt seuraavat ne jutut, joita Matkustamaton Matkustaja, Mugbyn risteystä tarkoin tutkiessaan, näki, kuuli tai muuten sai onkeensa.*

Haararata N:o 1.

Ratavahti.

— Hoi! Mies tuolla alhaalla!

Ratavahti kuullessaan tämän kutsuvan äänen, seisoikin koppelinsa ovella, kädessään lippu, joka oli kierretty lyhyen kepin ympärille. Paikan laatuun katsoen olisi luullut, ettei hänellä olisi ollut syytä epäillä, miltä puolelta ääni tuli. Mutta hän ei katsonut ylös sinne, missä minä seisoin, melkein hänen päänsä päällä jyrkän kaivanteen reunalla, vaan kääntyi päinvastoin pois, katsoen pitkin rautatielinjaa. Hän teki sen tavalla, joka kummastutti minua, vaikka henkenikään uhalla en olisi voinut sanoa, mitä kummaa siinä oli. Mutta minä muistan, että näin hänessä jotakin, mikä minua kummastutti, vaikka miehen muoto tuon syvän juovan pohjassa näkyikin vain pienenä ja hämäränä, ja vaikka minä seisoin korkealla hänen yläpuolellansa keskellä paahuttavan päivän valoa, niin että minun täytyi kädellä varjostaa silmiäni ennenkuin huomaisin koko miestä.

— Hoi! Mies tuolla alhaalla!

Hän käänsi katseensa rautatielinjasta, nosti silmänsä ja näki minut korkealla yläpuolellaan.

— Onko yhtään polkua, jota myöten voisin päästä alas teidän puheillenne?

Hän katsoi minuun vastaamatta mitään, ja minä katselin häneen, heti uudistamatta joutavaa kysymystäni. Samassa tuntui epäselvää tärinää maassa sekä ilmassa, joka pian muuttui kovaksi tykytykseksi ja läheneväksi suhinaksi: en voinut olla taaksepäin hyppäämättä, ikäänkuin tuo voima olisi voinut vetää minua alas. Kun pikajunan savu, joka ylettyi minuun saakka, oli mennyt sivutseni ja hajaantunut pitkin seutua, niin minä katsahdin taas alas ja näin miehen jälleen käärivän kokoon lippua, jota hän junan ohikulkiessa oli heiluttanut.

Nyt uudistin kysymykseni. Hetken kuluttua, hyvin tarkasti minua katseltuaan, hän osoitti kokoon kääriytyllä lipullansa paikkaa, joka oli samalla korkeudella missä minäkin seisoin, mutta pari kolme sataa askelta edempänä. Huudettuani hänelle: »Hyvä on!» läksin sille paikalle, ja löysinkin, tarkkaan ympäri katseltuani, epätasaisen, mutkittelevan polun, jota rupesin astumaan alas.

Kaivanne oli sangen syvä ja tavattoman jyrkkä. Se oli kaivettu näljäpintaisen vuoren läpi, joka tuli yhä rapaisemmaksi ja märjemmäksi mitä alemmaksi pääsin. Tästä syystä matkani kesti tarpeeksi kauan, jotta minulla oli aikaa muistella, kuinka eriskummallisen vastahakoiselta hän näytti osoittaessaan polkua.

Tultuani niin syvälle alas pitkin mutkikasta polkua, että taas sain miehen näkyviini, näin hänen seisovan rataakiskojen välissä sillä radalla, jota myöten juna äsken oli kulkenut. Hän seiso siinä ja näkyi odottavan tuloani. Vasemmalla kädellään hän piteli leukaansa ja vasen kyynäspää oli oikean käden nojassa, joka taas lepäsi ristissä rinnalla. Hän seiso siinä niin odottavan ja varovaisen näköisenä, että minä, kummastuksissani hetkeksi seisahduin.

Jatkoinpa jälleen kulkuani alaspäin ja näin, tultuani radan tasalle ja lähetessäni miestä, että hän oli mustapintainen, kalvakka mies, jolla oli musta parta ja jotenkin sakeat kulmakarvat. Hänen vahtipaikkansa oli yksinäisimpiä, synkimpiä paikkoja mitä ikinä olen nähnyt. Molemmiin puolin vuotavankostea, epätasainen kalliouseinä, joka peitti kaikki näkyvistä paitsi kaistaleen sinistä taivasta. Näköalana pitkinpuolin oli toisaalla ainoastaan saman suuren vankihuoneen polvitteleva jatko; toisaalla se vielä pikemmin loppui hämärään punaiseen lyhtyyn ja mustan tunnelin synkkään kitaan, jonka kömpelö rakenne oli raa'an, mieltäpainostavan ja kolkon näköinen. Päivä niin harvoin pääsi paistamaan tähän paikkaan, että siinä tuntui haudantapainen kalman haju; ja siellä puhalsi niin kylmä viima, että se jäät minuut jääkylmäksi, ikäänkuin olisin jo lähtenyt todellisesta maailmasta.

Ennenkuin mies liikahti, olin minä jo niin likellä häntä, että olisin voinut häneen käsin koskea. Silloin hän astui askeleen taaksepäin ja nosti kättänsä, irrottamatta silmiään minusta.

— Tämä on yksinäinen vahtipaikka, — sanoin minä, — ja se veti huomioni puoleensa seisossani tuolla ylhäällä. Täällä ei suinkaan, arvelen ma, käyne ihmisiä tiheään teitä katsomassa. Eikä kävijä suinkaan, toivoakseni liene teille vastenmielinen? Minäkin olen kaiken ikäni viettänyt ahtaitten seinien sisäpuolella, ja nyt, viimeinkin vapaaksi päästyäni katselen uutuuden viehätöksellä näitä suuria ihmiskäden töitä. — Jotakin semmoista hänelle puhuin; mutta en varmaan muista sanojani; sillä paitsi sitä etten juuri ole taitava panemaan puhetta alkuun, oli tässä miehessäkin jotakin minua hämmästyttävää.

Hän loi sangen eriskummallisen katseen punaista valkeaa kohti, joka paloi tunnelin suussa, ja katseli sitä tarkkaan ikäänkuin jotakin siitä olisi puuttunut, ja sitten hän katsahti taas minuun.

— Tuota valkeaako teidän on hoidettava? Eikö niin?

Hän vastasi hiljaisella äänellä: — Ettekö te sitä tiedä?

Nähdessäni tuijottelevaiset silmät ja synkät kasvot edessäni minulle sattui mieleen se hullu ajatus, että hän olisi kummitus eikä mikään ihminen. Perästäpäin olen mietiskellyt, olisivatko hänen ajatuksensa olleet tarttuvaiset.

Minäkin nyt astuin askeleen taaksepäin. Mutta niin tehdessäni huomasin hänen katsannostaan, että hän salaisesti pelkäsi minua. Se ajoi hullun ajatukseni pakoisalle.

— Te katselette minua, — sanoin väkinäisellä hymyllä, — ikäänkuin pelkäisitte minua.

— Olin kahden vaiheella, — vastasi hän, — olisinko teidät nähnyt ennen.

— Missä?

Hän osoitti punaista valkeaa, jota hän äsken oli katsellut.

— Tuollako? sanoin.

Pitäen minua tarkasti silmällä hän vastasi tuskin kuuluvalla äänellä: —

Tuolla.

— Mitä, veikkoseni, tuolla tekisin? Olkoon muuten miten tahansa, mutta siellä en ole koskaan käynyt, sen voitte vanhoa.

— Niinpä minäkin luulen, — vastasi hän. — Olenpa siitä aivan varmakin.

Hänen käytöksensä tuli vapaammaksi ja samaten myös minun. Hän vastasi kysymyksiini kernaasti ja valituin sanoin. Minä kysyin oliko hänellä täällä paljon työtä? Olihan sitä, nimittäin paljon edesvastausta. Ainoasti tarkkuutta ja valppautta tämä työ vaati; oikein työtä — käsityötä — ei sanonut olevan paljon yhtään. Muuttaa merkki, puhdistaa nuo lyhdyt, välistä vääntää tuota rautakankea, siinä koko hänen työnsä. Mitäpä noihin moniin pitkiin ja yksitoikkoisiin hetkiin tuli, jotka näyttivät herättävän minun sääliäni, hän vastasi vain elämänsä jokapäiväisen toimen saaneen tällöisen muodon, ja siihen hän oli tottunut. Hän oli täällä alhaalla itsekseen oppinut vierasta kieltäkin — jos voi sanoa oppineensa kielen kun osaa sitä lukea ja on itsekseen koettanut vaillinaisella tavalla päästä sen ääntämistävän perille. Myös hän oli luvunlaskua harjoittanut sekä tavallisilla että kymmenysmurtoluvuilla, olipa hän vähän algebraakin koettanut. Mutta hänen päänsä oli jo lapsena ollut luvunlaskuun pystymään. — Täytyikö hänen, ollessaan vahdissa, aina oleskella tässä ummehtuneessa uomassa, ja eikö hänellä ollut lupa nousta näiden korkeiden kallioseinäin välistä päivänpaisteiselle paikalle? — Sen hän sanoi riippuvan ajasta ja asianhaaroista. Muutamat asianhaarat vaikuttivat että tätä rautatietä kuljettiin tiheämmin, toiset taas, että sitä kuljettiin harvemmin; sama oli myös päivän ja yön eri aikojen vaikutus. Selkeällä ilmalla hän välistä, kun tilaisuutta oli, kiipesi ylemmäksi, täällä alhaalla vallitsevan pimennon rajoista ulos. Mutta kun sananlennätimen kello joka hetki saattoi kutsua häntä ja kun hänen äskenmainituilla retkillä piti kaksinkertaisella valppaudella odottaa sitä, niin helppoitus oli vähempi kuin mitä minä saatoin luulla.

Hän vei minut koppeliinsa, missä oli tulisija, tiski ja sen päällä virallinen päiväkirja, mihin hänen piti kirjoittaa muistiin kaikenlaisia havaintojaan, ynnä sananlennätinkone, sen kiskot, neulat sekä siihen kuuluva pieni kello, jonka jo mainitsin. Minä sanoin luulevani, että hän oli saanut hyvän kasvatuksen, jopa kenties (minä toivoin hänen ei panevan sitä pahaksi) paremman kasvatuksen, kuin mitä hänen virkansa vaati. Siihen hän vastasi, että tällöiset esimerkit kasvatuksesta ja virasta, jotka eivät sopineet yhteen, eivät olleet harvinaiset missään paikassa, missä paljon ihmisiä on yhteen kokoontunut. Niinhän on laita työhuoneissa, poliisiväessä, niinpä myös toivottomain miesten viimeisessä turvapaikassa, sotajoukossa. Ja niin hän myös tiesi olevan jokaisen isomman rautatien palvelijakunnassa. Hän oli nuorena (jos minä, tässä koppelissa istuen, voin sitä uskoa; itse hän ei sitä enää voinut) opiskellut luonnontieteitä ja käynyt yliopistossa luentoja kuuntelemassa. Mutta hän oli joutunut harhateille, käyttänyt väärin aikansa, mennyt

alaspäin, eikä ollut kyennyt enää kohoomaan ylös. Valistus ei sitä kuitenkaan auttanut. Itse hän oli tehnyt tilansa ja sillä nyt piti maata. Liian myöhäistä oli ruveta muuta tekemään.

Kaiken, minkä tässä olen lyhyesti kertonut, hän sanoi vakavalla äänellä, luoden synkät silmänsä milloin minuun, milloin valkeaan. Sanan »herra» hän pisti vähä väliä puheesensa, varsinkin kertoellessaan nuoruudenajastaan. Hän ikäänkuin tahtoi näyttää minulle, ettei hän vaatinut mitään suurempaa arvoa, kuin mitä sopi siihen virkaan, missä hänet nyt näin. Useammat kerrat sananlennättimen kello keskeytti hänen puheensa; hän otti silloin vastaan sanomia ja lähetti vastaukset. Kerran hänen piti mennä oven suulle, osoittaa lippuansa sivukulkevalle höyryjunalle ja sanoa pari sanaa veturinkuljettajalle. Minä näin että hän toimitti näitä tehtäviänsä suurella tarkkuudella ja valppaudella, katkaisten puheensa siihen sanaan, mikä juuri suusta tuli, ja pysyen vaiti kunnes tehtävä oli suoritettu.

Sanalla sanoen minä olisin päättänyt tämän miehen olevan luotettavimpia virassaan, jollei hän kaksi kertaa, minulle puhuessaan, olisi yhtäkkiä vaaleten vaiennut, kääntynyt pieneen kelloon päin, joka *ei* soinut, avannut ovea (joka pidettiin kiinni siksi ettei terveydelle vahingollinen kosteus pääsisi sisään) ja katsonut ulos sitä punaista lyhtyä kohti, joka paloi tunnelin suussa. Kumpaisellakin kerralla oli hänellä, takaisin tullessaan, tuo eriskummallinen ilme kasvoissansa, minkä jo olin havainnut, vaikken sitä voinut käsittää nähdessäni hänet kaukaa.

Kun nousin lähtemään, virkoin hänelle: — Te olette melkein saattanut minut siihen uskoon, että olette tyytyväinen tilaanne. — Minun täytynee tunnustaa, että koetin täten houkutella häntä tunnustamaan mieltänsä.

— Luulen todellakin ennen olleeni tyytyväinen — vastasi hän samalla hiljaisella äänellä, millä hän ensialussa puhui, mutta mieleni rauha on nyt häiritty, herra, on häiritty!

Hän olisi mielellään, jos mahdollista, peruuttanut nämät sanansa. Mutta ne olivat kerran päässeet hänen suustaan, ja minä tartuin niihin kärkkäästi kiinni.

— Mistä syystä? Mikä häiritsee teidän mielenne rauhaa?

— Sitä on sangen vaikea selittää, herra. Siitä on sangen, sangen vaikea puhua. Jos te joskus tulette tänne toisen kerran, niin koettelen sen sanoa teille.

— Minulla on varma aikomus käydä teidän luonanne uudestaan. Sanokaa, milloin saan tulla?

— Aikaiseen aamulla pääsen täältä pois, ja huomenna kello kymmenen illalla olen taas täällä.

— Minä tulen kello yksitoista.

Hän kiitti ja seurasi minua ulos ovesta. — Minä näytän valkeaa lyhtyäni, herra, — sanoi hän omituisella hiljaisella äänellään, — kun olette löytänyt ylös vievän polun. Kun olette löytänyt sen, niin älkää huutako minulle! Ja ylös päästyänne älkää myöskään huutako minulle!

Hänen sanansa ja käytöksensä vaikuttivat sen, että tämä paikka tuntui minusta vielä kylmemmältä; vaan en vastannut muuta kuin: — Hyvä on.



— Ja huomennakin, kun tulette alas, niin älkää myöskään huutako minulle! Sallikaa minulle lopuksi vielä yksi kysymys. Mistä syystä te taannoin huusitte: «Hoi! Mies tuolla alhaalla!»

— Jumala tiesi — vastasin tähän. — Huusinhan jotakin semmoista. —

— Ette vain jotakin semmoista, herra. Nuo olivat juuri samat sanat. Minä ne hyvin tunnen.

— Olkoon että ne olivat samat sanat. Sanoinhan ne tietysti siitä syystä kun näin teidät tuolla alhaalla.

— Eikö mistään muusta syystä?

— Mikä muu syy sitten olisi minulla voinut olla?

— Eikö teistä tuntunut ikäänkuin ne olisivat jollakin ylliluonnollisella tavalla tulleet teille suuhun?

— Ei.

Hän toivotti nyt minulle hyvää yötä, ja valaisi lyhdyllään. Minä astuin kiskoja myöten (jota tehdessäni minusta tuntui ikäänkuin joku höyryjuna olisi tullut takaapäin), kunnes löysin polun. Sitä oli helpompi nousta kuin mennä alas, ja minä saavuin aivan eheänä ravintolaani takaisin.

Täyttäen tarkasti lupaukseni astuin ensimmäisen askeleni mutkikkaalla polulla juuri samassa kun kaukaa kuuluvat kellot seuraavana iltana löivät yhtätoista. Hän odotteli minua alhaalla, valkea lyhtynsä kädessä. — En ole huutanut teille, — sanoin aivan likelle tultuani, — saanko nyt puhua? — Puhukaa vain, herra. — Hyvää iltaa sitten, ja tässä on käteni. — Hyvää iltaa, herra, ja tässä on minun käteni. — Sen tehtyämme astuimme molemmat rinnatusten hänen koppelilleen, avasimme sen, panimme oven kiinni ja kävimme valkean ääreen istumaan.

— Olenpa nyt tehnyt päätökseni, herra, — aloitti hän, kumartuen eteenpäin niin pian kuin olimme istahtaneet, ja puhuen äänellä, joka tuskin oli kuiskutusta kuuluvampi, — ettei teidän tarvitse toista kertaa kysyä, mikä minun mieleni rauhaa häiritsee. Minä pidin teitä jonakin toisena eilen illalla. Ja se se minun mieleni rauhaa häiritsee.

— Tuo erehdyskö?

— Eikä. Tuo toinen, joksi teitä luulin.

— Kuka se on?

— En tiedä.

— Onkos se minun näköiseni?

— En tiedä. En ole koskaan sen kasvoja saanut nähdä. Vasemmalla kädellä hän silmiänsä varjoo ja oikealla viittailee. Kovasti viittailee. Tällä tavalla.

Minä seurasin silmilläni hänen liikkeitänsä, hänen käsivartensa liikkui niinkuin sen joka kovimman mielenliikutuksen ja tuskan vallassa viittaa: — Jumalan tähden pois tieltä!

— Eräänä kuutamoyönä, — jatkoi mies, — istuin tässä, kun yht'äkkiä kuulin äänen

huutavan! Hoi! Mies tuolla alhaalla! Minä kavahdin ylös, katsoin tuosta ovesta ulos ja näin tuon toisen seisovan punaisen lyhdyn vieressä tunnelin suussa ja liikuttavan käsivarttaan sillä tavalla kuin äsken näytin teille. Hänen äänensä oli paljosta huutamisesta käynyt aivan käheäksi, se huusi: Pidä vaari! Pidä vaari! — Ja sitten taas: Hoi! Mies tuolla alhaalla! Pidä vaari! — Minä otin lyhtyni, väänsin siihen punaiset lasit ja juoksin tuota haamoja kohti, huutaen: Mikä on rikki? Mikä on tapahtunut? Missä? — Se seiso juuri tunnelin pimeän aukon vieressä. Minä tulin niin likelle, että minua kummastutti miksi se yhä vielä varjosti silmiään hihallansa. Minä juoksin aivan sen päälle ja nostin juuri kättäni siirtääkseni hihan sen silmiltä — mutta samassa se olikin kadonnut!

— Tunnelinko sisään? — kysyin minä.

— Ei. Minä juoksin tunneliin noin viiden sadan kyynärän matkan. Sitten seisahduin ja nostin lampun pääni yläpuolelle, niin että näin numerot seinässä, jotka ilmoittavat tien pituuden, ja näin veden pisaroittain hiipivän kosteita seiniä myöten ja tippuvan holvista alas. Minä juoksin ulos jälleen kiireemmin, kuin olin sisään juossut, sillä tämä paikka alkoi minua kuolettavasti peloittaa. Minä tarkastin kaikki paikat punaisen lyhdyn ympärillä oman punaisen lyhtyni avulla. Minä nousin rautarappusia myöten lyhdyn yläpuolella olevalle kalterille, ja tulin alas jälleen ja juoksin tänne takaisin. Minä lähetin kummallekin puolelle sähkösanoman: Varoitushuuto on kuulunut. Onko jotain rikki? — Kummaltakin puolelta tuli vastaus: »Kaikki hyvin»!

Minusta tuntui ikäänkuin jääkylmä sormi olisi käynyt selkäpiitäni myöten. Mutta vastustaen sitä yritin vakuuttaa hänelle, että tuo haamu varmaan vain oli tyhjää mielikuvitelmaa. Minä kerroin hänelle, että tämmöiset haamut, joiden syntymiseen ovat syypäänä ne hienot hermot, jotka ovat silmäin näkövoiman välittäjänä, usein tekevät sairaat ihmiset rauhattomiksi. Ovatpa muutamat sairaat tietäneetkin tämän tuskauttavan seikan syntyperän ja todistaneet sen kokeilla, joita he ovat itsessään tehneet. — Mitä taas tuohon huutoon tulee, jonka olitte kuulevinanne, niin kuunnelkaapa nyt hetkinen tuulta tässä luonnottomassa laaksossa meidän hiljaa puhuessamme, ja kuinka kummallisesti se soittaa sananlennättimen rautalangoissa.

— Se kaikki voi olla hyvä, — sanoi hän, kun me olimme jonkun aikaa istuneet kuuntelemassa. — ja pitäähän minun jokseenkin tuntea tuulen ja rautalankain äänet, koska olen täällä yksinäni valvonut niin monta pitkää talvista yötä. Mutta minä pyytäisin saada lisätä, ettei se vielä tähän loppunut.

Minä pyysin anteeksi keskeyttämistäni, ja hän jatkoi hitaasti näillä sanoilla, tarttuen käsivarteeni kiinni:

— Kuusi tuntia sen jälkeen kuin olin nähnyt tuon näön, tapahtui yleisesti tunnettu suuri tapaturma tällä rautatiellä, eikä ollut kulunut kymmentäkään tuntia, niin jo tuotiin kuolleet ja haavoitetut tunnelista ulos sen paikan yli, missä haamu oli seisonut!

Kolkko väristys kävi ruumiini läpi, vaan minä koettelin kaikin voimin voittaa sitä. — Täytyy myöntää, — että tämä on sängen kummallinen yhteensattuma, joka ei voinut olla syvään vaikuttamatta mieleenne. Mutta varmaa on myös, että nähdään kummallisia yhteensattumia yhtenä ja se on otettava lukuun, kun tämmöinen aine on puheena. Vaikka kyllä se totta on, — sen lisäsin, kun näin, että hän juuri tahtoi tuoda esiin tämän saman muistutuksen minua vastaan, — etteivät järki-ihmiset paljo pidä lukua sattumista,

tavallisesti arvostellessaan elämän tapauksia.

Hän pyysi taas saada ilmoittaa, ettei se vielä tähänkään loppunut.

Minä taas anoin anteeksi, kun hätäisyydessäni olin keskeyttänyt.

— Se, — sanoi hän, tarttuen taas kiinni käsivarteeni ja katsoa tuijotellen olkapäänsä yli, — se tapahtui juuri vuosi takaperin. Kului sitten kuusi, seitsemän kuukautta, ja minä olin jo säikähdyksestäni ja mielenliikutuksestani tointunut, kun yhtenä aamuna, päivän koittaessa, seisoin ovella ja luotuani silmäni punaiseen lyhtyyn päin, näin kummituksen uudestaan. — Hän vaikenä minuun tuikeasti katsoen.

— Huusiko se?

— Ei. Se oli ääneti.

— Liikuttiko se käsivarttaan?

— Ei. Se nojautui lyhdyn patsaaseen, pitäen molemmat kätensä silmien edessä. Näin.

Taas seurasin silmilläni hänen liikettänsä. Se oli surua ilmaiseva liike. Olen haudoilla nähnyt surevia tällä tavoin kuvattavan.

— Menittekö sen luokse?

— Minä palasin sisään ja kävin istumaan, osaksi selvittääkseni ajatuksiani, osaksi siitä syystä, että minua pyörrytti. Kun uudestaan menin ovelle, niin päivä oli jo valjennut ja kummitus oli poissa.

— Vaan tapahtuiko sitten taas jotakin? Tapahtuiko jotakin?

Hän koski etusormellaan kahdesti tai kolmasti käsivarteeni, joka kerta pelokkaana pudistaen päätänsä.

— Sinä samana päivänä, junan tullessa tunnelista ulos, havaitsin muutamassa vaunussa, minun puoleisessa ikkunassa, ikäänkuin paljo päitä ja käsiä olisi sekaisin liikkunut ja jotakin heiluteltu. Kerkesin juuri viitata veturinkuljettajalle; Seis! Hän päästi kohta höyryn ja pani jarrun rattaisiin, mutta juna kulki kuitenkin vielä sataviisikymmentä kyynärää tai enemmänkin edemmäksi tästä. Minä juoksin perästä ja kuulin pitkin matkaa julmia huutoja ja parkumisia. Kaunis, nuori rouva oli äkkiä kuollut vaunuun; hän tuotiin tänne sisään ja asetettiin lattialle tuonne meidän välillemme.

Vasten tahtoani työnsin tuolini taaksepäin; sitten katsahdin laudoista, mihin hän osoitti, taas häneen.

— Se on totta, herra. Täyttä totta. Aivan niin tapahtui kuin teille olen kertonut.

En osannut mitään järjellistä sanoa, ja suuni tuntui sangen kuivalta. Tuuli ja sananlennätinlangat lauloivat samaa juttua surkealla parkumisellaan.

Hän jatkoi edelleen. — Nyt, herra, kuulkaa ja arvatkaa missä mielen rauhattomuudessa olen. Kummitus on uudestaan ilmestynyt, viikko takaperin. Siitä alkaen on se vähä väliä näkynyt, kadonnut ja jälleen ilmaantunut.

— Lyhdynkö vieressä?

— Hätälyhdyn vieressä.

— Mitä se siellä on tekevinänsä?

Hän teki uudelleen, jos mahdollista vieläkin suuremmalla kiihkaudella ja tuskalla, tuon eileisen liikkeen, mikä merkitsi: Jumalan tähden, pois tieltä!

Sitten hän taas jatkoi: — Se ei suo minulle yhtään lepoa eikä rauhaa. Se huutaa minulle monta minuuttia yhtämittaa mitä tuskallisimmalla äänellä: Mies tuolla alhaalla! Pidä vaari! Pidä vaari! — Ja yhä se liikuttaa kättänsä ja soittaa pientä kelloani —

Tähämpä tartuin kiinni. — Soittiko se kelloanne eilenkin illalla, kun minä olin täällä ja te menitte ovelle?

— Kaksi kertaa.

— No, katsokaapas, — sanoin nyt, — kuinka mielenne tyhjiä kuvittelee. Minun silmäni näkivät kellon ja minun korvani olivat auki sitä kuullaksensa ja, niin totta kuin olen elävä mies, kello silloin *ei* soinut. Ei silloin, eikä milloinkaan muulloin, paitsi kuin se aivan luonnollisella tavalla helähti siitä, että teille asemahuoneelta lähetettiin sähkösanoma.

Mies pudisti päätään. — Siinä asiassa en ole koskaan erehtynyt, herra. Minä eroitan aina selvään milloin ihmiset panevat kelloni soimaan, milloin kummitus. Kummitus saa kellosta eriskummallisen helähdyksen, aivan toisellaisen kuin jos sitä muuten soitetaan. Enkä ole sanonutkaan kellon näkyväisesti liikkuvan. En yhtään kummeksi ettette sitä kuullut. Mutta *minä* sen kuulin.

— Ja oliko kummitus muka näkyvässä, kun te katsoitte ulos?

— Se oli siellä!

— Kumpaisellakin kerralla?

Hän vastasi vakaisesti: — Kumpaisellakin kerralla.

— Tulisitteko minun kanssani ovelle katsomaan onko se nyt siellä?

Hän puraisi alahuultansa niinkuin se, joka vastahakoisesti suostuu: mutta hän nousi kuitenkin. Minä avasin oven ja astuin ulos rapulle: hän pysähtyi oven suuhun. Tuolla näkyi hätälyhty. Tuolla näkyi tunnelin musta suu. Tuolla näkyivät kaivanteen korkeat, kosteat seinät. Tuolla näkyivät tähdet niiden yläpuolella.

— Näettekö sen nyt? — kysyin minä, uteliaasti tarkastellen hänen kasvojansa. Hänen silmänsä muljottelivat ja tuijottelivat, vaan eipä paljo enemmän kenties kuin minunkaan silmäni, kun olin tarkkaan kohdistanut ne samaan paikkaan.

— Ei, — vastasi hän, — se ei ole siellä.

— Oikein, — sanoin minä.

Me palasimme sisään, suljimme oven ja kävimme jälleen istumaan. Minä juuri mietiskelin millä lailla käyttäisin tätä voittoa, jos se voitoksi oli sanottava. Mutta samassa hän taas jatkoi keskusteluamme, pitäen kertomustansa täysin varmana ja olettaen, ettei sen todenperäisyydestä meidän kesken voinut olla epäilystäkään, niin että tunsinkin olevani aivan tappiolla.

— Nyt te, herra, täydesti ymmärtänne, — sanoi hän, — että se, mikä minua niin kauheasti tuskastuttaa, on kysymys: Mitä tuo kummitus taas tarkoittaa.

Minä vastasin etten tiennyt, tokko ymmärsin sitä aivan täydesti.

— Mistä se varoittaa? — jatkoi hän mietiskellen, katsoen valkeaan ja joskus vain vilkaisten minuun. — Mikä on hätänä? Missä on vaara? Vaara uhkaa jossakin rautatiemme varrella. Joku hirveä tapaturma on tapahtuva. Sitä ei sovi epäillä tällä kolmannella kerralla, sen jälkeen, mitä ennen on tapahtunut. Mutta se on todellakin hirveää, että se *minua* noin ahdistaa. Mitäpä *minä* voin tehdä?

Hän veti taskustansa nenäliinan ja pyyhki hikihelmet kuumalta otsaltansa.

— Jos sähköittäisin joka puolelle: Vaaraa — niin enhän siihen voi sanoa mitään syytä, — jatkoi hän pyyhkien kämmeniänsä. — Minä saisin siitä vain nuhteita, eikä siitä olisi kellekään apua. He luulisivat minut hulluksi. Näin se kävisi; — Sähköittäisin: Vaaraa! Kavahtakaa! — Vastaus: Mikä vaara? Missä vaara? — Minä vastaisin: En tiedä. Vaan Jumalan tähden kavahtakaa! He ajaisivat minut pois virasta. Mitä muuta he voisivat tehdä.

Oikein surkeaa oli nähdä hänen mielensä tuskaa. Se oli tarkkatuntoisen miehen tuskaa, jota painosti yli voimien nousevan käsittämättömän edesvastuun tuska, vaan josta elämä ja kuolema saattoi riippua.

— Kun se ensikerran seiso i hätävalkean vieressä, — jatkoi hän taas, pyyhkäisten mustat hiuksensa pois otsalta ja hieroen ohimoitansa käsillään ylös ja alaspäin ikäänkuin kuumetaudin tuskassa, — miksi se ei voinut virkkaa minulle, missä tuo tapaturma oli tapahtuva — jos sen piti tapahtua? Miksi se ei voinut virkkaa minulle miten sitä voisi välttää — jos sitä oli mahdollista välttää? Ja koska se toisella kerralla peitti kasvonsa, miksi se ei voinut mielemmin sen sijaan virkkaa minulle: Tuo nuori vaimo kuolee, jos hän tänään ajaa junassa; pidättäkää häntä kotona! Jos se nuo kaksi kertaa tuli vain osoittaaksensa, että sen varoituksia on uskottava ja valmistaaksensa minua siten uskomaan kolmattakin todeksi, miksi se ei nyt ilmoita vaaraa selvillä sanoilla? Ja miksi se juuri minua varoittaa? Minua, Jumala paratkoon, mitä tontä vahtia tässä yksinäisessä paikassa! Miksi se ei mene jonkun luo, jolla on arvoa, niin että hänen sanojansa uskottaisiin, ja valtaa ryhtyä varokeinoihin?

Nähdessäni hänet tämmöisessä mielen tilassa, arvelin, että olisi parasta sekä miesparalle itselleen että myös yleisön turvallisuudelle, että koettaisin rauhoittaa hänen levottomuuttaan, ainoa, minkä tällä hetkellä saatoin tehdä. Sentähden jätin enempää puhumatta sikseen koko kysymyksen hänen näkynsä todenperäisyydestä tai olemattomuudesta; minä vakuutin hänelle vain, että se, joka täyttää velvollisuutensa tunnollisesti, tekee, mitä häneltä sopii vaatia, ja että hänen piti lohduttaa itseään sillä tiedolla, että hän teki tehtävänsä, vaikkei hän ymmärtänytkään noita hämmästyttäviä kummituksia. Tässä kokeessani menestyin paljoa paremmin kuin yrittäessäni selityksillä saada häntä luopumaan luulostansa. Hän tuli rauhalliseksi. Hänen virkaansa kuuluvat toimet vaativat, sitä myöten kuin yö kului, yhä enemmän huomiota häneltä. Kello kaksi aamusella läksin pois; olin kyllä tarjoutunut jäämään koko yöksi, mutta hän ei sitä sallinut.

En tiedä, miksi en tunnustaisi, että minä, astuessani polkua ylös monta monituista kertaa vilkaisin tuohon punaiseen lyhtyyn, ettei tuo punainen lyhty minua erityisesti miellyttänyt ja että uneni olisi ollut sangen rauhaton, jos sänkyäni olisi sen vieressä seisonut. Eikä minusta myöskään ollut erittäin mieluista muistella noiden molempien varoitusten seurauksia, junaonnettomuutta ja nuoren vaimon kuolemaa. En tiedä miksi sitäkään

salaisin.

Mutta enimmin mielessäni mietiskelin, mitä minun pitäisi tehdä, saatuani tietää miehen salaisuuden? Minä olin omin silmin nähnyt, että mies oli taitava, valpas, ahkera ja tarkka. Mutta kuinka kauan nämät avut kestäisivät, kun hänen mielensä oli niin rauhaton? Hänen paikkansa tosin ei ollut korkea, vaan kuitenkin tärkeä, luotettavaa miestä vaativa, ja tokko minä, esimerkiksi, olisin junassa aivan levollinen henkeni puolesta, ja voisin luottaa siihen mahdollisuuteen, että hän edelleenkin toimittaisi huolellisesti virkansa?

Toiselta puolen taas en voinut päästä irti siitä tunteesta, että pettäisin häntä jos ilmoittaisin hänen päälliköilleen mitä häneltä olin kuullut, ennenkuin ensiksi olin puhunut suuni puhtaaksi hänelle itselleen ja ehdoittanut hänelle keskivälisen keinon. Päätinpä viimein ehdoittaa, että saattaisin häntä taitavimman lääkärin luo näillä seuduin. Hänen neuvoansa me kysyisimme; muuten pitäisimme asian ensialuksi salassa. Muutos hänen vahtiajassaan, sen häneltä olin kuullut, tapahtuisi seuraavana iltana; hänen piti päästä pois pari tuntia päivän nousun jälkeen ja tulla takaisin paikalleen kohta päivän laskettua. Me olimme päättäneet, että silloin taas tulisin hänen luoksensa.

Seuraava ilta oli hyvin ihana, ja minä läksin jo aikaiseen ulos siitä nauttimaan. Päivä ei ollut vielä aivan laskenut, poiketessani peltopolulle, joka kulki pitkin kaivanteen reunaa. — Kävelenpä, — sanoin itsekseni, tunnin ajan tätä polkua myöten, puolen tunnin tuonnepäin, puolen takaisin; sitten on aika mennä ratavahtini luokse.

Ennenkuin läksin edemmäksi, astuin kuitenkin aivan äyräälle ja katsahdin, mitään ajattelematta, alas samasta paikasta, mistä olin miehen ensi kerran nähnyt. Enpä voi selittääkään, kuinka sydämeni säpsähti, kun aivan tunnelin suussa näin miehen haamun, joka varjosti silmiään vasemmalla kädellään ja liikutteli oikeaa käsivarttaan ikäänkuin suuressa tuskassa.

Sanomaton kauhistus, joka ensihetkenä oli hyydyttänyt vereni, haihtui kuitenkin kohta. Sillä minä havaitsin heti tuon haamun olevan elävän ihmisen ja pienen joukon muita ihmisiä seisovan hänen lähellään, ja heille hän näytti näyttelevän tätä liikettään. Hätälyhty ei vielä ollut sytytetty. Sen patsaasen oli rakennettu pikkuinen, matala majantapainen seipäistä sekä tervakankaasta. Se ei näyttänyt suuremmalta kuin vuode.

En voinut karkoittaa mielestäni sitä ajatusta, ettei kaikki ollut niinkuin piti olla. Minä pelkäsin hirveän tapaturman tapahtuneen, ja soimasin itseäni, sillä olinhan tavallaan siihen syypää kun olin jättänyt miehen sinne yksikseen, enkä ollut lähettänyt ketään häntä vartioimaan tai oikaisemaan hänen tekojansa. Niin nopeasti kuin saatoin juoksin siis mutkikasta polkua myöten alas.

— Mikä on tapahtunut? — kysyin miehiltä.

— Vahtimies on saanut surmansa tänä aamuna, herra.

— Ei suinkaan se mies, jonka tuo koppeli on?

— Se sama, herra.

— Ei suinkaan se mies, jonka tunnen?

— Te voitte tuntea hänet, herra, jos olitte tuttu hänen kanssaan, — sanoi se mies, joka puhui kaikkien puolesta. Juhlallisesti nosti hän lakkiaan ja siirsi pois tervakankaan

kulman. — Sillä hänen kasvonsa ovat aivan vääntymättä.

— Voi, kuinka tämä tapahtui, kuinka tämä tapahtui? — kysyin kääntyen miehestä toiseen, kun tervakangas oli jälleen asetettu paikoilleen.

— Veturi ajoi hänen ylitsensä, herra. Ei kukaan koko Englannissa ollut taitavampi kuin hän toimessaan; mutta mikä lienee ollut syynä, hän seiso liian likellä ulkopuolista rataa. Oli aivan valkea päivä. Hän oli juuri sammuttanut lyhdyn ja piti lamppua kädessä. Veturin tullessa tunnelista, hän seiso selin siihen, ja se ajoi hänen ylitsensä. Tuo mies kuljetti veturia ja näytti juuri meille kuinka se kävi. Näytä herralle, Tuomas!

Mies, joka oli karkeihin, tummanvärisiin vaatteisiin puettu, astui takaisin entiselle paikalleen, tunnelin suuhun.

— Kun olimme, herra, kiertäneet mutkan tunnelissa, — sanoi hän, — näin hänet tunnelin suulla, ikäänkuin kiikarin kautta. Ei ollut aikaa enää vähentää vauhtia, ja minä tiesin tämän miehen hyvin huolelliseksi. Hän kun ei näyttänyt yhtään välittävän veturin vihellyksestä, niin minä lakkasin viheltämästä, juuri kun olimme likelle tulemassa, ja hoilasin hänelle niin kovasti kuin vaan jaksoin.

— Mitä te huusitte?

— Huusinpa: Mies tuolla alhaalla! Pidä vaari! Pidä vaari! Jumalan tähden, pois tieltä! Sydämeni vavahti.

— Voi se oli hirveä hetki, herra. En lakannut huutamasta hänelle. Minä varjostin silmiäni tällä käsivarrella, etten näkisi tuota kauheutta, ja liikuttelin käsivarttani viimeiseen asti. Vaan ei se auttanut!

En tahdo tehdä tätä kertomusta pitemmäksi sillä, että viipyisin toisessa sen ihmeellisistä tapahtumista kauemmin kuin toisessakaan. Mutta tahdonpa kuitenkin lopuksi huomauttaa sitä yhteensattumusta, että veturinkuljettajan varoitushuuto ei sisältänyt ainoastaan niitä sanoja, joita onneton ratavahti oli minulle kertonut tuon kummituksen sanoina, vaan myöskin ne sanat, jotka minä — ei hän — olin omassa mielessäni yhdistänyt käsivarren liikuttamiseen.

Haararata N:o 2.

Veturinkuljettaja.

— Kaikki yhteensäkö? No. Kaikki yhteensä luettuna, vuodesta 1841 aikain, olen tappanut seitsemän miestä ja poikaa. Se ei ole paljo niin monen vuoden kuluessa.

Nämät hämmästyttävät sanat hän lausui vakavalla äänellä, nojautuen asemahuoneen seinää vasten. Hän oli paksunlöntä, punaposkinen mies, hänen silmäteränsä olivat sysimustat ja valkuainen niiden ympärillä ei ollut valkea, vaan ruskeankeltainen; ja ne näyttivät olevan niin täynnä arpia ja viiruja kuin olisivat ne olleet tohtorin veitsen alla. Nämät silmät olivat olleet kovassa työssä, ja katsoneet sekä tuuleen että pahaan säähän. Pukuna oli hänellä lyhyt, musta takki ja likaiset purjevaatteesta tehdyt housut; päässä matala, musta lakki. Kasvojen ilme oli yksitotinen, jopa synkkä, ja koko hänen käytöksestään ilmeni edesvastuun tunto, joka vakuutti minulle, ettei hän laskenut leikkiä.

— Niin, herra, minä olen viisikolmatta vuotta ollut veturinkuljettajana, ja koko sillä ajalla

olen tapanut ainoastaan seitsemän miestä ja poikaa. Eipä ole monta virkaveljistäni, jotka voisivat kehua niin vähän vahinkoa tehneensä. Vakavuus, herra, — vakavuus ja silmäin aukipitäminen, se sen tekee. Kun sanon seitsemän miestä ja poikaa, niin tarkoitan rautatietoiimiin kuuluvaa väkeä ... tulenkohentajia, kantajia ja muita sellaisia. Matkustavaisia en ota lukuun.

Kuinka hän oli tullut veturinkuljettajaksi?

— Isäni, — selitti hän, — oli pieni pyöräseppä ja asui pienessä torpassa sen rautatien varrella, joka käy Leedsin ja Selbyn välillä. Se oli toinen rautatie, joka Englannissa tuli rakennetuksi. Ensimmäinen oli Liverpoolin ja Manchesterin välinen tie, jolla herra Huskisson sai surmansa, niinkuin ehkä olette kuullut, herra. Junien kulkiessa sivuitse me pojat aina hyppäsimme ulos niitä katselemaan ja hurraamaan niille. Minä pidin silmällä, miten kuljettaja väänsi vääntimiänsä, kun hän tahtoi kovempaa vauhtia, ja minä arvelin itsekseni kuinka hauskaa tuo olisi, jos pääsisin veturinkuljettajaksi ja saisin hallita niin ihmeellistä konetta. Ennenkuin rautatie oli rakennettu, oli postivaunun ajuri mielestäni suurin mies maailmassa. Minä halusin silloin olla postivaunun ajurina. Meillä oli kodissamme kuningas Yrjö III:n kuva, punaisessa univormussansa. Sentähden minä aina sekoitin yhteen postivaunun ajurin — jolla myöskin oli punainen univormu — ja kuninkaan; edellisellä vain oli matala, leveäreunainen hattu päässä, jommoista kuninkaalla ei ollut. Minun mielestäni ei kuningaskaan voinut olla korkeampi mies kuin postivaunun ajuri. Aina minulla oli halu päästä jonkunlaiseksi päämieheksi. Kerran Leedsissä käydessäni näin miehen, joka johti soittokunnan musiikkia: silloin olisin halunnut tulla soittokunnan johtajaksi. Kotiin tultuani laitoin itselleni sauvan ja astelin pitkin teitä ja olin johtavinani soittokuntaa. Semmoista tietysti ei ollut; vaan minä kuvittelin sen olevan. Toisella kerralla taas mies, joka seisoj jonkun markkinatatterin edustalla, piiska sekä puhetorvi kädessä, miellytti minua, niin että olisin suonut tulevani hänen kaltaisekseen. Mutta rautatien valmistuttua veturinkuljettaja voitti ne kaikki, ja minä päätin tulla veturinkuljettajaksi. Pian minun olikin pakko valita itselleni elatuskeino, vaikka vasta olin nuori. Isäni kuoli äkkiä — salaman isku löi hänet kuoliaksi, kun hän oli mennyt sadetta pakoon puun suojaan — ja äiti ei kyennyt koko lapsijoukkoa elättämään. Jo seuraavana päivänä, kun isäni oli viety hautaan, menin minä asemahuoneelle ja ilmoitin tahtovani päästä veturinkuljettajaksi. Asemapäällikkö naurahti ja sanoi minun aloittavan varhain, vaan arveli että minun vielä piti kasvaa vähäisen. Hän antoi minulle yhden pennyn[1] ja käski tulla takaisin kymmenen vuoden kuluttua. Silloin minulla ei ollut käsitystäkään vaarasta. Jollen vielä päässytäkään veturinkuljettajaksi, päätin minä, niin piti minun kuitenkin jollakin lailla saada työskennellä jollakin höyrykoneella. Kun en muuta paikkaa saanut, niin rupesin laivapojaksi Humber joella käyvään höyryalukseen, ja sain kantaa merihiiliä höyrykoneen lämmittäjälle. Se oli ensimmäinen alkuni. Myöhemmin pääsin itse lämmittäjäksi, ensin samaan laivaan, sitten veturiin. Vielä kahden vuoden kuluttua tulin viimein veturinkuljettajaksi samalle rautatielinjalle, joka meidän torppamme sivuitse kulki. — Äitini ja veljeni ja sisareni juoksivat ulos minua katsomaan, kun ensikerran ajoin sitä tietä. Minä jo kaukaa odotin saavani nähdä heidät ja he jo kaukaa odottivat minua, ja he heiluttivat käsiään ja hurrasivat, ja minä taas heilutin kättäni heille. Höyryä minulla oli vahvasti koneessani, ja minä ajoin aika vauhtia, ja olinpa oikein ylpeä sinä hetkenä. En ole ikinä ollut niin ylpeä kuin silloin!

[Footnote 1: 1 penny = noin 10 penniä Suomen rahassa.]



— Halu johonkuhun toimeen auttaa yhtä paljon kuin oppi. Hyvin pian tuli minusta veturinkuljettaja, jonka vertaa ei ollut monta tällä rautatiellä. Sen myönsivät kaikki, ja minä olin siitä ylpeä, niinkuin näette, ja iloinen. Tieteellisessä suhteessa, niinkuin teillä herroilla on tapana puhua, en juuri paljoa tuntenut konettani. Mutta minä osasin korjata sitä, jos siihen joku vika tuli — tietysti vain niinkauan kun ei jotakin mennyt rikki — mutta en olisi voinut selittää, kuinka höyry sen sisässä vaikuttaa. Veturin liikkeellepaneminen on melkein sama asia kuin jos laskisit tilkan paloviinaa tynnyristä. Väännä hanaa niin se alkaa juosta; väännä taas toisapäin ja pane jarrut pyöriin, niin se seisahtuu. Siinä se on koko taito. Ei olekaan hyvä, jos kuljettaja on tieteellinen ja tuntee liiaksi koneen sisukset. Konesepistä, jotka tuntevat koneen, kaikki sen naulat ja ruuvit, tulee aina kelvottomia veturinkuljettajia. Jokainen sen tietää. Heillä on liiaksi oppia. Samaten on ihmisenkin sisällisen rakennuksen, niinkuin minulle on sanottu. Jos tietäisimme kuinka mutkikas se rakennus on, niin emmepä koskaan tahtoisi syödä emmekä juoda emmekä tanssia emmekä juosta emmekä tehdä yhtään mitään, pelosta että joku laitos voisi mennä vialle. Sama on koneseppienkin laita. Mutta *me*, joita tällaiset ajatukset eivät peloita, me annamme mennä täyttä vauhtia.

— Mutta veturin liikkeellepaneminen on toista, toista taas sen kuljettaminen. Kuka hyvänsä, melkeinpä lapsikin, osaisi päästää höyryn vaikuttamaan ja lakkauttaa sen jälleen. Mutta eipä jokainen osakaan pitää veturia hyvässä vauhdissa, yhtävähän kuin jokainen osaa oikein ajaa hevosta. Ne ovatkin melkein samallaista työtä. Jos annat hevosen pari kolme virstaa peräkkäin juosta täyttä laukkaa, niin se hengästyy, ja jälkimäiset kaksi, kolme virstaa täytyy sinun sitä astuttaa. Samapa on veturinkin laita. Jos kohta alussa kulutat liian paljon höyryä, saadaksesi hyvän vauhdin, niin höyrykattila tulee tyhjäksi ja sinun täytyy sitten ajaa nytkytellä hiljaa, kunnes vasta kaadettu kylmä vesi rupeaa kiehumaan. Pääasia ajaessa on, että ajaa tasaisesti ja varoo, ettei vesi pääse liiaksi vähenemään eikä tuli liiaksi alenemaan. Jos täytät kattilan, kun se vielä on puolillaan kiehuvaa vettä, niin lisättykin vesi rupeaa pian kiehumaan. Mutta jos et kaada lisää vettä, ennenkuin kattila on melkein tyhjä, niin etpä saakaan sitä pian kiehuksiin. Vielä yksi asia: ei pitäisi koskaan tehdä äkillistä ponnistusta, jollei viivytystä ole ollut eikä aikaa mennyt hukkaan. Pitäisi kulkea ylös sekä alas mäkeä aina yhtätasaista vauhtia. Välistä kuljettaja liiaksi kuluttaa höyryään, niin että hänellä, vastamäkeen tullessaan, tuskin on tarpeeksi madellaksensa ylös. Jos istutte junassa, joka kulkee nytkytellen, niin voitte olla varma siitä, että kuljettaja on huono. Tällainen ajotapa peloittaa julmasti matkustajia. Kun juna kovan vauhdin perästä, äkkiä hidastuu kulussaan keskitaipaleella, esim. keskellä tunnelia, niin matkustajat luulevat jonkun vaaran uhkaavan. Mutta tavallisesti on ainoasti se syynä, että höyry on loppunut.

— Neljä, viisi vuotta ennen kun tulin tänne, olin kuljettajana Brightonin pikajunassa ja vuotuiset — s. o. ne matkustajat, joilla oli vuosipiletit — sanoivat aina tietävänsä, milloin minä kuljetin veturia; sillä silloin ei hytkytellyt. Monasti herrat, tullessaan aseman edustalle, kysyivät: Kuka tänäpäivänä on kuljettajana — Jaakko Martinko? — Ja jos konduktööri vastasi niin olevan, niin he sanoivat: Hyvä on! ja kävivät rauhallisesti vaunuihin. Ja kuitenkin ei kuljettajalle milloinkaan anneta shillinkiäkään; konduktööri sen aina saapi, vaikkei hän toimita mitään. Harvat muistavatkaan, että kuljettajaa on olemassakaan. Minä luulen, että he arvelevat junan käyvän aivan itsestään. Vaan jos ei meillä olisi tarkat silmät päässä, ja jos emme sekä tietäisi että tekisi mitä meillä on

tehtävänä, niin he voisivat silmänräpäyksessä olla mäsänä! Tavallisesti ajoin tuon Brightonin välin viidessäkymmenessä kahdessa minuutissa. Sanomalehdissä seisoi neljäkymmentäyhdeksän, mutta siinä oli vähän liikoja sanottu. Pitkin matkaa oli minun pitäminen vaari vahtien viittauksista, — niitä oli yksi joka kolmannella virstalla — niin että minä ja koneenlämmittäjäni olimme ikäänkuin vireessä kaiken aikaa. Täytyihän meidän aina tehdä kaksi asiaa kerrassaan, pitää huolta veturista ja katsoa viittauksia. Tämän välin, satakaksikymmentäkaksi ja puolen virstaa, ajan kahdeksassakymmenessä kuudessa minuutissa. Ei ole mitään hätää, vaikka vauhti olisi kuinka kova, kun vaan tie on kunnossa, veturi kelvollinen, eikä liian pitkä juna perässä.

— Niin se on. Mutta jos vaunut keikkuvat liiaksi puolelta toiseen, niin on vaarallista. Jos te joskus satutte vaunuun, joka keikkuu paljon, niin ilmoittakaa siitä ensi pysäyspaikassa ja antakaa heidän vetää liitoskahle tiukemmalle. Sen liian höllänä ollessa vaunut helposti voivat keikahtaa pois kiskoilta; ja yhtä vaarallista on sekin, jos ne ovat liian tiukat. Pitää olla juuri sen verta väliä, että pontevat tyynyt voivat vaikuttaa. Matkustajat pelkäävät tunneleita; mutta *nykyään* tunneleissa on turvallisempi ajaa kuin missään muualla. Emme koskaan aja tunnelin sisään, ennenkuin meille on viitattu, tie auki!

Junan saapi ihmeen joutuisasti seisahdutetuksi, vaikka se pikavauhtia kulkisikin, jos vaan konduktöörit tekevät tehtävänsä yht' aikaa kuin ajomies, ja panevat jarrut rattaisiin. Paljon silloin riippuu konduktööreistä. Yksi jarru junan jälkimäisissä vaunuissa on yhtä hyvä kuin kaksi etumaisissa. Veturi, näetten, tulee keveämmäksi siitä, kun se polttaa hiiliänsä ja kuluttaa vettänsä; mutta vaunut sen perässä eivät muutu. Paljon on meillä vastusta nuorista konduktööreistä. He ovat liian hätäiset tehtävissään ja panevat jarrut liian aikaisin rattaisiin, niin että töin tuskin saamme junan asemahuoneen sisään vedetyksi. Vanhat konduktöörit eivät ole niin kiireiset; he taas usein jarruttavat liian myöhään. Ei ole paljo apua siitä, jos vahingon tapahduttua sanot heille, etteivät he ajallansa jarruttaneet. He vannovat jarruttaneensa, etkä voi todistaa sitä valheeksi.

— Te kysytte, pidätkö rattaiden tutkimista vasaralla vain tyhjänä menona? No, enpä tiedä oikein sanoa; en tahtoisi sitä siksi sanoa. Totta on, etteivät miehet juuri usein löydä mitään vikaa. He ovat usein unenhorroksissa, kun juna sydänyön aikana tulee pysäyspaikkaan. Niinpähän tekin olisitte. Heidän pitäisi myös vasaralla tutkia onko pyörän napakin eheä; mutta sitäpä he eivät tee koskaan.

Monta tapaturmaa sattuu, joista eivät sanomalehdet milloinkaan mainitse. Moni juna, täynnä matkustajia, pelastuu melkein kuin ihmeen kautta mäsäksi rikkoutumasta. Näistä tilaisuuksista ei tiedä kukaan muu paitsi kuljettaja ja koneenlämmittäjä. Muistanpa kerran kun olin veturia kuljettamassa eräessä itäisessä kreivikunnassa. Mutkaa kiertäessäni, näin yht'äkkiä toisen junan tulevan vastaan samaa rataa myöten. Minä kyllä jarrutin, mutta mielestäni se oli jo myöhäistä. Kun vastaantuleva veturi oli aivan päälle tulemaisillaan, niin huusin koneenlämmittäjäni ja käskin hänen hypätä pois. Hän hyppäsi, ennenkuin vielä olinkaan ehtinyt saada sanoja suustani. Itsekin juuri aioin tehdä samoin, kun havaitsin toisen junan poikkeavan toiselle radalle, ja samana hetkenä viimeinen vaunu pyyhkäisi minun veturini kyljitse. Likempää en ole ikinäni katsonut surmaa silmiin. Koneenlämmittäjäni hyppäsi niskansa poikki. Puolta sekunttia myöhemmin olisin minäkin hypännyt ja taittanut niskani. Mitä koko junasta olisi tullut ilman meitä kumpaistakin, kas sitä en tiedä sanoa.

— Paljon ihmisiä musertuu junien alle, joista ei kukaan saa kuulla. Muutamana pimeänä yönä Mustassa Maassa (Newcastlen seuduilla, missä suurimmat kivihiilikaivokset ovat) minä ja apulaiseni tunsimme jotakin märkää ja lämmintä läiskyvän vasten silmiämme. — Eipä tuo taida tulla koneesta, Willi, — sanoin minä. — Ei, — sanoi hän, — se on jotakin paksua, Jaakko. — Se oli verta! Sitä se oli. Perästäpäin kuulimme, että junan alle oli jäänyt eräs kaivostyömies. Kun joku meidän omasta väestämme saa surmansa, niin puhumme siitä niin vähän kuin mahdollista. Se on tavallisesti, melkeinpä aina, heidän oma vikansa. Mekös pelkäisimme vaaraa? Eikä, siksi olemme siihen liiksi tottuneet. Vaan emme sentään ole huolimattomat. En usko olevan missään muussa työmieskunnassa ketään, joka enemmän pitäisi työtään arvossa kuin me veturienkuljettajat. Meille ovat veturimme yhtä arvokkaat ja rakkaat, kuin jos ne olisivat eläviä. Me pidämme niitä yhtä suuressa arvossa kuin ketunpyytäjä[1] tai kilpa-ajaja hevostaan. Ja veturilla onkin yhtä paljon oikkuja kuin hevosella; mikä potkaisee, mikä kompastuu, mikä meluaa vallattomasti, mikä mitään, kukin omalla laillansa. Pankaa outo mies tätä minun veturiani kuljettamaan, niin eipä hän tiedä mitä sille tehdä. Niin, ihmeellisiä parannuksia on koneihin keksitty viimeisen suuren näyttelyn jälkeen. Muutamat ammentavat itse vettä, niin ettei tarvitse pysähtyä. Se on ihmeellinen keksintö, ja kuitenkin niin yksinkertainen kuin A B C. Vesikorvoja pannaan määrättyihin paikkoihin kiskojen väliin seisomaan. Ei tarvitse kuin vääntää yhtä ripaa, niin laskeutuu kauha veteen, ja ohikulkiessa ajetaan vesi korvosta koneen kattilaan, niin kiireesti, että minuutissa saataisiin 3,000 gallonia.

[Footnote 1: Englantilaiset ovat hartaat pyytämään kettuja, ratsastaen niiden jäljessä kunnes otus uupuu.]

Veturinkuljettajan päähuoli on päästä määrättyllä ajalla perille; se on hänellä aina mielessä. Kuljettaessani Brightonin pikajunaa, tuntui aina minusta ikäänkuin ajaisin kilpaa ajan kanssa. En pelännyt, vaikka juna olisi käynyt kuinka kovaa vauhtia; sitä vain pelkäsin, etten minutilleen joutuisi perille. Matkan päähän tultua meidän on tili tehtävä ajasta. Rautatien omistajat hankkivat meille kellot ja me kuljemme niiden mukaan. Ennenkuin lähdemme matkalle, astumme erään huoneen läpi tarkastettaviksi. Se on muka siksi, että nähtäisiin, olemmeko me selväpäiset. Mutta meille ei virketa sanaakaan, ja saattaisipa mies päästä läpi, vaikka olisikin vähän pöpperössä. Olen minä nähnyt koneenlämmittäjän, joka oli ollut tarkastettavana, nousevan veturiin niin humalaisena kuin sika; hän lopsahti hiilikasalle ja makasi siinä kuin säkki koko matkan. Minun täytyi silloin itse toimittaa lämmittäjänkin virkaa. Jos kysytte, ovatko veturinkuljettajat yleensä viinaan menevät, niin täytyy tunnustaa, että he kyllä ovat aikalailla. Meillä on vaivalloinen virka; toinen kylki kylmänä kuin jää, toinen kuumana kuin tulirovio; väliin kastumme, väliin kuivumme. Jos kenellekään, niin veturinkuljettajalle on tämä vika anteeksi annettava. Ja kuitenkin en tiedä nouseeko koskaan yksikään kuljettaja humalaisena veturiin. Ja jos sen tekisikin, niin kylläpä tuuli pian hänet selvittäisi.

Minä luulen, että veturinkuljettajat ylimalkaan ovat terveimpiä ihmisiä maan päällä; mutta he eivät kauan elä. Siihen on luullakseni syynä kylmä ruoka ja alinomainen täristys. Kylmästä ruuasta puhuen tarkoitan, ettei veturinkuljettaja milloinkaan saa kunnollista ateriala syödä. Hän ei koskaan syö päivällistään kotona. Aamulla lähtiessään hän viepi kanssaan palasen kylmää lihaa ja palasen leipää päivälliseväikseen. Tavallisesti hänen täytyy syödä se veturin takana olevassa koppelissa, sillä ei hän saa veturiaan jättää. Sen te myös ymmärtänette, että tuo alinomainen täristys ja hytkytys kuluttaa miestä, aikaa

myöten. Henkivakuutusyhtiöt eivät sentähden otakaan meitä vastaan tavallisesta vuosimaksusta. Veturinkuljettajan palkka on noin kahdeksan shillingiä[1] viikossa, mutta jos hän hyvin säästää hiiliänsä, niin hän saapi enemmänkin. Saavatpa muutamat tällä tavoin viisi jopa kymmenenkin shillinkiä lisäpalkkaa viikossa. En juuri voi valittaa palkkaa liian vähäksi. Mutta kovaa se on, kun meikäläistenkin siitä palkasta täytyy maksaa tuloveroa[2] kruunulle. Rautationomistajat antavat tarkan tiedon, kuinka paljon kullakin meistä on palkkaa, ja sen mukaan meiltä otetaan vero. Se on oikein häpeällistä!

[Footnote 1: Englannin shilling on vähän päälle 83:n Suomen penniä.]

[Footnote 2: Vastaava meidän suostuntaveroa, (tai kunnallista tuloveroa).]

— Te kysytte minkälainen kotielämämme on — elämämme kotona? No, emmepä juuri paljon saa nähdä perhettämme. Minä lähden kotoa kello puolivälissä seitsemän aamulla, enkä joudu kotiin ennenkuin vasta puolivälissä yhdeksän illalla, tai vielä myöhemmin. Lähtiessäni lapset eivät vielä ole heränneet ja ennen tuloani ovat jo taas nukuksissa. Tällä tavalla päiväni enimmäen kuluu: lähdän Lontoosta kello 8.54; ajan puolen viidettä tuntia; syön sitten kylmät eväät; katson onko kone kunnossa; ajan saman matkan takaisin; puhdistan koneen; ilmoittaudun päällikölle; sitten kotiin. Kaksitoista tuntia vaivalloista, huolettavaa työtä, eikä ruokarauhaakaan välillä. Ovatko vaimomme peloissaan miestensä tähden? Ovatpa niinkin. Sillä lähtiessämme emme voi koskaan olla varmat, että pääsemme hengissä takaisin. Meidän pitäisi suoraapäästä asemahuoneelta mennä näyttäytymään heille, jotka meitä kaiken päivää muistelevat ja joiden onni meidän elämästämme riippuu. Mutta paha kyllä emme aina sitä tee. Kenties joskus ensin poikkeamme krouviin, ja ehkäpä tekin sen tekisitte, seisottuanne koko päivän veturissa. Mutta vaimoilla on omat keinonsa, millä kuitenkin kohta saavat tietää olemmeko eheinä. He kyselevät toinen toisiltaan. — Oletko nähnyt Jaakkoani? — kysyy yksi. — Enpä, — vastaa toinen, — vaan näkihän minun ukkoni puoli tuntia sitten hänen tulevan ulos asemahuoneesta. — Siitä kysyjä tietää Jaakkonsa olevan aivan eheänä ja osaa löytää hänet, jos tarvis olisi. Surkeaa tointa se on, kun on vietävänä pahoja sanomia jonkun kumppanin vaimolle. Ei siihen työhön kukaan meistä mielellään rupea. Muistanpa, kun Jaakko Davidge oli saanut surmansa, niin ei kukaan meistä uskaltanut mennä hänen toveriraukalleen sitä tietoa viemään. Hänellä oli seitsemän lasta, naisparalla, ja molemmat pienimmät paraikaa kuumetaudissa. Me saimme vanhan Berridgen eukon — Tuomas Berridgen äidin — siihen toimeen. Mutta samassa kun akka jalallaan astui sisään, niin leski jo arvasi asian, ja kaatui niinkuin kuollut lattialle, ennenkuin toinen oli saanut sanaakaan suustaan. Sillä tavoin hän makasi tunnotonna kaiken yönä eikä saanut ennenkuin vasta seuraavana aamuna kuulla asiata ihmiskielen kautta. Mutta sydämessään hän sen yhtähyvin jo tiesi. Onpa tämä meidän elomme sattumuksen nojassa, aivan kuin arvanlyönti!

— En ole kuitenkaan muulloin kuin yhden ainoan kerran eläissäni ollut peloissani veturissa. Omasta hengestäni ei lukuakaan. Se pannaan alttiiksi tämmöiseen virkaan ruvetessa, ja vaaraan tottuu. Matkustavaisia en myöskään muistele. Veturinkuljettajan ajatukset eivät mene koskaan veturia kauemmaksi. Jos hän vain pitää sen oikealla tiellä, niin ovat myös jäljessätulevat vaunut oikealla tiellä, sen verran kuin se meistä riippuu. Mutta yhden kerran olivat matkustavaiset minulla mielessä. Heidän joukossaan sinä aamuna oli pieni poikani, Willi. Hän oli pieni raajarikko parka, jota me rakastimme vielä hellempin kuin muita lapsiamme sentähden, että *oli* raajarikko ja niin hiljainen ja niin

viisas. Hänen piti mennä maalle erään tädin luo, joka oli luvannut jonkun aikaa hoitaa häntä. Me arvelimme raittiin ilman siellä tekevän hänelle hyvää. Sinäpä aamuna muistin, että eläviä ihmisiä oli takanani; muistelin vähä väliä erästä pientä henkeä, joka oli minun käsissäni. Kaksikymmentä vaunua oli junassa, ja minusta näytti kuin pikku Willini olisi istunut jokaisessa niistä. Väätäessäni höyryä liikkeelle vapisi käteni. Minä tunsin, kuinka sydämeni sykähti lähestyessämme vahtimiehen koppia. Minä olin aivan kylmässä hiessä, kun tiehaara tuli eteen. Seitsemän ja puolen peninkulmaa kuljettuamme, näin myöhästyneemme yksitoista minuttia. — Mikä sinun on tänä aamuna? — kysyi koneenlämmittäjäni. — Oletko viime yönä ottanut ryyppyjä liiaksi? — Älä puhu minulle, Pekka, — sanoin minä, — ennenkuin olemme tulleet Peterboroughiin. Ja pidä tarkka vaari, veikkonen, ole niin hyvä! — En ole koskaan niin hartaasti kiittänyt Jumalaa kuin lakkauttaessani höyryn Peterboroughin asemahuoneesen ajaessamme. Pienen Willin tati oli siellä vastassa, ja minä näin kuinka hän nostettiin ulos vaunusta. Minä käskin tädin tuoda hänet luokseni; minä nostin lapsen syliini ja suutelin häntä — varmaankin kaksikymmentä kertaa, luulen ma — ja tahrasin hänet niin pahanpäiväiseksi rasvallani ja hiilinoellani, ettette voi uskoakaan.

Lopun matkaa olin taas aivan ennallani. Ja luullakseni, herra, matkustavaisten henki oli paremmassa turvassa sen jälkeen, kun pikku Willi oli lähtenyt. Ei veturinkuljettajan, näettekös, kelpaa olla liiaksi oppinut eikä liiaksi herkkätunteinenkaan.

Haararata N:o 3.

Korvaustalo.

Ei ole yhtään peiliä koko talossa, herra. Se on isäntäni eriskummallinen oikku. Ei ole yhtään ainoaa peiliä missään huoneessa koko talossa!

Se oli pimeän ja synkän näköinen rakennus, jonka rautatienomistajat olivat ostaneet, jatkaaksensa sille puolelle tavara-aittaansa, joka oli liian ahdas. Talon hintaa määräämässä oli istunut korvauslautakunta, ja siitä kansa oli antanut talolle nimen *Korvaustalo*. Rautatieyhtiö oli sen jo ostanut; mutta entinen omistaja oli yhä vielä saanut jäädä asumaan, kunnes ruvettaisiin itse rakennushankkeisiin. Ensialussa tulin tämän talon huomanneeksi siitä syystä, että se seiso i juuri vastapäätä suurta pölkkukasaa, joka oli asetettu rautatien reunalle ja jossa istuin usein puoli tuntisen, kun väsyin kävellessäni Mugbyn risteyksellä.

Se oli neliskulmainen, kolkko, harmaantunut talo, rakennettu rosopintaisista kivistä ja katettu ohuilla kiviliuskoilla. Ikkunoita oli harvassa, kaikki kovin pienet rakennuksen suuruuteen nähden. Suurella, tyhjällä, harmaalla pitkälläpuolella niitä oli neljä. Pääovi oli keskellä seinää; oven kummallakin puolella oli yksi ikkuna, ja sitäpaitsi kaksi ylikerrassa. Kartiinit olivat aina alas lasketut, ja oven ollessa lukossa ei näkynyt koko tuossa synkeässä rakennuksessa yhtään elämän tai työnteon merkkiä.

Mutta ovi ei ollut aina lukossa. Joskus se avattiin sisältäpäin kovalla telkirautojen ja kahleitten kalinalla. Silloin astui eräs mies kynnykselle, missä hän seiso i hengittäen ilmaa, ikäänkuin ihminen, jolla tavallisesti on niukalti sitä tavaraa. Hän oli kookas, paksunlätä, kenties 50—60 vuoden vanha. Hänen tukkansa oli tavattoman lyhyeksi keritty, parta oli pitkä ja tuuhea; ja silmissä näky i ystävällinen ilme, joka teki hänet miellyttäväksi. Joka kerta, kun näin hänet, oli miehellä päällään vihreänruskea nuttu jonkinlaisesta kankaasta,

joka ei ollut verkaa, sekä vaaleanväriset liivit ja housut. Päälliseksi oli hänellä poimukaulus paidassaan, koristus, joka, sivumennen sanoen, ei oikein soveltunut partaan, sillä se oli alituisesti sen tiellä. Tällä arvokkaalla miehellä oli tapana, seisottuansa jonkun aikaa kynnyksellä ja hengitettyänsä ilmaa, tulla ulos tielle. Katsahdettuansa, melkein ajattelematta, eräsen yläkerran ikkunaan, hän meni tien poikki pölkkykasalle ja nojautui aitaukseen, joka kulki pitkin rautatien reunaa. Siinä hän sitten katsoi kummallekin puolelle rataa (se kulki talon ohitse), ja hänen kasvojensa ilme oli kuin miehen, joka täyttää itsemääräämensä velvollisuuden, odottamatta siitä kuitenkaan minkäänlaista seurausta. Näin tehtyänsä hän taas astui takaisin tien toiselle puolelle, kääntyi kynnyksellä vetääksensä vielä kerran ilmaa sieraimiinsa, ja katosi taloon sisään. Oven hän joka kerta kiinnitti niin lujasti telkimillä ja kahleilla, ikäänkuin sitä ei avattaisi ennenkuin viikon kuluttua. Vaan tuskinpa oli puoli tuntia kulunut, niin hän näkyi jälleen astuvan tielle, vetävän ilmaa sieraimiinsa ja katselevan rataa pitkin rautatien kummallekin puolelle.

Eipä aikaakaan, niin koetin hieroa tuttavuutta tämän levottoman herran kanssa. Pian sain tietää, että poimukauluksinen ystäväni oli sairaan herran uskottu palvelija, juomanlaskija, kamaripalvelija ja kaikki kaikessa. Isännän nimi oli herra Oswald Strange, hän oli vastikään muuttanut tuohon vastapäiseen taloon asumaan, ja uusi tuttavani, jonka nimi kuului olevan Masey, näkyi olevan taipuvainen kertomaan jotakin hänen elämästänsä. Herra Strange oli tullut tälle paikkakunnalle osaksi siitä syystä, että hän tahtoi muuttaa taloutensa pienemmälle kannalle — ei sen vuoksi, lisäsi herra Masey kohta, että hänen olisi varattomuuden tähden ollut pakko sitä tehdä, vaan siksi, että herra raukka erityisistä syistä tahtoi pitää talossaan niin vähän palvelusväkeä kuin mahdollista. Toinen syy tänne tuloon taas oli se, että herra tahtoi olla likellä vanhaa ystävänsä, tohtori Gardenia, joka asui näillä seuduilla, ja jonka seuraa sekä neuvoja vailla herra Strange ei voinut tulla toimeen. Tämän sairaan herran eläminen näytti olevan hyvin epävakava. Se kuihtui kuihtumistaan hetki hetkeltä. Palvelija, isännästäan puhuen, käytti jo mennyttä aikaa. Maseyn kuvauksen mukaan hän oli korkeintaan viisineljävuotias, mutta hänen ulkomuodossaan ei ollut enää mitään nuoruuden jälkeä, vaikka tosin itse kasvojen rakenne ja piirteet olivat vielä nuorenlaiset. Se miehessä oli niin kummaa. Kaukaa katsoen olisi luullut häntä monta vuotta nuoremaksi, kuin mitä hän todella oli, ja siihen aikaan kun hän vielä käyskenteli ulkona pitivät vieraat häntä aina seitsemän- tai kahdeksankolmatta vuotisena miehenä. Mutta likemmäksi tultuaan heidän arvelunsa heti muuttui. Ukko Masey esitti omituisella tavalla kaikki isäntänsä eriskummallisuudet yhdellä ainoalla lauseella, jota hän sen seitsemän kertaa uudisti. Herra, hän oli kumma nimeltään (Strange merkitsee kummaa) ja kumma tavoiltaan ja kumma kasvoiltaankin vielä päälliseksi.

Toisella tai kolmannella kerralla, yhdessä puhellessamme, ukko lausui seuraavat sanat, joilla tämä yksinkertainen juttu alkaa.

— Ei ole peilintapaista kalua koko talossa, — kertoi ukko, seisoen sen pölkyn vieressä, millä minä istuin, ja katsoen mieltäväisesti tien yli vastakkaiseen taloon päin. — Ei yhtä ainoatakaan!

— Arkihuoneissa kai tarkoittatte?

— En herra, minä tarkoitan sekä arki- että makuuhuoneita, kumpiakkin. Ei ole meillä edes peilin palastakaan, niin suurta kuin kämmenenne, jos tahtois partaansa ajaa.

— Mutta kuinka se on mahdollista? — kysyin. — Miksikä ei ole peilejä missään huoneessa?

— Voi herra! — vastasi Masey, — sitä ei kukaan meistä voi sanoa. Siinä se salaisuus onkin. Se on isäntäni oikku. Hänellä oli muutamia eriskummallisia mielijohteita ja tämä oli yksi niistä. Hauska herra hän muuten oli, niin hauska kuin vain palvelija suinkin voi toivoa. Ja antelias herra, ja herra, josta ei paljo vaivaa ollut. Ja aina hänellä oli joku lempeä sana palvelijoille, ja jos siksi tuli, hän kohteli heitä myös lempeydellä. Eipä koko Pyhän Yrjön pitäjässä (missä me asuimme ennen tänne tuloamme) ole yhtään taloa, missä palvelijoille olisi annettu enemmän joutoaikaa ja parempaa ruokaa. Mutta kaiken sen ohessa hänellä oli eriskummalliset tapansa sekä oikkunsa, ja tämä oli yksi niistä. Ja kuinka tärkeänä hän tätä asiaa piti, herra, — jatkoi ukko; ja kuinka ankarasti tämä sääntö teroitettiin mieleen jokaiselle uudelle palvelijalle, ja kuinka monen palvelijan täytyi sentähden muuttaa, sitä ette uskoisi, herra! Kun hän otti uuden palvelijan palvelukseensa, niin ensimmäinen ehto oli aina se, ettei saisi tuoda mukanaan peiliä. Minun virkaani kuului selittää tämä asia, (niin paljon kuin sitä voi selittää), ennenkuin joku palvelija sai tulla taloon. — Te saatte nähdä, että tämä on helppo paikka, — sanoin tavallisesti; täällä on ruoka hyvää, palkka hyvä ja paljon vapaata aikaa. Mutta yhteen asiaan tässä on tottuminen. Pitää tulla toimeen ilman peiliä, niin kauan kuin täällä olette. Sillä semmoista kalua ei koko talossa ole eikä, mikä vieläkin tärkeämpi, tule ikinä olemaan.

— Mistäpä te sen niin varmaan tiesitte, ettei peiliä ikinä tulisikaan taloon? — kysyin minä.

— Jumal' auttakoon, herra! Jos te olisitte nähnyt ja kuullut kaikki, mitä minä, niin ette epäilisi sitä asiata. Kuulkaapas vain yksi esimerkki: Minä muistan erään päivän, jolloin isännällä oli asiaa emännöitsijän kamariin missä kyökkipalvelija asui; siinä kamarissa oli jotakin muutettavaa. Silloinpa nousi aika melu! Kyökkipalvelija — hän oli kovin turhamainen, vaikka hirveän ruma — oli jättänyt uunin reunalle pikkaraisen peilinpalasen, noin kuuden neliötuuman kokoisen vain. Hän oli salaa tuonut sen mukanaan ja piti sitä aina lukon takana. Mutta silloin se oli jäänyt esille, sillä hänet kutsuttiin äkkipäätä ulos, par' aikaa hiuksiansa sukiessaan. Minä huomasin peilin ja riensin sinne mitä kiireimmin. Mutta herra sattui aivan sen eteen ennenkuin kerkesin väliin, ja silloin asia oli valmis. Hän loi pitkän, tuijottavan katseen siihen, vaaleni kalman karvaiseksi, kaappasi peilin, paiskasi sen tuhansiksi pirstaleiksi lattiaan, vieläpä polki palasia kantapäillään ja musersi ne aivan tomuksi. Loput päivää hän vietti yksinään kamarissaan lukon takana. Ensiksi hän oli kuitenkin käskenyt minun ajaa kyökkipiika talosta aivan paikalla, sillä samalla hetkellä.

— Sepä oli kumma seikka! — sanoin mä.

— Voi herra, — jatkoi ukko, — ette uskoisi kuinka paljon vastusta minulla on ollut noista naispalvelijoista. Vaikea oli ensiksi saada ketään, joka tämmöisillä ehdoilla rupesi palvelukseen. — Mitä, eikö muka saisi olla murustakaan, minkä avulla hiuksensa laittaisi? — kysyivät he, ja läksivät pois, korkeasta palkasta huolimatta. Ja ne, jotka suostuivat, nepä taas osasivat valhetella! He vakuuttivat, etteivät he huolineet yhtään peilistä, he vakuuttivat, etteivät he koskaan muulloinkaan kurkistaneet peiliin. Ja ne samat tyttöluntukset kuitenkin toivat peilinsä tavalla tai toisella muassaan, vaatteihinsa kätkeytynä. Ennemmin tai myöhemmin he sitten ottivat sen esille ja panivat johonkuhun paikkaan seisomaan (niinkuin tuo kyökkipiika), missä herra voi sattua sen näkemään. Ja

sitten — tuommoisilla tytöillä ei ole yhtään omaatuntoa — kun jonkun heistä olin kielletystä teosta tavannut, hän vielä nosteli nenäänsä, rohkeana kuin kukko: No, millä keinoin muutoin saisin tietää, onko jakaus suora? Ei hän ollut tietävinäänkään, että hänelle juuri sentähden maksettiin korkeampi palkka, että tämä oli se asia, jota hän *ei saisi* tietää niin kauan kuin hän asui meidän talossa. Turhamielistä joukkiota, herra, ja mitä rumemmat, sitä turhamaisemmat. Ei ollut yhtään loppua heidän koukuttelemisillaan. Heillä oli peilit ompelurasiansa kannen sisäpuolella, mistä minun oli melkein mahdoton löytää niitä, taikka virsikirjan tai kokkikirjan kansien sisäpuolella tai tee-rasioissaan. Minä muistan yhden palvelustytön, — viekas peijakas hän oli, isorokko oli kuopittanut hänen kasvonsa, — joka aina sekä tavallisella että tavattomilla ajoilla lueskeli rukouskirjaansa. Välistä arvelin: kas tämäpä on oikein jumalinen! ja välistä taas (aina sitä myöten millä tuulella satuin olemaan) arvelin hänen varmaan opiskelevan vihkimyskaavaa ulkoa. Mutta kerran kun tulin hiljaa hänen taaksensa, saadakseni selvää asiasta, niin — näetkö kummempaa! — siinä se taas oli vanha juttu! Kehyksetön peilinpalanen oli kirjan lehteen kiinnitetty postimerkkiarkin reunuksilla. Pelkkää viekkautta! Toiset taas pitivät peilinsä ruoka-aitassa tai kivihiilikellarissa, taikka antoivat sen jonkun naapurin piian tai tuolla nurkkauksen takana asuvan maitomuijan haltuun. Enkä voi olla tunnustamatta, — näin päätti ukko pitkän kertomuksensa, — että minustakin tuntui vähän vaikealta, kun ei saanut olla edes niin suurta peilinpirstaletta, että olisi nähnyt ajaa partansa. Alussa kävin parranajajan luona; vaan pian sen heitin ja annoin partani kasvaa, niinkuin isäntäkin teki. Samaten rupesin käyttämään hiuksianikin — näin sanoen herra Masey osoitti kädellä päätänsä, — niin lyhyinä, ettei niitä ole tarvis jakaa edestä eikä takaa.



Minä istuin jonkun aikaa ääneti hämmästyksissäni ja katselin vain kumppaniin. Uteliaisuuteni oli kovasti yltynyt ja suuresti halutti minua saada tietää vielä enemmän.

— Oliko teidän herrallanne joku ruma vika kasvoissansa, — kysyin viimein, — jonkatähden hän ei kärsinyt nähdä omaa kuvaansa peilissä?

— Ei millään tavalla, vakuutti vanha palvelija. — Hän oli niin sievä muodoltaan, kuin vain ihminen voi toivoa. Tosin hänen kasvonsa olivat hiukan kivulloisen ja surullisen näköiset; kenties olivat posket liian kalvakat; mutta mitään rumaa vikaa niissä ei ollut enempää kuin minussa tai teissä, herra. Ei, herra, ei; siinä ei ole syy.

— Missä sitten syy on? Mikä siihen on syynä? — kysyin tuskastuneena.

— Eikös ole ketään ihmistä, joka tietäisi herranne salaisuuden?

— On maar', herra, — sanoi ukko, luoden katseensa vastapäätä olevaan ikkunaan. — Onpa yksi mies, joka tietää kaikki herrani salaisuudet ja tietää muiden muassa tämänkin salaisuuden.

— No, kuka se on?

Vanha mies kääntyi puoleeni ja katsoi minuun tarkasti. — Tohtori täällä, — sanoi hän. — Tohtori Garden. Isäntäni vanha ystävä.

— Tahtoisin päästä tuon tohtorin puheille, — nämät sanat pujahtivat itsestään suustani.

— Hän on nyt isäntäni luona, — vastasi Masey. — Hän tulee paikalla ulos, ja luulisinpa, että hän antaa vastauksen kaikkiin kysymyksiinne. — Ukon vielä puhuessa ovi aukesi ja keski-ikäinen herra, jonka vartalo oli laiha ja pitkä, vaan alinomaisesta kumarruksissa istumisesta vähän lyhennyt, tuli ulos kynnykselle. Ukko Masey jätti minut heti. Hän mutisi itsekseen, että hänen piti kuulla mitä tohtorilla olisi käskemistä, ja riensi tien poikki. Pitkä herra puhui hänelle minutin tai kaksi vakavasti, luultavasti yläkerrassa asuvan sairaan asioista. Sitten lienen minä, käsien osoituksista päättäen, tullut heidän keskustelunsa esineeksi. Oli miten oli, kun ukko Masey oli mennyt sisään, niin tohtori poikkesi sille paikalle missä minä seisoin, ja tervehti minua hyvin lempeällä hymyllä.

— Ukko Masey sanoi minulle, herra, että teitä haluttaisi kuulla, miten ystävä parkani laita on. Minä olen par'aikaa kotiin menossa, ja jos ette katso liiaksi vaivaksi kävellä jonkun matkaa kanssani, niin tahdon mielelläni antaa teille kaikki tiedot hänestä, mitä minulla on.

Minä pyysin heti anteeksi rohkeuttani ja kiitin hänen tarjoomuksestaan; sitten läksimme yhdessä astumaan. Tultuamme tohtorin taloon ja käytyämme istumaan hänen työhuoneesensa, uskalsin kysyä, miten tuo sairas herraparka nyt jaksoi.

— Ei hänen tilansa, pelkään minä, ole paranemaan päin, — sanoi tohtori, — eikä taida olla mitään toivoakaan paranemisesta. Onhan ukko Masey jo kertonut teille jotakin hänen eriskummallisesta tilastaan, eikö niin?

— Niin on, hän on kertonut minulle vähäisen, — vastasin minä, — ja hän sanoi teidän tietävän kaikki.

Tohtori Garden tuli hyvin vakavan näköiseksi. — En minäkään tiedä kaikkea. Sen vain tiedän, mikä on seurauksena, kun hän saa nähdä peilin. Mutta mitkä seikat ovat olleet syynä siihen, että hän näkee niin eriskummallisia näkyjä, niistä en minäkään tiedä

enempää kuin te.

— Näkee näkyjä? — kerroin hänen sanansa. — Ja niin eriskummallisia näkyjä?

Tohtori Garden hymyili innolleni, näytti jonkun aikaa kokoavan ajatuksiaan, ja jatkoi sitten:

— Minä tulin kummallisella tavalla tutuksi herra Oswald Strangen kanssa. Me kuljimme italialaisella höyrylaivalla Civita Vecchiasta Marseilleen. Koko yön oli jo matka kestänyt. Aamusella olin partaani ajamassa, kun yht'äkkiä tuo herra tuli taakseni, tuijotti hetken aikaa pieneen peiliin, jonka edessä seisoin, ja sitten, sanaakaan virkkaamatta, tempasi sen alas seinältä ja paiskasi sen jalkojeni eteen palasiksi. Hänen kasvonsa olivat ensin aivan vaaleat enemmän, luullakseni, pelosta kuin vihastuksesta — mutta hetken kuluttua ne muuttuivat jälleen ja hän näkyi olevan häpeissään siitä mitä oli tehnyt. No, — jatkoi tohtori hetken aikaa hymyillen, — tietysti olin tästä saakelin lailla suutuksissani. Ajoin juuri alaleukaani, ja tuosta äkillisestä teosta säpsähdin, niin että veitsi kävi lihaan. Paitsi sitä koko tekokin oli hävytön ja loukkaava, ja minä pidin Strange parallelle aika saarnan niin kovilla sanoilla, että siitä, asiaa nyt muistellessani, olen pahoilla mielin. Vaan sillä hetkellä luullakseni, ei sitä olisi voinut kummeksia. Mitä pahantekijään itseensä tuli, niin vimmanpuuskan mentyä ohi, hän näkyi olevan niin häpeissään ja pahoilla mielin, että vihani kohta lauhtui. Hän kutsui pääpassarin ja maksoi runsaasti höyrylaivan peilistä, jonka hän oli rikkonut. Tälle passarille ynnä muutamille matkustaville, jotka salissa silloin olivat, hän selitti tehneensä sen vahingossa. Mutta minulle hän antoi toisen selityksen. Kenties hän tunsi, etten minä voinut uskoa sitä ainoasti vahingossa tapahtuneeksi. Kenties häntä itseään halutti ilmoittaa salaisuutensa jollekulle. Oli miten oli, hän tunnusti minulle rikkoneensa peilin vastustamattoman mielijohteen pakoituksesta. Tämmöisen puuskan hän sanoi aina välistä yllättävän häntä; se oli melkein kuin suonenvettoa. Hän anoi hartaasti anteeksi ja pyysi, etten lukisi hänelle syyksi tekoa, josta hän oli itse pahasti häpeissään. Sitten hän onnistumattomalla tavalla yritti laskea leikkiä, mies parka, sanoen itse antavansa partansa kasvaa, ja harmistuvansa, kun hän näki jonkun muun suotta vaivaavan itseään sen ajamisella. Mutta ei hän virkkanut mitään rasittavasta ruumiin tai mielen taudista, ja pian sen jälkeen hän erosi minusta.

Lääkärinä tietysti olin hiukan halukas herra Strangen tilaa tutkimaan. Marseilleen saavuttuamme seurustelin välistä hänen kanssaan. Hän oli hyvin hauska seurakumppali, mutta kuitenkin näin aina, että hän salasi jotakin. Hän ei tahtonut puhua entisestä elämästään; varsinkaan hän ei koskaan mielellään kosketellut matkustuksiansa ja oloansa Italiassa, missä hän kuitenkin, minun arvatakseni, varmaan oli kauan aikaa asuskellut. Hän puhui sujuvasti italian kieltä ja näkyi tuntevan maata; mutta hän ei mielellään siitä puhunut.

Sillä ajalla kun näin yhdessä seurustelimme, sattui hetkiä, jolloin hän niin vähän osasi hillitä itseänsä, että minua, vaikka kyllä olin jokseenkin paljon kokenut, melkein peloitti olla kahden kesken hänen kanssaan. Nämät puuskat olivat erinomaisen kovat ja äkilliset; ja niissä kaikissa oli se yhteinen omituisuus, että joku kauhistuttava ajatus johtui hänelle mieleen, niin pian kun hän katsahti peiliin. Kun olimme jonkun aikaa yhdessä matkustaneet, niin minäkin rupesin, melkein yhtä paljon kuin hän, pelkäämään kaikkia viattomasti seinässä riippuvia tai yöpöydällä seisovia peilejä.

Peilin näkö muuten ei aina vaikuttanut samalla tavalla Strange parkaan. Välistä hän näytti vimmastuvan aivan raivoisaksi; välistä hän ikäänkuin jähmettyi kiveksi, seiso liikumatonna ja ääneti kuin kaatuvatautinen. Yhtenä yönä — pahimmat seikat aina tapahtuvat yöllä, vieläpä useammin kuin uskoisikaan, myrskyisinä öinä — olimme pienessä kaupungissa Auvergnen maakunnassa. Se oli vähän tunnettu paikka, syrjässä kaikista rautateistä. Meitä oli sinne viekoitellut osaksi siellä tavattavat muinaisajan jäännökset, osaksi seudun kauneus. Ilma ei ollut meille suosiollinen. Päivä oli ollut synkkä ja pilvinen, helle tukehduttava ja ukkonen oli uhannut aamusta alkain. Päivän laskun aikana nämät uhkaukset täytyivät. Ukkosen ilma, joka kaiken päivää oli ollut nousemassa, — meidän mielestämme se näytti kohoavan vastatuuleen, — puhkesi nyt kovasti riehumaan meidän majapaikkamme yläpuolella.

— On muutamia vahvahermoisia, enimmäkseen käytännöllisissä toimissa liikkuvia ihmisiä, jotka eivät millään tavalla usko, että ilmanvaihteet vaikuttavat tai voivat vaikuttaa muiden ihmisten mieleen tai ruumiiseen. Minä en kuulu tähän ihmislajiin. Suoraan sanoen en voi uskoa, että sään muutokset, jotka niin suuresti vaikuttavat eläimiin, jopa elottomiinkin esineihin, olisivat vallan vaikuttamatta ihmisruumiin herkkätuntoiseen, monimutkaiseen rakenteeseen. Osaksi luen siis ilman rauhattomuuden syyksi, että juuri sinä iltana mieleni tuntui niin raskaalta ja levottomalta. Kun uusi ystäväni Strange ja minä olimme sanoneet jäähyväiset ja kumpikin menneet kamariimme, ei minua vähääkään haluttanut mennä levolle. Jyrinä kulki yhä vielä niitä vuoriharjuja myöten, joiden keskellä ravintolamme seiso. Välistä se kuului likempää, välistä etempää; mutta se kuului melkein lakkaamatta, ainoasti muutamien minuuttien loma-aikaa pitäen. En päässyt millään lailla irti huolettavista ajatuksista, jotka toinen toisensa perästä vastustamattomasti painoivat mieltäni.

— Tuskinpa lienee tarpeellista lisätä, että aika-ajoin yhä muistelin toisessa kamarissa olevaa matkatoveriani. Hän oli melkein lakkaamatta mielessäni. Koko illan hän oli ollut raskaalla, synkällä mielellä, ja erotessamme näin hänen silmissänsä ilmeen, jota en voinut unohtaa.

— Meidän kamariemme välillä oli ovi eikä seinäkään ollut kovin paksu. Mutta sittenkään en ollut erottuamme kuullut ainoatakaan ääntä, joka olisi ilmoittanut, että hän oli kamarissaan, vielä vähemmin mitään, josta olisin huomannut hänen olevan valveilla ja liikkeellä. Silloisessa mielentilassani, herra, tämä äänettömyys minua peloitti, ja monenlaiset hullut arvelut — että hän voisi olla kuollut tai saada suonenvetokohtauksen tai jotakin muuta, — risteilivät päässäni, etten lopulta voinut hillitä itseäni. Minä menin siis ovelle, kuuntelin hyvin tarkkaan, vaikka turhaan, eikö kuuluisi mitään, jopa viimein koputin jokseenkin kovasti. Ei tullut vastausta. Nytpä en malttanut viipyä enää, vaan heitin sikseen kaikki kursastelemiset ja astuin sisään.

Kamari näkyi avaralta ja autiolta, sillä huonekaluja oli vähän. Ainoa palava kynttilä valaisi sitä niin hämärästi, että oli melkein mahdotonta — paitsi salamoiden välähtäessä — erottaa mitään sen suurissa, pimeissä nurkissa. Pieni, huononpuolinen sänky seiso yhdellä seinällä ja sitä peittivät keltaiset pumpuliuutimet, jotka riippuivat alas kattoon kiinnitetystä suuresta rautarenkaasta. Muita huonekaluja ei ollut paitsi kahta vanhaa tuolia, yöpöytää ynnä vielä vanhaa piironkia, joka samassa toimitti pesupöydän virkaa. Sen päälle, näet, oli asetettu pieni pesuvati, pesukannu ja pyyhinliina. Yöpöydällä seiso suuri

vanhanaikuinen peili veistoksilla koristetuissa kehyksissään.

— Kaikki nämät näin epäilemättä silloin, koska ne nyt niin hyvin muistan. Vaan enpä ymmärrä kuinka olisin ne nähnyt, sillä minusta tuntuu että astuessani kamariin kaikki aistimieni ja mieleni voima kohdistui siihen aaveentapaiseen haamuun, joka seiso liikkuematonna keskellä lattiaa, peilin edessä.

— Sitäpä oli kauhea katsella! Pöydällä seisovan ainoan kynttilän hämärä valo valaisi Strangen kasvoja alhaaltapäin ja kuvasti (sen nyt muistan) hänen kasvonsa suurena ja mustana varjona seinälle hänen taaksensa sekä myös lakeen hänen yläpuolellensa. Hän oli hiukan eteenpäin kumarruksissa, nojasi kättänsä pöytään, ja katsoi hirvittävästi tuijottaen peiliin, joka seiso hänen edessään. Hiki helmeili kalmankarvaisella otsalla. Hänen jäykät kasvopiirteensä ja kalpeat huulensa näyttivät hämärässä valossa hirveämmiltä kuin mitä sanoin voin selittää. Hän oli niin kokonaan vaipunut hämmästykseensä, ettei hän ollut huomannut koputustani ovelle eikä myöskään askelteni kolinaa. Ei hän sittenkään liikahtanut eikä muuttunut muodoltaan, vaikka huusin häntä ääneen nimeltä.

— Sepä oli kauhistuttava näky: avarassa, autiossa kamarissa, äännettömyydessä joka oli jotakin enempää kuin vain äännettömyyttä, tuo aaveentapainen haamu, joka jostakusta käsittämättömästä syystä oli kivettynyt! Ja tuo äännettömyys ja tuo hiljaisuus! Ukkosenkin jyrinä tällä hetkellä oli vaiennut. Sydämeni oli säikähdyksestä käynyt liikkumattomaksi. Sitten vaistomaisesti hiivin hitain askelin yhä likemmäksi pöytää, ja viimein — peläten saavani nähdä siinä vieläkin hirvittävämmän aaveen kuin se, mikä jo oli silmiäni edessä — katsahdin hänen olkapäänsä yli peiliin. Sitä tehdessäni satuin koskettamaan hänen käsivarttansa, vaikka vain hiljaa. Samassa tuo lumous, joka oli häntä siteissään pitänyt — kukaties kuinka kauan? — näkyi kadottaneen voimansa ja hän palasi tosimaailmaan. Hän kääntyi puoleeni yhtä äkillisesti kuin tiikeri hyökkää saaliinsa kimppuun ja tarttui käsivarteeni.

— Kerroin teille, että ennenkuin astuin ystäväni kamariin, oli mieleni jo ollut raskas ja levoton. Mutta tällä hetkellä oli pakko ryhtyä johonkin toimeen ja tämän miehen tuskan rinnalla kaikki omat tunteeni näyttivät niin mitättömiltä, että minun rauhattomuuteni melkein kokonaan katosi. Minä tunsin, että minun *täytyi* olla rohkea.

— Kasvot edessäni olivat kuitenkin taas masentamaisillaan rohkeuttani. Silmät, jotka tuijottivat minuun, olivat niin täynnä kauhistusta, huulet edessäni — jos niin sopinee sanoa — näyttivät aivan mykiltä. Onneton mies katsoi kauan aikaa minua silmiin, ja sitten pitäen minua yhä vielä käsivarresta kiinni, hän käänsi pois päänsä, hitaasti, aivan hitaasti. Minä olin koetellut vetää häntä hiljaa pois peilin edestä, mutta hän ei tahtonut liikkua paikaltaan, ja nyt hän taas tuijotti peiliin yhtä kiinteästi kuin taannoin. En malttanut nyt enää, vaan vedin hänet vähitellen pois, käyttäen niin paljon väkivaltaa kuin välttämätöntä oli. Sillä tavoin sain hänet talutetuksi tuolille, joka seisoi sängyn vieressä. — Tulkaa! — sanoin — pitkän äännettömyyden jälkeen kuului ääneni omastakin mielestäni kolealta ja oudolta — tulkaa! Te olette liiaksi väsyksissä, ja ilma teitä rasittaa. Ettekö arvele parhaaksi mennä levolle? Mitä jos kävisitte sänkyyn? Sallikaa minun koettaa lääkärintaitoani ja antaa teille viihdyttävää lääkettä.

— Hän piteli minua kädestä ja katsoi hartaasti silmiini. — Nyt tuntuu paremmalta, — sanoi hän viimein hyvin heikolla äänellä. Yhä edelleen hän katsoi hartaasti silmiini. Näytti

siltä kuin hän olisi halunnut tehdä tai sanoa jotakin, mutta siihen hänellä ei kuitenkaan ollut tarpeeksi rohkeutta. Viimeinpä hän nousi tuolilta, jonne olin asettanut hänet istumaan, ja meni, viitaten minua seuraamaan, jälleen lattian poikki yöpöydän luo, peilin eteen. Koko hänen ruumiinsa värähteli katsoessaan siihen. Mutta nähtävästi hän pakoitti itseään tekemään sitä, mitä hän oli aloittanut. Hän pysyi paikallaan ja viittasi, silmiänsä siitä siirtämättä, että minun piti tulla hänen viereensä seisomaan. Sen tein.

— Katsokaa tuohon! — sanoi hän tuskin kuuluvalla äänellä. Hän nojasi taas niinkuin taannoinkin kätensä pöydään. Hän viittasi vain päällään peiliin, selittäen mitä hän tahtoi.

— Katsokaa tuohon! — sanoi hän uudestaan.

— Minä tein niinkuin hän käski.

— Mitä te näette siinä? kysyi hän nyt.

— Mitäkö näen? — toistin minä, yrittäen puhua niin iloisesti kuin mahdollista, ja kuvaten hänen omaa muotoansa niin hyvin kuin taisin. — Näenhän sangen, sangen kalpeat kasvot; laihat, kuopistuneet posket —

— Mitä? — huusi hän pelästyneellä äänellä, jonka syytä en voinut ymmärtää.

— Laihat, kuopistuneet posket, — jatkoin minä, — ja kaksi kuopistunutta silmää, joiden terät ovat sangen suuret.

— Minä näin ystäväni muodon muuttuvan ja tunsin kuinka hänen sormensa vielä kovemmin tarttuivat käsivarteeni. Minä katkaisin heti puheeni ja käännyn hänen puoleensa. Hän ei kääntänyt päätään, vaan katsoi yhä peiliin ja näkyi ponnistelevan saadakseen sanat suustaan.

— Mitä? — änkytti hän viimein. — Te-kin siis näet-te sen?

— Mitäkö näkisin? — kysyin kohta.

— Nuot kasvot! — huusi hän kauhistuksella. — Nuot kasvot — jotka eivät ole omani — ja jotka — minä *aina näen omien kasvojeni asemesta* — aina!

— Tästä selityksestä minä kävin sanattomaksi. Nyt oli salaisuus selitetty — vaan minkälainen selitys! Pahempi, sadoin verroin pahempi kaikkea mitä olin saattanut ajatella. Mitä! Eikö tämä mies voinut nähdä omaa kuvaansa peilissä? Ja oliko siinä hänen mielestään toinen kuva? Tämän ajatuksen kauheus saattoi minut ensihetkenä sanattomaksi. Mutta sitten huomasin minkä pahan vaikutuksen äänettömyyteni teki häneen.

— Ei, ei, ei! — huusin minä niin pian kuin kykenin puhumaan. — Ja sata kertaa ei! Tietysti näen teidän kuvanne enkä kenenkään muun. Teidän muotoanne olin kuvaavinani, teidän ainoasti.

— Mutta hän ei kuunnellut sanojani. — Katsokaapa tuohon! — sanoi hän matalalla, tuskin kuuluvalla äänellä, osoittaen omaa kuvaansa peilissä. — Kenenkä muodon tuossa näette?

— Teidän tiedysti! — Ja sitten lisäsin, hetken kuluttua: — Kenenkäs sitten te näette?

— Ikäänkuin tietämättään vastasi hän: — *Hänen* — ainoasti hänen — aina vain hänen! — Hän seisoi hetken ääneti ja huusi sitten kovalla ja kauhistavalla kiljahduksella: — *Aina hänen, aina hänen vain!* — ja kaatui tunnotonna lattialle.

— Nyt edes tiesin mitä minun piti tehdä. Tässä kumminkin oli seikka edessä, minkä ymmärsin. Niinkuin aina oli minulla tälläkin matkalla mukana pieni rasiallinen lääkkeitä ja lääkeainekojeita. Niillä tein siis, mitä tässä oli tarpeen. Ensin heräsin onnettoman sairaan tainnoksista: sitten nukutin hänet lääkkeillä lepoon, jota hän niin suuresti kaipasi. Hän tuli kovasti kipeäksi, olipa muutamia päiviä aivan kuoleman kielissä. En siis voinut jättää häntä, vaikka minun välttämättä olisi pitänyt lähteä Lontoosen. Kun hän alkoi parata, kirjoitin Englantiin kirjeen palvelijalleni John Maseyille, jonka tiesin luotettavaksi mieheksi, ja käskin hänen tulla luokseni. Annettuani hänelle pääasialliset tiedot sairaan tilasta, jätin hänet sinne hoitajaksi, sillä käskyllä että sairas olisi tuotava kotimaahan takaisin, niin pian kuin hän suinkin jaksoi.

— Pysyipä tuo kauhistuttava tapaus alinomaa mielessäni. Joka päivä olin näkevinäni silmiäni edessä tuon onnettoman miehen, välistä vimmastuneena lyövän rikki peilin, joka viattomasti aiheutti hänen tuskaansa, välistä seisovan liikahtamatta tuon hirmukuvan edessä mikä hänet kiveksi jähmistyi. Minä muistelin kuinka kerran, poikettuamme tiepuolella olevaan ravintolaan, satuin hänet äkkiä näkemään. Hän seiso samalla tapaa aivan kirkkaalla päivällä. Hän seiso selin minuun, ja minä odotin ja katsoin melkein puolen tuntia. Mutta hän seiso yhä vaan liikkumatta, hiiskumatta, eikä edes näkynyt hengeäkään vetävän. En tiedä oikein sanoa kumpainenko oli hirvittävämpää tämäkö näky täydessä päivän valossa vai tuo sydänyöllä, kun ukkosen jyrinä kulki vuorien välitse.

— Lontoosen palattuansa, missä hänellä omassa talossaan oli johonkin määrin valta käskä, mitä kaluja sai olla, mitä ei, Strange raukka tuli paremmin toimeen kuin missään muualla. Harvoin hän kävi ulkona paitsi yön aikana. Mutta olenpa kuitenkin pari kertaa päivälläkin seurannut häntä kävelyillä, ja joka kerta olen nähnyt hänet suuressa tuskassa, jos oli kuljettava peilikaupan ohi.

Nyt on melkein vuosi siitä, kun ystävä parkani seurasi minua tänne, minne minä olin vanhoiksi päivikseni muuttanut. Viime kuluneina kuukausina on hän päivä päivältä yhä ollut huononemassa. Keuhkoihin on tullut tauti, joka vie hänet hautaan. Lisättävää olisi vielä, sivumennen, että John Masey on lakkaamatta pysynyt hänen luonaan, siitä asti kun hänet siihen toimitin. Minun silloin siis täytyi hankkia itselleni toinen passari.

— Ja sanokaapas nyt, — lopetti tohtori kertomuksensa, — oletteko ikänä kuullut surkeampaa juttua, ja lieneekö kukaan ihminen ollut niin kauhean mielikuvituksen alainen kuin hän?

Juuri kun olin vastaamaisillani, kuului askeleita rappusista, ja ennenkuin sain sanat suustani, tuli ukko Masey sisään kiireesti ja pelästyksissään.

— Minä juuri kerroin tälle herralle, — sanoi tohtori, joka ei kohta huomannut ukon muuttunutta muotoa, — kuinka te minusta luovuitte ja menitte nykyisen isäntänne palvelukseen.

— Voi, herra! — vastasi mies levottomalla äänellä, — pelkäänpä pahasti, ettei hän enää kauan aikaa pysy minun isäntänäni.

Tohtori kavahti paikalla istualtaan ylös. — Mitä? Voiko hän huonommin?

— Minun luullakseni, herra tohtori, hän on kuolemaisillaan, — sanoi ukko.

— Tulkaa mukaan, herra! Te ehkä voitte olla apuna, jos maltatte pysyä hiljaa. — Näin

sanoen tohtori kaappasi hattunsa, ja muutamien minuuttien päästä me olimme Korvaustalon edessä. Vielä muutamien sekuntien kuluttua seisoimme yläkerroksessa kamarissa, jota uutimet pimittivät. Vuoteella edessäni makasi kalmankarvainen, laihtunut, nähtävästi kuolemaisillaan oleva mies. Se oli hän, josta juuri olin kuullut kerrottavan.

Sisään astuessamme hän makasi silmät ummessa, ja minulla oli siis tilaisuutta tarkastaa hänen ulkomuotoansa. Siinäpä näkyi selvään surkean elämän jäljet. Piirteiltään kasvot olivat säännölliset, jopa tavallansa kauniit. Niiden kauneutena oli erinomainen hienous ja pehmeys. Voimaa ei niissä näkynyt vähääkään. Kenties siinä voiman puutteessa olikin alkusyy niihin hairauksiin — kenties siihen rikokseen — joka tämän miehen elämän oli saattanut niin surkeaksi. Kenties rikokseen? Tuskin oli ajateltava, että niin hirveä, kaiken elinkautta kestävä tuska, kuin se joka häntä vaivasi, olisikaan voinut syntyä, jollei hän jollakulla rikoksella olisi semmoisen rangaistuksen alaiseksi joutunut. Mikä se rikos oli, sen saisimme kohta kuulla.

Usein, luulisinpa aina, sattuu että nukkuva mies, jos hänen unensa ei ole tavattoman raskas, herää, kun joku katselee häntä. Niin nytkin tapahtui. Kun me katsoimme häntä, niin nukkuja äkkiä heräsi ja katsahti meihin. Hän ojensi kätensä ja puristi heikosti tohtorin kättä. — Kuka tuo on? — kysyi hän sitten, osoittaen minua.

— Tahdotteko, että hän menee pois? Tämä herra tietää vähäisen teidän taudistanne ja säälii kovin teidän tilaanne. Mutta hän lähtee kohta, jos niin tahdotte, — sanoi tohtori.

— Ei. Pysyköön vaan.

Minä kävin syrjemmäksi istumaan, mistä voin kuulla ja nähdä kaikki, sairasta häiritsemättä. Siten odottelin mitä tulisi. Tohtori Garden ja ukko Masey seisoivat vuoteen vieressä. Hetken ajan olimme kaikki ääneti.

— Tuokaa minulle peili! — sanoi yht'äkkiä Strange.

Näistä sanoista me kaikki säpsähdimme.

— Minä olen kuolemaisillani, — ettekö tahdo täyttää viimeistä pyyntöäni?

Tohtori Garden kuiskasi vanhan Maseyn korvaan, ja tämä läksi ulos. Hän ei viipynyt kauan poissa, sillä hän kävi vain naapuritalossa. Tullessaan oli hänellä soikea peili kädesssä. Väristys kävi sairaan koko ruumiin läpi, kun hän sen näki.

— Pankaa se, — sanoi hän heikolla äänellä, — vaikka mihin — vähäksi aikaa.

Ei kukaan meistä puhunut. Minä uskon, että tällä odotuksen hetkellä ei kukaan meistä olisi saanut sanaakaan suustaan, vaikka olisi yrittänyt.

Sairas koetti kohota istualle. — Pankaa minulle tyyny tueksi selän taakse, — sanoi hän. — Minun on vaikea puhua — minulla olisi jotakin sanomista.

Tyynyjä pantiin hänelle selän taakse, niin että hän pysyi istualla ja että pää oli pystyssä.

— Minä tarvitsen tuon pian, — sanoi hän osoittaen peiliä. — Tahtoisin nähdä — Hän keskeytti puheensa ja näkyi muuttaneen päätöksensä. Hän säästi sanojaan. — Tahdon kertoa teille — kaikki siitä asiasta. — Taas hän vaikenä. Sitten hän näkyi ponnistavan kaikki voimansa ja rupesi jälleen puhumaan, alussa sangen katkonaisesti.

— Minä rakastin hellästi vaimoani. Minä rakastin häntä — hänen nimensä oli Lucy.

Hänkin oli englantilainen; mutta, mentyämme naimisiin, asuimme kauan aikaa ulkomaalla — Italiassa. Hän oli mieltynyt siihen maahan, ja minä olin mieltynyt kaikkeen, mihin hänkin. Hän maalasi mielellään, ja minä hankin hänelle opettajan. Tämä mies oli italialainen. En huoli mainita nimeä. Me aina vain mainitsimme häntä *Opettajan* nimellä. Kavala, viekas mies hän oli. Opetusvirkansa peitteen alla hän käytti tilaisuutta ja opetti vaimoani häntä rakastamaan — häntä rakastamaan.

— Rintaani ahdistaa. En huoli laveammalta kertoa, kuinka siitä sain tiedon; mutta minä *sain* siitä tiedon. Me olimme pienellä harjoitelmaretkellä, kun sain asiasta selvän. Minä vimmastuin silmittömästi, ja olipa vielä toinen, joka yhä kiihdytti vimmaani. Vaimoni kamarineitsyt näkyi myös rakastaneen tätä samaa miestä — *Opettajaa* — ja hän oli nyt hyljätty, poljettu. Hän se kertoi minulle kaikki. Hän oli ollut heidän välittäjänsä, kanniskellut heidän kirjeitään. Kun hän kertoi minulle nämät asiat, niin oli sydänyö syrjäisessä italialaisessa kylässä, vuoristossa. — Opettaja on nyt kamarissaan, — lopetti neitsyt, — ja par'aikaa kirjoittelee kirjettä rouvalle.

— Nämät sanat kuultuani en enää voinut hillitä vimmastustani. Kostonhaluinen olin luonteeltani — huomatkaa se — ja nyt kostonhimoni oli niinkuin polttavaa janoa. Koska olimme matkustaneet autoilla seuduilla, niin olin ottanut aseita matkaan. Kun neitsyt sanoi: — Hän par'aikaa kirjoittelee kirjettä rouvalle — niin käteni aivan itsestään tarttuivat pistooleihin. Vähäinen lohdutus on minulla perästäpäin ollut siitä muistosta, että kaappasin ne molemmat. Kenties sinä hetkenä aikomukseni oli rehellinen, vaatia häntä kaksintaisteluun. En sentään varmaan tiedä, mikä silloin lienee ollut mielessäni. Neitsyen sanat: — Hän par'aikaa kirjoittelee kirjettä rouvalle. — ne vain soivat korvissani.

Sairas keskeytti puheensa vetääkseen henkeä. Seuraava lomahetki tuntui meistä nyt koko tunnin pituiselta, vaikka ei suinkaan kulunut kuin pari minuuttia ennenkuin hän uudestaan alkoi puhua.

— Minun onnistui hänen huomaamattansa astua kamariin. Hänen ajatuksensa olivat kokonaan kiintyneet siihen toimeen, joka hänellä oli käsillä. Hän istui ainoan, kamarissa olevan pöydän ääressä, matkakirjoitusrasia edessään, ja kirjoitti yhden ainoan kynttilän valossa. Se oli kömpelötekoinen pöytä, ja — sen takana — juuri hänen edessään — seisoi — seisoi peili.

— Minä hiivin hänen taakseen ja katsahdin hänen olkapäänsä yli kirjeesen. Luinpa siinä: »Armas Lucy, rakastettu silmäteräni!» Ne sanat luettuani koskin sen pistoolin liipaisimeen, joka oli oikeassa kädessäni. Hän kaatui — kaatui kuolleena — mutta ennenkuin hän kuoli, hän katsahti vielä kerran ylös — ei minuun, vaan kuvaani peilissä — ja siitä asti hänen kasvonsa — semmoiset kasvot — ovat aina näkyneet joka peilissä — ja minun kuvani — minun oma kuvani — on kadonnut!

Hän vaipui voimattomana alas. Me riensimme kaikki hänen luokseen, arvellen että hän nyt oli kuollut, sillä hän makasi niin liikkumaton.

Mutta henki ei vielä ollut lähtenyt. Virvoittavia lääkkeitä saatuaan, hän vielä tointui. Hän yritti taas puhua ja mutisi aika-ajoin epäselviä sanoja, josta harvoin saimme selkoa. Sen kuitenkin ymmärsimme, että hänet oli viety italialaisen tuomioistuimen eteen. Hänen syyllisyytensä oli tullut todistetuksi; mutta useampain helpoittavain asianhaarojen tähden hän oli tuomittu ainoastaan kaksivuotiseen vankeuteen, niin kumminkin olimme



ymmärtävinämme. Sitä vastoin emme saaneet mitään selkoa siitä, mitä hän puhui vaimostaan. Elossa hän kuitenkin vielä oli, sen arvasimme siitä mitä hän tohtorin korvaan kuiskasi testamentissa tehdystä määräyksestä.

Lopetettuansa kertomuksensa hän makasi toista tuntia horroksissa. Sitten hän taas heräsi yhtä äkillisesti kuin taannoin sisään tullessamme. Hän katsoi levottomasti ympäri huonetta, kunnes hänen silmänsä osuivat peiliin.

— Tuokaa se tänne, — sanoi hän kiireesti; mutta minä huomasin, ettei hän tällä kertaa värähtänyt, kun se tuotiin hänelle. Kun ukko Masey seisoి sängyn vieressä, peili kädessä, itkien aivankuin lapsi, niin tohtori Garden astui väliin ja tarttui Strange raukan käteen.

— Onko tämä viisasta? — kysyi hän. — Arveletteko tarpeelliseksi vielä kerran manata esille haamun, joka on ollut teidän elämänne kiusana, nyt kun tämä elämä jo on niin lähellä loppuaan? Teidän rikoksenne rangaistus, — lisäsi hän juhlallisesti, — on ollut hirveä. Jumalan armoon luottaen toivokaamme, että se rangaistus nyt on loppunut.

Kuolemaisillaan oleva mies kohosi vielä kerran suurella vaivalla istualle. Hän katsoi tohtoriin, ja hänen silmissään oli ilme, jonka tapaista ei kukaan meistä ollut koskaan ihmiskasvoissa nähnyt.

— Niin minäkin toivon, — sanoi hän vienolla äänellä, — mutta antakaa minun tässä asiassa tehdä niinkuin haluan — sillä jos nyt, kun peiliin katson, näen taas oman muotoni — vain yhden kerran vielä — niin toivoni on siitä vielä vahvistuva — se on oleva minulle Jumalan antama merkki.

Tohtori, kuullessaan hänen näin puhuvan, väistyi, mitään sanomatta, pois edestä. Vanha palvelija tuli aivan lähelle, kumartui hiukan isäntänsä puoleen ja piteli peiliä hänen edessään. Samassa me, jotka seisoimme ympärillä, henkeä vetämättä näimme kuolevan kasvojen ilmaisevan ihastusta, joka ei sallinut enää epäilykselle sijaa. Tuo aave, joka kaiken ikää oli häntä kiusannut. oli nyt kuolinhetkellä kumminkin kadonnut!

Haararata N:o 4.

Postivaunu.

Monta vuotta takaperin, kun tämä rautatie ei vielä ollut hankkeessakaan, palvelin minä postinhoitajana postivaunussa, joka kulki Lontoon ja erään pienen kaupungin väliä. Tämän kaupungin asema oli eräässä sisämaan kreivikunnassa. Pankaamme sen nimeksi Fazeley. Virkanani oli seurata sitä junaa, joka läksi kello 8.15 iltasella Fazeleystä ja saapui Lontoosen sydänyön aikana; sitten palasin taas päiväjunalla, joka Lontoosta läksi kello 10.30 seuraavana aamuna. Tämän tehtyäni sain viettää yhden rauhallisen yön Fazeleyssä, jolla aikaa toinen virkaveljeni kulki saman matkan. Tällä tavoin olin aina joka toinen yö virantoimituksessa junan postivaunussa. Ensi alussa hermojeni vähän väristytti ja kivisti, kun piti tehdä työtä junan ajaa rytkytellessä siltojen alitse ja tunnelien lävitse, vauhdilla jota silloin vielä pidettiin ihmeellisenä ja vaarallisena. Mutta pianpa käteni ja silmäni tottuivat vaunun tärinään, ja minä opin suorittamaan työni yhtä joutuisasti ja huolettomasti kuin jos olisin istunut siinä pikkukaupungin postikonttorissa, missä minulla oli ollut ensimmäinen virkani ja mistä olin päässyt tähän parempaan paikkaan piirikunnan postipäällikön, herra Huntingdonin avulla. Työmme todellakin muuttui pian totutuksi yksitoikkoiseksi tavaksi, ja minä toimitin sitä lakkaamatta, joka toinen yö, yhdessä ainoan

apumieheni, nuoremman postisihteerin kanssa. Rautatieposti ei ollut, näet, silloin vielä paisunut niin tärkeäksi, eikä vaatinut niin monta virkamiestä kuin tätä nykyä.

Matkamme kävi maakunnan kautta, missä maanviljelys oli yleisimpänä elatuskeinona. Tämän maakunnan pienistä kaupungeista ei karttunut tavallisesti enempää kuin kaksi, kolme postisäkkillistä kirjeitä. Yksi säkillinen aina meni Lontoosen, toinen kenties läänin pääkaupunkiin: kolmas, joka oli osoitettu rautatien postivaunuun, antoi meille työtä. Meidän tuli avata se säkki ja järjestää sen sisällys eri osoitteiden mukaan. Monessa näissä pikkukaupungeissa oli postinhoito, niin kuin se nytkin vielä yleisesti on, naisten hallussa. Nämät naiset, enimmäkseen nimellisten postimestarien vaimot tai tyttäret, tekivät melkein kaiken työn, ja säkkien mukana seuraavat liput olivat enimmäkseen heidän allekirjoittamiansa. Minä olin silloin nuori mies, ja naisten käsialan katseleminen huvitti minua enemmän kuin nyt. Yhden tämmöisen postimestarin perhekunnan käsialat varsinkin olivat minulle hyvin tutut, vaikka en heitä itseään koskaan ollut nähnyt. Nämät käsialat olivat selvät, kauniit ja sivistyneet, ja erosivat suuresti tavallisista variksen koukeroista muissa lipuissa. Eräänä uudenvuoden aattona, kun sydämeni juuri oli hyvin hellänä, pistin sen kirjemytyn sisään, joka oli heidän postikonttoriinsa menevä, pienen paperiliuskan, johon olin kirjoittanut: »Onnellista uutta vuotta teille kaikille!» Seuraavana iltana sain vastaukseksi samanlaisen toivotuksen, jonka kolme Clifton-nimeä oli allekirjoittanut. He olivat sisaruksia, arvasin minä. Siitä päivin tuli silloin-tällöin pari sanaa minulta heille tai heiltä minulle, kirjemytyn sisään kätkeytyneenä. Tuttavuuden ja ystävyys tunteita heräsi minussa, vaikkohan ollut vielä koskaan saanut tilaisuutta nähdä ihania, tuntemattomia ystäviäni.

Seuraavan lokakuun lopulla silloinen pääministeri tuli syysvierailulle muutaman aatelisherran luokse, jonka maakartano oli likellä pientä, meidän rautatien varrella olevaa kylää. Pääministerin kirjearkku, joka sisälsi kaikki valtiolliset asiakirjeet, joita katsottiin tarpeelliseksi lähettää hänelle maalle, kulki yhä hänen ja valtiosihteerin välillä, arvattavasti, niinkuin muutkin lähetykset, meidän käsiemme kautta. Europan mannermaalla olivat valtioasiat silloin juuri sangen rauhattomassa tilassa. Luultiin yleisen sodan syttyvän, ja paljon huhuja oli syntynyt sen johdosta, että kaikki ministeristön jäsenet olivat hajonneet maaseudulle, kukin tahollensa. Näiden seikkojen vuoksi oli ministerin kirjearkun hoito minulle vielä tärkeämpi kuin muuten. Se oli kooltaan ja ulkomuodoltaan hyvin samanlainen kuin nuo vanhanaikuiset naisten työasiat, jotka olivat tavalliset ennen nykyisiä poleeratuita ja koristeisia puurasioita. Samoin kuin nekin oli se päällystetty punaisella Marokon nahalla ja lukittiin avaimella. Ensi kerralla, kun se tuli käsiini, katselin sitä tietysti suurella uteliaisuudella. Yhdessä kannen kulmassa keksin eriskummallisen kuvan, joka oli siihen hienosti piirustettu. Se oli luultavasti teräskynän kärjellä tehty jonakuna syvämietteisenä hetkenä, jolloin me kaikki piirtelemme kuvia ja koukeroita mihin kaluun hyvänsä, joka on edessämme. Se oli tuo vanha salaliittolaistunnusmerkki: sydän, johon on väkipuukko pistetty. Hauskaapa olisi tietää, arvelin minä, liekö pääministeri itse tuon piirustanut, vai joku hänen sihteeistään.

Kylän postipaikasta emme milloinkaan saaneet varsinaista kirjesäkkiä Lontoosen vietäväksi. Melkein ainoat täältä pääkaupunkiin menevät kirjeet tulivat mainitusta isosta herraskartanosta. Sen postikontti ynnä ministerin kirjearkku tuotiin siis meille suoraan käsiin. Tällä tavoin se arkku kulki kymmenen päivää edestakaisin. Muulloin juna tässä paikassa vain hidastutti kulkuaan; mutta pääministerin käynnin aikana se oli aina

pysähdyttävä, niin että ministerin luotettava palvelija paremmaksi varmuudeksi saisi antaa tärkeän arkun minun omiin käsiini. Olipa minulla hämärä luulo, että paitsi sitä vielä joku mies oli pantu aina seuraamaan meidän junassamme Lontoosen asti. Sillä kolme, neljä kertaa olin huomannut vieraalta näyttävän miehen, joka postivaunun likeisimmän vaunun ikkunasta katseli kuinka Lontoossa ylipostikonttorin virkamiehet ottivat vastaan minun hallussani olleet raskaat postisäkit. Vaikka tämä tarpeeton vartioiminen minua vähän nauratti ja samassa myös vähän suututti, en pitänyt sen suurempaa lukua miehestä, paitsi että huomasin hänen olevan hyvin mustanverisen, jommoisia me englantilaiset tavallisesti emme ole, ja kääntävän kasvonsa niin paljon kuin mahdollista pois lamppujen valosta. Jos ei tätä seikkaa olisi ollut, enpä olisi parin ensimmäisen kerran perästä erittäin muistellutkaan pääministerin kirjearkkua. Viime aikoina oli toimeni ollut vielä yksitoikkoisempi tavallistansa, ja minä rupesin arvelemaan, että pitäisi taas huvien vuoksi jatkaa pientä kirjevaihtoani tuntemattomien tuttavieni, Cliftonien kanssa. Par'aikaa tätä ajatellessani juna seisahtui pysäyspaikkaan, joka oli parin virstan päässä Cliftonien asutokaupungista. Heidän postimiehensä, vanha, harvapuheinen jörö — sen ilmoitti koko hänen ulkomuotonsa — pisti vaunuun postisäkit ynnä lisäksi minun nimelläni osoitetun kirjeen. Kirjeen päällyksessä seisoivat viralliset sanat: »Kuninkaallisen Majesteetin asioita» ja sinettikin oli virallinen. Otettuani ulos kirjeen (joka oli myös virallisella tavalla kokoon käännetty) luin siinä seuraavan käskyn: »Herra Wilcox sallikoon tämän kirjeentuojan, Eatonin postimestarin tyttären, tulla kanssaan Lontoosen oppimaan rautatiepostin suoritusta.» Kirjeen tunsin yhden piirikunnan postipäällikön sihteerin käsialaksi ja allekirjoitus oli herra Huntingdonin itsensä kirjoittama. Kirjeentuoja samassa ilmaantui ovelle ja veturin vihellys ilmoitti, että paikalla lähdettäisiin. Minä siis ojensin käteni, nuori neitonen hyppäsi kepeästi ja vikkelästi vaunuun, ja me jatkoimme yöllistä matkaamme.

Vieraani oli pieni, laiha olento, tuollainen hento tyttönen, jota ei koskaan voi ajatella naituna naisena. Hänen musta pukunsa oli yksinkertainen, vaan soma. Harso, joka varjosti puoleksi kasvoja oli leuan alle nauhalla kiinni sidottu. Huomattavin seikka hänen ulkomuodossaan oli tuuheus, vaalea, melkein keltainen tukka, joka jollakin tavalla oli päässyt hajalleen ja valui alas niskaan paksuina, kiharaisina palmikkoina. Hänen käytöksensä oli lempeä ja vapaa, vaan ei millään muotoa liian rohkea tai julkea: parin minuutin kuluttua hänen läsnäolonsa näytti luonnollisimmalta asialta. Seisoessaan vieressäni kirjearkkujen edessä, mihin kirjeitä jakelin, hän kyseli ja minä vastaelin aivan kuin olisimme joka päivä matkustelleet yhdessä yöjunalla Lontoosen. Hupsupa olin, arvelin minä, kun en ennen ole tutustunut tuntemattomiin ystäviini Eatonissa.

— Saanko nyt, — sanoin, asettaen hänen eteensä sen kirjeluettelon, joka heidän omasta postikonttoristaan oli tullut, — saanko nyt luvan kysyä, mikä noista minulle niin tutuista allekirjoituksista on teidän? Onko se A. Clifton, vai M. Clifton, vai S. Clifton? — Hän epäröi hiukan ja punastui ja kohotti avonaiset, lapsekkaat silmänsä minuun.

— Minä olen A. Clifton, — vastasi hän.

— Ja nimenne? — kysyin vielä.

— Anna. — Sitten lisäsi hän, nähtävästi haluten selittää tuloansa: — Minun piti mennä Lontoosen käymään, ja minä arvelin niin hauskaksi, jos saisi matkustaa sinne postivaunussa ja nähdä kuinka siinä työ käypi. Ja kun herra Huntingdon sattui olemaan

tarkastusmatkalla postikonttorissamme, niin hän lupasi toimittaa minulle lupakirjan.

Tämä seikka minua kummastutti, sillä tarkempaa pedanttia tuskin voi olla kuin herra Huntingdon. Vaan, katsottuani noihin somiin viattomiin silmiin vieressäni, katsoin aivan oikeaksi, että hän tällä kertaa oli tavallisista säännöistä poikennut.

— Tiesittekö, että teidän tulisi tällä matkalla olla minun seurassani? — kysyin matalammalla äänellä, sillä Tuomas Morville, nuorempi virkakumppalini seisoi toisella puolellani.

— Minä tiesin, että tulisin matkustamaan herra Wilcoxin seurassa, — vastasi neiti hymyllä, joka sykehdytti koko sydämeni.

— Siitä jo on aikaa, kun viimeksi lähetitte minulle pari sanaa, — sanoin moittivaisesti.

— Parempi olisi olla puhumatta, muuten erhetytte työssä, — vastasi hän veitikkamaisella hymyllä. Tähän muistutukseen olikin syytä; sillä mieleni oli äkkiä joutunut hämille, niin että sijoittelin kirjeitä umpimähkään.

Juuri samassa me lähenimme sitä pientä pysäyspaikkaa, mistä yllämainitun herraskartanon postikontti aina tuli. Veturi alkoi jo vähentää vauhtia. Neiti Clifton ilmaisi nyt luonnollisen ja sopivan pelon tunteen.

— Näyttäisi niin hullulta, — sanoi hän, — jos joku tuolla pysäyspaikalla näkisi tytön tässä postivaunussa! Eihän ihmiset voisi tietää, että olen postimestarin tytär ja olen saanut luvan herra Huntingdonilta. Eikö tässä olisi pimeää nurkkaa vaunussa, jonne voisin mennä piiloon?

Parilla sanalla pitää minun nyt selittää silloisten rautatiepostivaunujen rakennetta, joka ei ollut niin mukava kuin tätä nykyä. Siinä vaunussa oli ovi kumpaisessakin oikeanpuolisessa kulmassa. Kumpaisenkin oven eteen olivat kirjelaatikot asetetut päällekkäin sillä lailla, että niistä tuli ikäänkuin kahden jalan levyinen laipio, joka esti ihmisiä ulkoa koko vaunun sisustaa yht'aikaa näkemästä. Tällä lailla oli se nurkka, jonka puolista ovea tällä kertaa ei käytetty, aina pimeä ja sen edessä seisova laipio muodosti siitä pienen komeron, mihin niin pieni tallukka kuin neiti Clifton aivan hyvin saattoi kätkeä itsensä uteliaitten silmiltä. Ennenkuin juna joutui asemahuoneen lamppujen valaisemalle paikalle, hän katosi siihen piilopaikkaan. Ei kukaan muu paitsi minä voinut nähdä hänen iloisia kasvojaan, kun hän seisoi siinä, varovaisesti kumarruksissa, sormi ruusuhuulillansa, ja tirkisteli. Hän näki, kuinka minä otin pääministerin kirjearkun palvelijan käsistä vastaan, ja kuinka Tuomas Morville puolestaan sai herraskartanon tavallisen postikontin.

— Katsokaa, — sanoin minä, kun taas olimme lähteneet liikkeelle ja neiti tuli ulos piilostaan, — tämä on pääministerimme kirjearkku, joka menee valtiosihteerin luokse. Siinä olisi salaisuuksia kyllin teille, joka naisena tietysti olette utelias.

— Ohoh, enpä minä valtioasioista mitään ymmärrä, — vastasi neiti huolettomasti, — ja onhan tämä arkku pari kertaa kulkenut meidänkin postikonttorimme kautta.

— Oletteko sitten huomannut tämän kuvan siinä? — kysyin vielä, — sydämen, jonka läpi väkipuukko on pistetty? — ja kumartuen likemmäksi lisäsin hänen korvaansa muutamia joutavia leperryssanoja, joita en huoli kertoa. Miss Clifton pudisti pientä päätään ja väänsi huuliaan. Mutta hän otti arkun kädestäni, kuljetti sen lampun luo, joka paloi vaunun

toisessa nurkassa, ja katseltuansa pani sen laipion vieressä olevalle pöydälle. Enempää en koko arkkua muistanut. Matkustuksemme tänä yönä oli erinomaisen hauska, sillä neitosemme oli mitä vilkkaimpia, iloisimpia veitikoita. Täydeksi todeksi voin vakuuttaa, ettei mikään iltaseura minusta ole koskaan tuntunut puolta vertaakaan niin hupaiselta kuin tämä matka. Ja sepä vielä iloomme aivan omituisen höystön lisäsi, että neiti, niin pian kuin sanoin lähenevämmä pysäyspaikkaa, missä taas tuli ottaa postiarkkuja vastaan, aina kohta juoksi nurkkaansa piiloon.

Me olimme jo jättäneet jälkeemme Waterfordin, viimeisen pysäyspaikan matkallamme, ennenkuin huomasin, että työmme oli hirveän huonosti edistynyt. Neiti Clifton tuli myöskin vakavaksi ja istui pöydän vieressä ääneti ja nolostuneena, ikäänkuin olisi hänen hullutuspuuskansa nyt mennyt ohi ja kuin hän olisi havainnut siinä olleen vähäisen liikaa, moitittavaa. Minä olin sanonut hänelle, ettei enää tulisi pysäyspaikkaa ennen Lontoota; mutta kummastukseksi tunsin, että junan vauhti väheni ikäänkuin olisi taas pysäyspaikka lähellä. Katsahtaessani ulos ikkunasta huusin konduktöörille, joka istui seuraavassa vaunussa. Hän vastasi, että jotakin estettä näkyi olevan edessämme, vaan että kohta jälleen lähdettäisiin matkaan. Minä käännyin ja annoin tämän tiedon neiti Cliftonille sekä virkakumppanilleni.

— Tiedättekö missä paikassa nyt olemme? — kysyi hän pelästyneellä äänellä.

— Camden-townissa, — vastasin. Hän hyppäsi kiireesti ylös istuimeltaan ja riensi luokseni.

— Ystävänä asunto on täällä aivan likellä, — sanoi hän, — olipa tämä minulle aika onnellinen sattuma. Sinne ei ole kuin viiden minuutin matka tästä pysäyspaikasta. Hyvästi vain, herra Wilcox, ja tuhansia kiitoksia hyvydestänne.

Neiti näkyi olevan hiukan hämmästyksissään ja ojensi minulle molemmat kätösensä rukoilevalla tavalla, ikäänkuin olisi pelännyt, että minä pidättäisin häntä vasten tahtoansa. Minä kaappasin hänen kätensä ja puristin niitä vähän kiihkeämmin kuin mitä juuri olisi ollut tarpeellista.

— Ei ole minulle oikein mieleen, että näin yön aikana lähdette yksinänne käymään, — sanoin minä, — vaan mikä auttaa. Tämä aika on ollut minulle erinomaisen hauska. Sallitteko minun tulla huomenna aamulla teitä katsomaan; sillä minä lähden jälleen kello 10.30 Lontoosta? Taikka keskiviikkona kun taas käyn pääkaupungissa?

— Sitä, — vastasi hän kallella päin — en tiedä. Kyllä minä sentään kirjoitan äidille ja kerron kuinka hyvä te olette ollut minua kohtaan, ja — mutta nyt minun täytyy lähteä, herra Wilcox.

— Ei ole minulle yhtään mieleen, että menette yksinänne, — sanoin uudestaan.

— Oi, kyllä minä aivan hyvin tunnen tien, — sanoi hän samalla, vähän hätäisellä tavalla, — aivan hyvin, paljon kiitoksia. Ja talo on aivan likellä. Hyvästi!

Hän hyppäsi keveästi ulos, ja samassa juna lähti liikkeelle. Meillä oli työtä yltäkyllin, sen voitte arvata. Viiden minuutin päästä meidän piti olla perillä, ja vähintään viideksitoista minuutiksi oli vielä työtä jäljellä. Vaikka tämä matka oli ollut minulle niin hupainen, en voinut siis olla kiroilematta herra Huntingdonia ja hänen poikkeamistaan tavallisista säännöistä. Väkinsin syrjäyttäen neiti Cliftonin muiston mielestäni, ryhdyin kaikin voimin

työhön, panin kokoon Lontoosen menevät kirjeet, sidoin ne yhteen myttyyn, pistin luettelon niistä lisäksi, ja käännyin sitten pöydän päähän, ottaakseni pääministerin kirjelaatikon sieltä.

Lienettepä jo arvanneet riivatun vastoinkäymiseni. Pääministerin kirjelaatikko ei ollutkaan paikallaan! Ensi hetkenä en siitä kuitenkaan kovin hätäynyt; minä vain katsoin ympärilleni, katsoin lattialta, katsoin kirjesäkkien alta, kirjelaatikoista, katsoin kaikki paikat, mihin se mahdollisesti oli pantu tai pudonnut. Vielä hakiessani jouduimme asemahuoneeseen, ja rauhani katosi katoamistaan. Tuomas Morville tuli avuksi ja etsi minun kanssani; me koettelimme jokaista kirjesäkkiä, jonka olimme täyttäneet ja kiinni lakanneet. Eihän tuo kirjearkku ollut mikään pikku kalu, joka olisi joka koloon mahtunut. Se oli vähintään kaksitoista tuumaa pitkä ja enemmän kuin puoli sen vertaa leveä sekä korkea. Vaan ei sitä löytynyt mistään. En ole milloinkaan ollut niin vähällä pyörtyä kuin silloin.

— Olisiko neiti Clifton sen vienyt? — arveli Tuomas Morville.

— Hänkö, — vastasin närkästyneesti, mutta miettiväisesti, — kuinka hän olisi meidän näkemättämme voinut viedä niin kookkaan kalun. Ei se mahtuisi meidän taskuihimme, Tuomas, ja hänellä oli päällään kapea röijy, mihin ei olisi voinut kätkeä mitään.

— Ei, hän ei ole saattanut sitä viedä, — myönsi Tuomas; — sittenhän sen pitää löytyä muualta. — Rupesimme siis taas uudelleen hakemaan, käänsimme kaikki nurin mitä vaunussa oli, vaan ei auttanut. Pääministerin kirjearkku oli poissa, ja kaikki mitä nyt ensi hetkenä taisimme tehdä oli, että hämmästyneinä katselimme toinen toistamme. Kauan ei tämä hämmästyksen toimettomuus kuitenkaan saanut kestää, sillä pääpostikonttorin postimiehet kävivät meidän kimppuumme, vaatien kukin osansa. Päät aivan pyörreksissä pelästyksestä teimme tehtävämme ja annoimme heille postisäkit. Sitten taas katsahdimme toisiimme, melkein mielettöminä tuskasta, posket kalmankarvaisina. Kaikki pulat, joihin ennen olimme joutuneet — olihan meilläkin ollut tavallinen osa erhetyksiä ja hairauksia — ei ollut mitään tämän nykyisen rinnalla. Sattuipa samassa silmäni herra Huntingdonin lupakirjaan, joka oli lattialla joutavien paperinpalasten seassa. Sen nostin ylös ja pistin sen sekä virallisen päällyksenkin huolellisesti taskuun.

— Emme kauemmin voi täällä viipyä, — sanoi Tuomas. Kantajat katselivatkin jo kummastellen sisään; harvoin olimme niin kauan vaunussa viipyneet.

— Ei, — vastasin minä, ja äkillinen älyn välähdys kävi samassa pyörällä olevan pääni läpi; — ei, meidän pitää suoraan rientää pääpostikonttoriin ja puhua suut puhtaaksi. Tämä ei ole yksityinen asia, Tuomas!

Vielä kerran turhaan haettuamme vaunun läpi, kutsuimme ajurin, ja ajoimme niin joutuisaan kuin mahdollista pääpostikonttoriin. Pääpostisihteeri ei tietysti enää ollut siellä, mutta me saimme tietää hänen asuvan muutamassa etukaupungissa, seitsemän, kahdeksan virstan päässä Citystä. Me emme virkkaneet meille sattuneesta vahingosta kellekään; sillä minä arvelin parhaaksi, että niin harva kuin mahdollista saisi tietää siitä. Siinä asiassa olin oikeassa.

Meidän täytyi kolkuttaa pääsihteerin väki hereille — tuon peloittavan arvopersonan, jota en ollut koskaan ennen päässyt niin likelle. Pian istuimme hänen luonansa, pitäen yksinäistä ja salaista keskustelua, yhden ainoan kynttilän valossa, joka juuri tarpeeksi

valaisi hänen kasvojaan, että saatoimme nähdä niiden ilmeen meidän kertoillessamme, joka vaihteli useampaan kertaan. Meidän vastoinkäymisemme oli liian hämmästyttävä, että siitä kohta olisi voinut seurata nuhteita, ja minusta näytti ikäänkuin olisin hänen silmissään, kun hän meitä katseli, nähnyt jotakin säälin tapaista. Vähän aikaa puheltuamme hän ilmoitti vievänsä meidät kanssaan valtiosihteerin luokse, ja muutamia minuitteja sen perästä ajoimme jälleen takaisin Lontoon toista päätä kohti. Perille tullessamme oli jo melkein se aika aamusta käsissä, jolloin kirjeet jaetaan. Mutta ilma oli täynnä paksua, keltaista sumua, emmekä voineet nähdä mitään, ajaessamme aivan ääneti. Ei kumpikaan meistä tohtinut virkkaa mitään, ja sihteerikin vain aika-ajoin sanoi jonkun sanan. Me ajoimme sumuun puoleksi peitetyn kartanon eteen, missä meidän täytyi odottaa vaunussa melkein puoli tuntia. Sihteerin oli kohta mennyt sisään, ja mainitun ajan kuluttua käskettiin meitäkin ylös. Me tulimme kamariin, missä suuren pöydän takana istui pieni, laiha mies, jolla oli iso pää ja silmät syvällä tuuheiden kulmakarvojen alla. Meitä tietysti ei esitetty hänelle, ja me siis vain arvaamalla tiesimme kuka hän oli. Meitä käskettiin uudestaan kaikki kertomaan, ja vieras herra teki muutamia kietovia kysymyksiä. Me olimme hyvin halukkaat ilmoittamaan hänelle kaikki mitä asiasta tiesimme, mutta emmehän itsekään tietäneet paljon muuta kuin että kirjearkku oli kadonnut.

— Tuo nuori tyttö on sen varmaan vienyt, — sanoi hän.

— Ei se ole mahdollista, — panin lujasti, vaikka nöyrästi vastaan. — Hänellä oli päällään kapein röijy, minkä ikänä olen nähnyt, ja hyvästi jättäessään hän ojensi minulle molemmat kätensä. Arkku ei voinut olla kätkehtynä hänen vaatteihinsa. Se ei mahtuisi minunkaan taskuuni.

— Mistä se tuli, että hän ajoi teidän kanssanne postivaunussa? — kysyi hän ankarasti.

Vastaukseksi pistin hänelle käteen herra Huntingdonin allekirjoittaman lupakirjan. Hän ja meidän pääsihteerimme katsastivat sitä tarkkaan.

— Se on Huntingdonin allekirjoitus, epäilemättä, — sanoi viimeksimainittu. — Sen voisinkin vaikka missä valallani vakuuttaa. Sepäs on kummallinen tapaus.

Kummallinen tapaus se olikin. Molemmat herrat menivät toiseen kamariin, missä he taas puolen tuntia viipyivät. Takaisin tullessa heidän kasvojen ilmeensä osoitti yhä vielä kamalinta hämmästyä.

— Herra Wilcox ja herra Morville, — sanoi meidän pääsihteerimme, — tärkeätä on, että tämä asia pysyy syvimmässä salaisuudessa. Olkaa varoillanne, ettette ilmoita edes sitä, että teillä on joku salaisuus tiedossanne. Oli varsin hyvä, että te ette pääpostikonttorissa virkkaneet mitään kirjearkun katoamisesta. Minä pidän huolta siitä, että heille asia selitetään siten, että teillä oli ollut käsky tuoda arkku suoraan tänne. Teidän tehtävänänne on nyt löytää tuo nuori neito ja tuoda hänet viimeistään kello kuusi tänä iltana minun virkahuoneeseeni pääpostikonttoriin. Mihin muihin toimiin me katsomme tarpeelliseksi ryhtyä, ei teidän tarvitse tietää. Mitä vähemmän tästä tiedätte, sitä parempi teille.

Sääliväinen katse, jonka taas hänen silmissään huomasimme, sai sydämemme jähmettymään. Me läksimme kohta ja päätimme mitä meidän piti tehdä sillä selittämättömällä aistilla, joka välistä välttämättömästi vaatii meitä ihmisiä niin taikka näin tekemään. Me päätimme, että Tuomas Morville menisi Camden-towniin ja tiedustelisi joka talossa neiti Cliftonia. Minun sitä vastoin piti mennä Eatoniin — siihen

oli juuri niin paljon aikaa kuin tarvittiin — ja pyytää hänen tarkkaa osoitettansa vanhemmilta. Me sovimme, että yhtyisimme jälleen pääpostikonttorissa kello puolivälissä kuusi, jos minä siksi kerkiäisin takaisin. Mutta, jos en joutuisi, piti Tuomaan yksinään mennä pääsihteerin puheille ja ilmoittaa syy poissaolooni.

Eatonin pysäyspaikkaan saavuttuani näin minulla olevan vain neljäkymmentäviisi minuuttia aikaa, kunnes juna jälleen lähtisi Lontoosen. Kaupunkiin oli noin peninkulma asemahuoneelta; minä siis kiirehdin voimiani myöten. Postikonttori tässä pikkukaupungissa, josta en yhtään kummastunut, oli samalla myös kirjakauppa. Hauskan näköinen, vanhanpuolinen rouva istui pöydän takana, ja pitkä, mustatukkainen neito puuhaeli jotakin syrjempänä. Minä kohta ilmoitin nimeni.

— Minä olen Frank Wilcox, palvelen rautatiepostissa, ja olen tullut tänne teiltä jotakin tiedustelemaan.

— Sanokaa vain. Me tunnemme teitä hyvin nimeltä, — oli ystävällinen vastaus, joka minulle oli erinomaisen hauskaa.

— Voitteko sanoa, missä talossa neiti Anna Clifton nyt oleskelee Camden-townissa?

— Neiti Anna Cliftonko? — huusi rouva.

— Niin. Teidän tyttärenne luullakseni. Hän, joka matkusti Lontoosen viime yönä.

— Ei minulla ole sennimistä tytärtä, — vastasi hän. — Minä itse olen Anna Clifton, ja tyttärieni nimet ovat Mary ja Susanna. Tässä on tyttäreni Mary.

Pitkä, mustatukkainen tyttö oli noussut ja seiso nyt äitinsä vieressä. Hän oli aivan toisennäköinen kuin tuo pieni, kultahiuksinen lepertelijä, joka viime yönä matkusti seurassani Lontoosen Anna Cliftonin nimellä.

— Rouva, — jatkoin taas, vaikka kurkkuni oli melkein tukehduksissa, — onko toinen tyttärenne pieni, hieno ihminen, aivan päinvastoin kuin tämä neito tässä?

— Ei, — vastasi hän nauraen; — Susanna on vielä pitempi ja mustanverisempi kuin Mary. Kutsu Susannaa, kultaseni.

Ei aikaakaan, niin neiti Susanna astui sisään. Tuossa seisoivat kaikki kolme edessäni — A. Clifton, S. Clifton ja M. Clifton. Ei ollut useampia tyttäriä. Ja kun kertoilin heille nuoresta neidestä, joka heidän nimellensä matkusti, niin he eivät tienneet ketään muuta koko kaupungissa — hän oli pieni kasvultansa — johon minun kuvaukseni olisi sopinut tai joka olisi edellisenä yönä Lontoosen mennyt. Aikani oli täpärellä; minä riensin siis takaisin asemalle ja pääsin juuri vielä junaan. Määrätuntina kohtasin Morvillen pääpostikonttorissa. Astuttuamme monen pitkän käytävän läpi, seisoimme viimein jälleen etuhuoneessa, levottomalla mielellä odottaen, kunnes meitä käskettäisiin sisään. Morville ei ollut saanut mitään tietoa, paitsi että kantajat ja poliisimiehet Camden-townin asemalla olivat nähneet nuoren herrasneiden yöllä kulkevan sivuitse mustanverisen, ulkomaalaiselta näyttävän miehen seurassa, joka kantoi pientä mustaa kapsäkkiä.

Tuskin tiedän, kuinka kauan siellä odotimme. Minusta tuntui kun olisi monta vuotta kestänyt. Hetki hetkeltä tuli minun vaikeammaksi pitää ajatuksiani koossa tai kiinnittää niitä siihen aineeseen, joka niissä kaiken päivää oli liikkunut. En ollut koko vuorokauteen



ruokapalaa haukannut, enkä puoleentoista vuorokauteen ummistanut silmiäni. Ja koko sen ajan olivat hermoni olleet tiukimmassa pinnistyksessä.

Viimein tuli kutsu, ja minut saatettiin ensiksi sisempään kamariin. Siellä istui viisi herraa pöydän ympärillä, joka oli täynnä asiapapereita. Siellä tunsin valtiosihteerin, jonka aamulla olimme nähneet, pääpostisihteerimme ynnä herra Huntingdonin. Neljäs oli kauniin näköinen mies, joka, niinkuin myöhemmin sain kuulla, oli pääministeri. Viidennen näin olevan meidän virkakuntamme ylipäällikön, koko postilaitoksen tirehtöörin. Se oli minun silmissäni aika korkea seura, ja minä tein syvän kumarruksen. Mutta pääni oli epäselvä ja kurkkuni kuiva.

— Herra Wilcox, — sanoi meidän pääsihteerianne, — kertokaa taas, näiden herrojen kuullen, tuo seikka yksityiskohtiaan myöten, minkä tänä aamuna minulle ilmoititte.

Minä tartuin kädelläni tuolin selkävaraansa saadakseni siitä tukea, ja kerroin asian kolmannen kerran, jättäen pois vain muutamia mitättömiä sanoja, joita olin nuorelle neidelle puhunut. Sen perästä vielä lisäsin kertomuksen matkastani Eatoniin, jossa olin saanut sen varman tiedon, että matkatoverini ei ollutkaan se henkilö, miksi hän itsensä oli nimittänyt. Viimeksi kysyin sanomattomalla tuskalla, oliko herra Huntingdonin lupakirja väärennetty.

— En voi sanoa, herra Wilcox, — sanoi tämä herra, ottaen lupakirjan käteensä ja katsastaen sitä suurimmalla hämmästyksellä. — Vannoisinpa siinä olevan oman allekirjoitukseni, jos se vain olisi toisenlainen paperi. Minun mielestäni Forbesin käsiala ei ole yhtä hyvin jäljitelty. Mutta tämä on kirjoitettu aivan samalla läkillä, jota minäkin käytän, ja minun allekirjoitukseni ei ole aivan tavallinen.

Hänen allekirjoituksensa olikin hyvin omituinen ja vanhanmuotinen. Nimen alla oli koukero, se oli hiukan piiskanvarren näköinen, jonka ympäri on siima kiertynyt. Mutta se ei tehnyt jäljittelemistä vaikeammaksi, muistutin minä nöyrästi. Herra Huntingdon kirjoitti nimensä paperille, ja pari muista herroista koettelivat tehdä samanlaisen koukeron, vaan turhaan. He luopuivat yrityksestä, ja heidän vakaville kasvoilleen ilmeni hetkeksi hymyä.

— Tottahan olette ollut varoillanne, jottei kukaan teiltä ole saanut vähintäkään tietoa asiasta, herra Wilcox? — kysyi postilaitoksen tirehtööri.

— Ei pienintäkään sanasta, — vastasin siihen.

— Välttämättömän tarpeellista on, että tämä asia pysyy salassa. Kiusaus sitä ilmoittaa olisi teille vähempi, jos teillä olisi virka ulkomaalla. Postilaiva-asiamiehen virka Aleksandriassa on avoinna, minä määrään teidät siihen kohta.

Se olisi ollut hyvä askel ylöspäin silloisesta paikastani, ja luultavasti se oli oleva alkuportaana vielä parempiin virkoihin. Mutta Fazeleyssä asui halvattu, vuoteesensa sidottu äitini, jolla ei maailmassa ollut muuta iloa kuin se, että hän sai elää minun kanssani saman katon alla. Päätäni yhä pahemmin pyörrytti; ajatukseni tulivat yhä epäselvemmiksi.

— Hyvät herrat, — mutisin minä, — minulla on halvattu äiti, jota en voi jättää. Eihän tämä ollut minun syyntä, hyvät herrat! — Minusta näytti että istujat pöydän ympärillä liikahtivat ja nousivat; mutta samassa musteni silmissäni ja minä kaaduinkin tainnoksiin.

Jälleen tointuessani parin kolmen minuutin perästä, näin herra Huntingdonin polvillaan vieressäni päätäni kannattamassa, ja pääsihteerimme pitävän lasillisen viiniä suuni edessä. Minä kokosin ajatukseni mitä kiireimmin ja nousin horjuen seisolle. Mutta nuot molemmat herrat painoivat minut istumaan sille tuolille, johon olin nojautunut, ja käskivät minun juoda viinin loppuun ennenkuin yrittäisin puhua.

— En ole koko päivään syönyt muruakaan, — sanoin heikolla äänellä.

— Sitten, ystäväni, teidän pitää kohta mennä kotiin, — arveli postilaitoksen tirehtööri; — mutta olkaa varoillanne. Ei sanaakaan tästä asiasta saa päästä teidän suustanne. Oletteko nainut mies?

— En ole, herra, — vastasin.

— Sitä parempi, — lisäsi hän hymyillen. Äidiltänne saattanette pitää tämän asian salassa, toivon minä. Me luotamme teidän kunniaanne.

Pääpostisihteerin soitti sitten kelloa ja minut annettiin sen postimiehen huostaan, joka kutsua totteli. Muutamien minuuttien kuluttua istuin ajurin vaunuissa, joka vei minut kortteeritalooni Lontoossa. Viikon päästä Tuomas Morville läksi postimestariksi erääseen kaupunkiin Canadassa, missä hän perästäpäin nai ja yhä vielä elää, hyvin tyytyväisenä paikkaansa, niinkuin hän aika-ajoin ilmoittaa minulle kirjeissään. Mitä minuun tulee, pysyin omasta tahdostani vanhassa virassani postivaunusihteerinä, kunnes äitini kymmenen tai kahdentoista kuukauden kuluttua kuoli. Silloin sain kohta ylimääräisen postimestarin viran.

Ylimääräisen postimestarin tehtävänä on mennä milloin tätä, milloin tuota postimestarin virkaa toimittamaan, mihin heitä kulloinkin käsketään, jos joku paikka jääpi avonaiseksi kuoleman tai virasta eroamisen kautta, taikka jos joku epäluulonalainen eroitetaan virasta. Uuden virkani toimet saattoivat minut useammat kerrat herra Huntingdonin piirikuntaan. Vanha herra ja minä emme koskaan virkkaneet sanaakaan toisillemme siitä salaperäisestä varkausasiasta, mihin me kumpainenkin syyttä olimme osallisiksi joutuneet. Mutta hän osoitti minulle aina erinomaista suosiota ja käski usein käymään talossaan. Hän asui aivan yksikseen. Ukon ainoa tytär oli, vasten hänen tahtoansa mennyt naimisiin erään hänen sihteerinsä kanssa, juuri sen herra Forbesin, jonka käsiala myös oli väärennetty tuossa virkakirjeessä, jonka valeneiti Clifton oli minulle tuonut. Sivumennessä voin tässä mainita, vaikkei se oikeastaan asiaan kuulu, että tuttavuudestani Cliftonien kanssa seurasi sitten kihlaus ja häät Maryn kanssa.

Tarpeetonta on mainita, kuinka monta vuotta kului ennenkuin minut taas kerskettiin pääpostisihteerin sisäkamariin, missä tapasin herra Huntingdonin hänen kanssaan kahden kesken. Herra Huntingdon puristi kättäni hartaammin kuin mitä virallinen tervehdys olisi vaatinut, ja sitten pääsihteerin esitti puheena olevan asian.

— Herra Wilcox, muistattehan että me tarjosimme teille paikan Aleksandriassa? — sanoi hän.

— Muistan kyllä, herra, — vastasin.

— Siitä paikasta on meillä ollut aika tavalla huolta, — sanoi hän melkein närkästyneesti. — Siitä on vain kuusi kuukautta, kun me lähetimme sinne herra Forbesin, syystä että hänen terveytensä vaati lämpimämpää ilmanalaa, ja nytpä hänen lääkäriensä kirjoittaa, että hän on aivan kuolemaisillaan.

Herra Huntingdonin kasvot ilmaisivat suurinta levottomuutta. Sihteerin vaiettua hän kääntyi minun puoleeni.

— Herra Wilcox, — sanoi hän, — minä olen pyytänyt, oman itseni tähden, että teidät lähetettäisiin sinne postihöyrylaiva-asiamieheksi. Sillä tavoin minun tyttärenti saisi hyvän ystävän avukseen, joka voisi kaikki hänen asiansa saattaa selvälle kannalle. Te tosin ette tunne häntä, vaan minä tiedän, että voin uskoa hänet teidän turvaanne.

— Tehkää niin, herra Huntingdon, — sanoin hartaasti. — Kyllä minä teen, minkä voin, ollakseni rouva Forbesille avullisena. Milloin soisitte lähteväni?

— Kuinka pian voitte olla valmiina? — oli vastaus.

— Huomenaamulla.

Silloin en ollut vielä nainut mies, enkä tietänyt mitään estettä lähdölleni. Estettä ei tullutkaan. Minä matkustin maata myöten Ranskan kautta Marseilleen ja kuljin siitä laivassa perille. Ei ollut vielä kulunut monta päivää saatuani käskyn, kun jo astuin Aleksandrian postikonttoriin. Siellä oli asiat jokseenkin sekaisin ja mullin-mallin. Sillä herra Forbes, niinkuin kohta tultuani sain tietää, oli jo koko edellisen viikon ollut kuolemaisillaan ja päämiehen poissaolosta oli ollut tavalliset seuraukset. Minä ilmoitin olevani määrätty postimestarin virkaa toimittamaan, ja menin sitten erään sihteerin mukana siihen taloon, missä onneton postimestari ja hänen vielä onnettomampi vaimonsa asuivat. Tässä kertomuksessa ei ole sijaa tavallisille matkamiehen tarinoille siitä ihmeellisestä kaupungista, mihin niin äkkiarvaamatta olin joutunut. Olkoon siinä kyllin kun sanon, että pimeä, ummehtunut kamari, mihin minut käskettiin kysyessäni emäntää, oli sangen huonosti kalustettu ja vailla kaikkia noita pieniä sivistyksen ja aistin jälkiä, jotka meidän englantilaisissa vieraskamareissa ovat niin hauskat nähdä. Seisoipa kuitenkin pimeässä nurkassa piano avattuna ja nuottivihko sen päällä. Odottaessani rouva Forbesin tuloa, astuin omia aikojani likemmäksi pianoa ja aloin katsoa mitä nuotteja siinä oli soitettu. Samassapa silmäni sattui vanhanmuotiseen, punaisella Marokon nahalla päällystettyyn naisen työrasiaan, joka seisoj pianolla. Naisen työrasia se nähtävästi oli, sillä kannen alta, joka ei ollut aivan kiinni suljettu, riippui muutamia pumpuli- ja silkkilankoja. Ikäänkuin unessa — sillä vaikea minun oli uskoa, että se olisi totta — vein rasian likemmäksi ikkunaa ja siellä — näkyi selvään silmien edessä nahkaan piirretty kuva, — tuo salaliittolaistunnusmerkki: väkipuukolla lävistetty sydän. Tästä Aleksandrian

postihöyrylaiva-asiamiehen vieraskamarista oli siis pääministerin kirjearkku viimeinkin löytynyt!

Muutamia minuutteja seisoin siinä ikäänkuin unessa ja katselin rasiaa ikkunasta tulevan hämärän valossa. Kuinkahan tämä saattoi olla totta! Mielessäni varmaan kuvittelin hullutuksia! Mutta kepeä astunta, joka, vaikka se olikin kepeä, kuului selvästi lähenevän, ja teki lopun hämmästyksestäni. Kiireesti, ennenkuin ovi aukeni, panin rasian takaisin pianolle ja kumarruin alas ikäänkuin katsastelisin nuotteja. En ollut ilmoittanut nimeäni rouva Forbesille, sillä minä luulin, ettei hän kuitenkaan tuntisi minua. Eikä hän myöskään tässä hämärässä voinut selvästi erottaa kasvojani. Mutta minä näin hänet selvästi. Se oli sama pieni, laiha vartalo, sama lapsellinen muoto, sama kaunis tukka kuin neiti Anna Cliftonilla. Hän astui kiirein askelin lattian poikki, ojentaen molemmat kätensä lapsellisella, rukoilevalla tavalla.

— Voi! — vaikeroitsi hän, äänellä joka tunki sydämeni läpi, — hän on kuollut! Hän kuoli juuri!

Ei ollut nyt sopiva hetki ruveta puhumaan punaisesta Marokon nahalla päällystetystä rasiasta. Tämä pieni, lapsellinen olento, joka tuskin näytti päivääkään vanhemmalta kuin nähdessäni hänet rautatiepostivaunussa, oli nyt leskenä vieraassa maassa, kaukana kaikista ystäväistä, jos en minä semmoiseksi osoittanut itseäni. Minulla oli mukana kirje, jonka hänen isänsä oli lähettänyt hänelle. Ensimmäisenä tehtävänä oli minulla pitää huolta hänen miehensä hautajaisista, jotka olivat kohta toimitettavat. Kolme tai neljä viikkoa kului ennenkuin sääliväisyyden tunne salli minun ruveta tiedustelemaan mikä salainen osa hänellä oli ollut tuossa postille uskotun valtion omaisuuden rohkeassa varkaudessa.

En saanut sen enempää nähdä työrasiaa. Katkerassa surussansakin rouva Forbes kuitenkin oli muistanut sen verran olla varovainen. Ennenkuin minä toista kertaa pääsin samaan vieraskamariin, missä sen olin keksinyt, oli hän korjannut vaarallisen kalun pois näkyvistä. Minä olin pahassa pulassa arvellessani millä keinoin saisin sen vielä kerran nähdä; mutta lujasti olin päättänyt, ettei rouva Forbes saisi lähteä Aleksandriasta ennenkuin hän olisi täydellisesti tunnustanut minulle asian. Hänen täytyi viipyä täällä jokseenkin kauan odottaessaan matkarahoja ja kirjeitä Englannista. Tällä ajalla ensi tuskan katkeruus helpoittui, ja tuo vilkkaus ja suloisuus, joka minua niin suuresti oli miellyttänyt, kun ensikerran näimme toisiamme, virkosi melkein entiseen voimaansa. Samassa kuin säälintunne jonka hänen surunsa oli minussa herättänyt, oli hävinnyt, lisääntyi uteliaisuuteni lisääntymistään, niin että lopulta en enää saanut sitä hillityksi. Yhtenä päivänä toin mukana neulotun kukkaron, joka oli mennyt vähän rikki, ja pyysin että hän, sill'aikaa kun hänen luonansa olin, korjaisi hajonneet silmukat.

— Minä käsken palvelijan tuoda työrasianne, — sanoin vielä, nousten ja kutsuen palvelijaa. — Rouvalla on punaisella Marokon nahalla päällystetty työrasia — sanoin palvelijalle kun hän oli tullut sisään.

— On herra, — vastasi tämä.

— Missä se on?

— Rouvan makuukamarissa.

— Rouva tahtoo, että se tuotaisiin tänne. —

Nyt käännyn ja palasin paikalleni. Rouva Forbes oli käynyt kalmankarvaiseksi, mutta silmissä oli itsepäinen katse ja kokoon puristetut hampaat ilmoittivat myös jäykkää päätöstä. Tyttö toi työrasian. Minä otin sen vastaan ja menin likemmäksi sitä sohva, jolla rouva istui.

— Muistatteko tätä kuvaa? — kysyin. Luullakseni ei kumpainenkaan meistä voi unohtaa sitä!

Hän ei vastannut sanaakaan, mutta silmien ilmeestä näkyi, että hän ymmärsi asian.

— Kuulkaa, — jatkoin lempeällä äänellä, — minä lupasin isällenne olla teidän ystävänne, ja minä en ole niitä, jotka jättävät lupauksensa täyttämättä. Mutta teidän pitää kertoa minulle täysi totuus.

Minun täytyi kauan aikaa taivutella ja kehoitella häntä siihen. En voi olla tunnustamatta, että viimein uhkasin mennä Aleksandriassa asuvan Englannin konsulin luokse asiaa ilmoittamaan. Viimeinkin kokoon puristetut huulet aukenivat ja hän ilmaisi koko jutun, katkaisten sitä vähä väliä huokauksilla ja itkuvirroilla.

— Minä rakastin Alfredia, — sanoi hän, — vaan hänellä ei ollut varoja naida, eikä isä ottanut asiaa korviinsakaan. Minä olin aina rahan puutteessa, sillä isä antoi minulle hyvin niukalta. Ja he lupasivat minulle suuren summan — äärettömän summan — koko viisisataa puntaa.

— Kuka ne teille lupasi? — kysyin.

— Muukalainen herra, johon olin Lontoossa tutustunut; häntä nimitettiin monsieur Bonnardiksi. Nimi oli ranskalainen, vaan en tiedä varmaan oliko hän sentään ranskalainen. Hän puheli minulle isästäni, jonka hän oli kuullut olevan piirikunnan postipäällikkönä, ja kyseli kaikenlaista. Muutamia viikkoja myöhemmin minä näin hänet taas omassa kaupungissamme. Sulhaseni, herra Forbes, joka minun kanssani käveli, piti vieraan kanssa pitkän, salaisen keskustelun; ja sitten he tulivat ja sanoivat, että minä voisin olla heille suurena apuna. He kysyivät olisinko minä tarpeeksi rohkea, jotta voisin rautatien postivaunusta viedä pienen, punaisella Marokon nahalla päällystetyn arkun, joka ei sisältänyt mitään muuta kuin paperia. Vähän vastusteltuani suostuin. — Käskystäni rouva Forbes oli tähän asti puhunut; mutta nyt kertominen näkyi alkavan huvittaa häntä itseään, ja hän jatkoi sitä sujuvasti.

— Me tarvitsimme isän allekirjoitusta lupakirjaan, jolla pääsin postivaunuun; vaan emme tietäneet millä lailla saisimme sen. Hyväksi onneksi luuvalo par'aikaa rasitti isää, niin että hän ei oikein kyennut työhön. Minun piti lukea hänelle joukko virallisia kirjoituksia ja sitten hän ne allekirjoitti. Yhden kirjoituksen luin toistamiseen ja panin sitten lupakirjan hänen eteensä allekirjoitettavaksi. Näin tehtyäni olin pyörtymäisilläni pelosta; vaan samassa juuri tuli hänelle kova kivun puuska ja hän kirjoitti alle tarkemmin katsomatta, iloisena että työ oli loppunut. Minä sanoin nyt meneväni Beckbyhyn tätini luokse vieraisille. Vaan en mennytkään sinne suoraan, vaan menin sen sijaan Eatonin pysäyspaikkaan, mihin Alfredin kanssa jouduin pari minuuttia ennen junan tuloa. Minä pysyin ulkopuolella asemahuonetta kunnes vihellys kuului. Samassa juoksi postimies sinne; minä seurasin häntä suoraan virkahuoneen läpi ja pyysin että hän antaisi teille sen virkakirjeen, mikä minulla oli kädessä. Hän tuskin näki minun kasvojani. Alfredin lähdettyä näin vielä vilaukselta monsieur Bonnardin, joka tirkisteli postivaunua lähinnä

olevan vaunun ikkunasta. He olivat luvanneet, että juna seisahtuisi Camden-towniin, jos vain asettaisin niin, ettette sitä ennen huomaisi mitään. Kuinka asia menestyi, sen tiedätte itse.

— Mutta mihinkä panittekaan arkun? — kysyin vielä. — Ei se suinkaan voinut olla kätkettynä vaatteisiinne, siitä olen varma!

— Ohoh, — arveli hän, — se kävi hyvin helposti. Monsieur Bonnard oli ennen kertonut minulle, miten vaunu oli rakennettu; muistattehan, että panin arkun pöydän päähän, aivan likelle sitä nurkkaa, mihin aina kävin piiloon jokaisessa pysäyspaikassa. Siinä oli ikkunalla varustettu ovi, ja minä kysyin saisinko pitää ikkunaa auki, koska minun oli liian kuuma vaunussa. Monsieur Bonnard olisi, luulenpa, voinut vain ojentua ulos ikkunastaan ja ottaa sen kädestäni. Mutta hänestä oli parempi tulla ulos sitä ottamaan, juuri ennenkuin juna läksi Watfordista — hän tuli tietysti siltä puolelta, joka oli asemahuoneen valon varjossa. Se oli viimeinen pysäyspaikka, mutta sittenkin juna niinkuin oli luvattu, pysähtyi Camden-townissa. Sanalla sanoen arkku ei ollut teidän näkyvistänne poissa kauemmin kuin kaksikymmentä minuuttia, ennenkuin te huomastitte asian. Monsieur Bonnard ja me riensimme ulos asemahuoneesta, ja Alfred seurasi meitä. Arkku murrettiin auki — lukkoa ei ole koskaan saatu korjatuksi, sillä se oli niin mutkallinen laadultaan — ja monsieur Bonnard otti paperit. Hän jätti arkun minulle, pantuansa sisään setelipakan. Seuraavana aamuna Alfred ja minä annoimme vihkiä itsemme, ja minä menin tätini luo; mutta isälle emme virkkaneet naimisestamme ennenkuin kolme, neljä kuukautta myöhemmin. Tämmöinen on punaisella Marokon nahalla päällystetyn työrasian juttu.

Hän hymyili vallattoman lapsen veitikkamaisella ilolla. Olipa vielä yksi seikka, jota olin utelias tietämään.

— Tiedättekö mitä nuo valtiokirjeet sisälsivät? — kysyin taas.

— En lainkaan! — vastasi hän. — Mitäs minä ymmärsin valtioasioista. En tiedä mitään noista papereista. Monsieur ei niistä virkkanut sanaakaan; hän ei edes katsellutkaan niitä, niin kauan kuin me olimme läsnä. En minä olisi millään muotoa suostunut ottamaan vakuutettua kirjettä tai mitään semmoista, jolla olisi ollut rahan arvo, tietäkää se. Mutta nuo paperit, saattoihan ministeri helposti kirjoittaa ne uudelleen. Älkää uskonto minua varkaaksi, herra Wilcox; ei paperein joukossa ollut mitään rahan arvoista.

— Tuottivatpa ne kuitenkin teille viisisataa puntaa, — sanoin. — Oletteko sen perästä vielä tavannut Bonnardia?

— En koskaan enää, — vastasi hän. — Hän sanoi menevänsä omalle maalleen. Enkä usko Bonnardin olleenkaan hänen todellisen nimensä.

Niinpä minäkin arvelin, vaan en puhunut enempää siitä rouva Forbesille. Taas tämä asia oli saattanut minut sangen pahaan pulaan. Tietysti oli velvollisuuteni ilmoittaa kaikki päälliköilleni, vaan en hennonut. Yksi pääsyyllisistä oli jo korkeamman kuin maallisen tuomarin edessä. Niin monen vuoden kuluttua olivat jo kaikki monsieur Bonnardin jäljet hävinneet. Ainoaksi oikeuden käsiteltäväksi uhriksi olisi vain jäänyt tämä pikku raukka, jonka molemmat muut olivat petollisilla yllätyksillä saattaneet rikokseen osalliseksi. Viimein päätin lähettää kertomuksen koko asiasta yksistään herra Huntingdonille. Minä kirjoitin hänelle ainoasti itse tapahtumat ilman mitään muistutusta.

Vastaukseksi tuli minulle ja rouva Forbesille se sanoma, että herra Huntingdon oli äkillisesti kuollut sydänhalvaukseen; se oli tapahtunut juuri sinä päivänä, jolloin hän, minun laskuni mukaan, sai kirjeeni. Rouva Forbes taas vaipui silmännähtävästi sydäntä särkevään suruun ja omantunnon tuskaan. Hänelle jääneestä perinnöstä ei tulisi täyttä sataa puntaakaan tuloa vuodessa. Pääpostisihteeri, vainajan vanhana ystävänä, oli määrätty testamentin toimeenpanijaksi. Kirjeesen, jonka häneltä sain, oli suljettu toinen rouva Forbesille. Siinä hän neuvoi, selvillä, lujilla sanoilla, ettei rouva Forbes enää tulisi takaisin Englantiin, vaan pysyisi ulkomaalla. Rouva mielestään arveli paraiten viihtyvänsä jossakussa syrjäisessä, rauhallisessa luostarin kammiossa. Sentähden toimitin hänelle paikan eräasen luostariin Maltaan saarella, missä hän pysyisi Englannin hallituksen suojan alla. Itse läksin Aleksandriasta, niin pian kuin toinen postihöyrylaiva-asiamies oli tullut. Lontoosen palattuani keskustelin kahden kesken pääpostisihteerin kanssa. Kohta huomasin, ettei minun tarvinnut ilmoittaa hänelle mitä nyt olen kertonut; sillä hänen hallussaan olivat kaikki herra Huntingdonin paperit. Vanhan ystävyuden suhteensa vuoksi vainajaan sekä myös siihen nähden, että kovimman rangaistuksen ansainneet eivät enää olleet saavutettavissa, hänkin oli tullut siihen päätökseen, että oli parasta unhoittaa se, mikä oli tapahtunut.

Keskustelumme lopulla sanoin hänelle jotakin, jota rouva Forbes oli hartaasti pyytänyt minua perille saattamaan.

— Rouva Forbes pyysi kaikin mokomin, — sanoin, — ettette suinkaan uskoisi hänen eikä herra Forbesin antautuneen tämmöiseen pahantekoon, jolleivät olisi niin suuresti rakastaneet toisiansa ja olleet niin suuressa rahan tarpeessa.

— Niin, — arveli sihteeri hymyillen, — jos Kleopatran nenä olisi ollut hiukan litteämpi, niin maailman historia olisi mennyt toista menoa!

Haararata N:o 5.

Konesepä.

Hänen nimensä, herra, oli Matthew Price; minun nimeni on Benjamin Hardy. Meidän syntymäpäiviemme väliä oli vain pari päivää. Me olimme yhdessä kylässä kasvaneet ja yhtä koulua käyneet. En voi muistaakaan semmoista aikaa, milloin emme olisi olleet paraita ystävyksiä. Poikinakin ei meidän mieleemme olisi sattunut riidellä keskenämme. Kaikki ajatuksemme, kaikki tavaramme olivat silloin yhteiset. Me olisimme pelotta, vaikka kuoloonkin asti, pitäneet toinen toisemme puolta. Se oli senkaltaista ystävyyttä, mistä välistä kirjoissa luetaan, lujaa ja järkähtymätöntä, kuin nuot korkeat *Torhuiput* meidän kotiseuduillamme, totista kuin aurinko taivaalla.

Chadleigh oli meidän kylämme nimi. Korkealla yläpuolella laitumina olevia alankomaita, jotka levisivät jalkojemme juuressa ikäänkuin ääretön viheriäinen järvi ja haihtuivat taivaan rannalla sumuun, oli maakivistä rakennettu pikku kylämme saanut sijansa hyvin suojatussa notkossa, juuri vuoriston ja alankomaan keskipaikoilla. Meidän yläpuolellamme kohosi vuoristo, harjanne harjanteen, viete vietteen vieressä. Enimmäksi osaksi se oli autiota, lakeaa; ainoasti siellä, täällä näkyi pieni pellon saarreke tai istutettu männikkö. Ylimpänä kaikista törröttivät summattomat, harmaat kukkulat, jyrkät, yksinäiset, yhtä vanhat kuin vedenpaisumus. Näiden nimenä oli *Tor* — Druidin *Tor*, Kuninkaan *Tor*, Linnan *Tor* j. n. e. Pyhiä paikkoja ne kuuluivat olleen muinaisina aikoina;

niissä kruunattiin kuninkaita, poltettiin kokkoja, uhrattiin ihmisiä, ja tehtiin kaikenlaisia verisiä, pakanallisia temppuja. Luita oli niistä löytynyt, ja nuolenpäitä ja kulta- sekä lasikoristuksia. Minä poikana pelkäsin näitä Toreja, vaikken voinut sanoa miksi; pimeän tultua en olisi tuonne ylös noussut, vaikka mitä olisi maksettu.

Olen jo maininnut, että olimme samassa kylässä syntyneet. Hän oli pienen, William Price nimisen vuokraajan poika, vanhin seitsemästä lapsesta. Minun isäni, jonka ainoa lapsi olin, oli Ephraim Hardy, Chadleighin seppä, hyvin tunnettu mies noilla seuduilla, eikä hänen muistonsa vielä nytkään ole kadonnut. Tavallisesti pidetään vuokraajaa parempana miehenä kuin seppää, tavallansa olisi siis voinut sanoa Matin isällä olleen korkeamman arvon kuin minun isälläni. Mutta itse asiassa hän ja hänen seitsemän lastansa, joille piti pienestä maapalstasta hankkia leipää, oli yhtä köyhä kuin moni päiväläinen. Minun isäni, seppä, sitä vastoin, joka oli varakas, ahkera, suosittu ja antelias, oli kylän arvokkaimpia miehiä. Kaikki nuo eroitukset eivät muuten vähääkään liikuttaneet meitä, Mattia ja minua. Ei meille kumpaisellekaan koskaan sattunut mieleen, että Matin takki oli kyynäspään kohdasta rikkinäinen, ja että meidän yhteiset rahavaramme aina vaan otettiin minun kukkarostani. Siinä oli meille kyllin, että me molemmat istuimme samalla koulupenkillä, luimme läksymme samasta aapiskirjasta, tappelimme toinen toisemme puolesta, peitimme toinen toisemme pahantekojä, että yhdessä ongiskelimme, poimimme pähkinöitä, kuljeksimme, kävimme varastamassa hedelmiä puutarhoista ja munia linnun pesistä, sanalla sanoen vietimme yhdessä kaikki päivän hetket luvallisissa sekä kielletyissä askareissa. Se oli onnellinen aika, vaan eihän sitä voinut aina kestää. Isäni, joka oli varakas, tahtoi saada minut eteenpäin maailmassa. Hän tahtoi, että saisin enemmän oppia ja osaisin parempaa työtä tehdä kuin hän itse. Paja, hänen mielestään, ei ollut tarpeeksi hyvä, Chadleighin pikku piirikunta ei tarpeeksi avara minulle. Siitä oli seurauksena, että minä kannoin yhä vielä koulukonttia selässäni, kun Matti jo astua vihelteli auran jäljessä. Siitä oli seurauksena sekin, kun vastainen elämänurani oli määrätty, että me luulimme olevamme pakoitetut eroamaan toisistamme iäksi päiviksi. Sillä sepän poikana oli minusta pajat ja ahjot, tavalla tai toisella, parhaimmat kaikista, ja päätin siten tulla konesepäksi. Isäni hankki minulle oppilaspaikan eräässä rautatehtaassa Birminghamissa. Minä jätin siis jäähyväiset Matille, Chadleighin kylälle sekä korkeille, vanhoille Toreille, joiden turvissa olin siihen asti elänyt, ja läksin matkustamaan pohjoiseen »Mustalle maalle».

En tahdo kauemmin viipyä tässä osassa kertomustani. Kuinka tein työtä kunnes oppiaikani oli kulunut loppuun, kuinka täysin palveltuani ja tultuani taitavaksi työmieheksi otin Matin auran kurjesta luokseni Mustalle maalle, missä hän tuli osalliseksi asunnostani, palkastani, opistani, sanalla sanoen kaikesta mitä minulla oli; kuinka hän luonnostaan terävällä päällään ja vakavalla innollaan kävi tietänsä eteenpäin, askel askeleelta, kunnes viimein tuli ensimmäiseksi mieheksi tällä alalla; kuinka, kaikkien näiden vuosien kuluessa onnen, vastoinkäymisten ja ponnistusten vaihdellessa, vanha poikaystävyys ei koskaan järkähtänyt eikä höltynyt, vaan kesti ja kasvoi meidän kasvaessamme ja voimistui meidän voimistuessamme — kaikkia näitä asioita ei minun ole tarvis muuta kuin sivumennen mainita.

Tällä ajalla, — muistettavaa on, että puhun niistä ajoista, jolloin Matti ja minä vielä olimme kolmenkymmenen päiväpuolella — tapahtui, että meidän tehtaastamme tilattiin kuusi ensimmäisen luokan veturia, joiden piti kulkea uutta, silloin vasta tekeillä olevaa rautatietä Torinon ja Genovan välillä. Ensikertaa meidän teoksiamme vasta Italiaan



tilattiin. Niitä oli mennyt Ranskaan, Hollantiin, Belgiaan ja Saksaan; vaan ei yhtään vielä Italiaan. Tämä tilaus oli siis sängen tärkeä, sitä tärkeämpi koska Alppientakaiset ystävämme vasta nykyisin olivat ruvenneet rautateitä rakentamaan, ja epäilemättä, niitä jatkaessansa, tarvitsisivat vielä paljon meidän kelvollisia englantilaisia teoksiamme. Sentähden meidän tehtaamme Birminghamissa ryhtyi työhön kaikin voimin, pitensi työaikaamme, enensi palkkaamme, pestasi lisätyömiehiä. Se oli päättänyt, jos sitä saattoi ahkeruudella ja tarkkuudella saavuttaa, päästä ensimmäiseksi Italian työmarkkinoilla, ja pysyä siinä. Se työ menestyikin ansion mukaan. Nuo kuusi veturia valmistuivat ajallaan, vieläpä pantiin laivaan, lähetettiin ja saatettiin perille sellaisella täsmällisyydellä, että italialainen asiamies oli aivan hämmästyksissään. Voittepa uskoa kuinka ylpeä minä olin, kun näin, että olin määrätty veturien kuljetusta valvomaan. Pari apulaista minulla piti olla; yhdeksi niistä minun pyynnöstäni otettiin Matti. Näin nautimme taas yhdessä elämämme ensimmäistä suurta pyhäpäivää.

Sepä oli ihmeellinen muutos kahdelle Birminghamin työmiehelle, jotka suoraan päätä olivat tulleet Mustasta maasta. Satumainen kaupunki, jonka taustan Alpit puoliympyränä muodostivat; satama täynnä eriskummallisia aluksia; ihmeen ihana sininen taivas ja vielä sinisempi meri; maalatut talot rantalaiturin kupeella; vanhanaikuinen tuomiokirkko, mustasta ja valkeasta marmorista; hohtokivikauppiasten katu, joka johdatti mieleen tuhannen ja yhden yön tarinoita; palatsikatu ja sen maurilaiset pihat, suihkukaivot ja appelsiinipuut, vaimot, jotka aina kävivät harsotettuina kuin morsiamet; kaleeriorjat, jotka olivat kaksittain yhteen kahlitut; pappien ja munkkien juhlakulkueet; alinomainen kirkonkellojen soiminen; oudon kielen rengotus; ilman omituinen kirkkaus ja selkeys — kaikki nämät ihmeet tekivät sen, että me ensi päivän kävelimme niinkuin unessa, aivan kuin lapset markkinoilla. Ennen viikon loppua me olimme suostuneet rupeamaan Torinon —Genovan rautatien palvelukseen ja iäksi päiviksi kääntäneet selkämme Birminghamille. Emme voineet vastustaa paikan ihanuutta ja suurten palkkojen kiusausta.

Nyt alkoi uusi elämä — elämä, joka oli niin liikkuva ja terveellinen, niin täynnä päivänpaistetta ja raitista ilmaa, että me välistä kummastelimme kuinka niin kauan olimme tulleet toimeen tuossa synkässä Mustassa maassa. Me kuljimme alinomaa edes-takaisin rautatietämme. Väliin olimme Torinossa, väliin Genovassa, koetellen uusia vetureita ja auttaen uusia isäntiämme vanhalla kokemuksellamme.

Genovan me kuitenkin valitsimme asuntopaikaksemme; siellä me vuokrasimme pari kamaria puodin yläpuolella, syrjäkadun varrella, joka kaupungin korkeammasta korttelista ulottui alas merenrantaan. Se oli soukka pieni katu, vaan täynnä eloa; niin jyrkkä ja väärä, etteivät mitkään rattaat päässeet sitä kulkemaan, ja niin soukka, että taivas sen yläpuolella näytti vain siniseltä nauhankaistaleelta. Joka talossa kuitenkin oli kauppapuoti, jonka tavarat täyttivät puoleksi katukäytävän, taikka seisoivat kasoina kummallakin puolella ovea, taikka riippuivat ikäänkuin koristuksina alas balkongeilta. Ja kaiken päivää, aamun koitosta hämäärään asti, tungeskeli tällä kadulla lakkaamaton ohikulkijain virta edes ja takaisin sataman ja kaupungin korkeamman korttelin väliä.

Talonemäntänä oli meillä hopeasepän leski, joka elätti itseään koristusten, huokeain hopeasepän teosten, kampain, viuhkain sekä norsunluisten ja kivihiihlien lelujen myömisellä. Hänen ainoa tyttärensä, Gianetta, joka oli apulaisena kaupassa, oli ihanin nainen, mitä ikänä olen nähnyt. Nytkin, kun muistelen kuluneiden vuosieni pitkä, ikävää

jaksoa ja kuvaelen mielessäni häntä (niinkuin vielä voin tehdä ja teenkin) täydessä elämän hilpeydessänsä, en voi hänen kauneudessaan keksiä vähintäkään vaillinaisuutta. En tahdo yrittääkään häntä kuvaamaan. En usko sitä runoniekkakaan olevan olemassa, joka saattaisi sitä sanoin selittää. Näinpä kerran kuvan, joka oli johonkin määrin hänen kaltaisensa — ei puoltakaan vertaa niin suloinen, vaan kuitenkin hänen kaltaisensa. Minun tietääkseni kuva yhä vielä riippuu siellä, missä minä sen viimeksi näin, Louvren seinien sisäpuolella. Siinä kuvassa mustasilmäinen, kultatukkainen nainen katsoo olkapäänsä yli ympyriäiseen peiliin, jota partasuumies hänen takanansa pitää kädessään. Tämä mies, niin kuulin, oli maalarin oma kuva, nainen hänen rakastettunsa. En ole koskaan nähnyt toista maalausta, joka tälle olisi vertoja vetänyt, ja kuitenkin ei sitä voi nimittää samalla henkäyksellä kuin Gianetta Conegliaa.

Sen arvannette, ettei lesken puoti koskaan ollut ostajia vailla. Koko Genova tiesi kuinka ihanat kasvot olivat tuon pienen tiskin takana, ja Gianetta virnakalla oli enemmän rakastajia kuin mitä hän viitsi nimeltäkään muistella. Ylhäisiä ja alhaisia, rikkaita ja köyhiä, sekä punalakkisia merimiehiä, jotka ostelivat korvarenkaita tai taikakaluja, että aatelisherroja, jotka huolettomasti ostivat puolet ikkunalaudoilla olevista koruista, kaikkia hän kohteli samalla lailla, väliin kehoitti, väliin pilkkaeli, veteli nenästä tai sysäsi pois, miten milloinkin mieleen sattui. Hänellä ei ollut enemmän sydäntä kuin marmorikuvalla; sen Matti ja minä viimein saimme katkeraksi tuskaksemme kokea.

En voi nytkään vielä sanoa, kuinka se kävi ja mistä minä ensiksi huomasin, miten meidän kumpaisenkin laita oli. Mutta jo aikaa ennen syksyn loppua oli meidän ystävysten väli kylmennyt. Ei se ollut mitään semmoista, jota olisi voinut sanoiksi sanoa. Ei se myöskään ollut semmoista, mitä olisimme voineet selittää tai esiintuoda syitä, vaikka henkikin siitä olisi riippunut. Me edelleenkin, niinkuin ennen, asuimme yhdessä, söimme yhdessä, teimme työtä yhdessä; kävimme pä myös iltasella yhdessä kävelyllä, kun päivän askareet olivat tehdyt. Eikä olisi kukaan vieras voinut keksiä vähintäkään muutoksen jälkeä, paitsi kenties, että olimme entistä harvapuheisemmat. Mutta jotakin kuitenkin välillämme oli, jotakin äänetöntä, sanatonta, joka päivä päivältä teki juovan suuremmaksi.

Ei se ollut Matin syy. Hän oli liian suora ja jalomielinen, että olisi tahallansa saattanut välimme tämmöiselle kannalle. Eikä myöskään, luullakseni — tulinen kun olen luonteeltani — syy ollut minussa. Syy oli kokonaan Gianetan, kaikki hänen syytään alusta loppuun — synti ja häpeä ja suru.

Jos hän olisi suoraan ja koukuttelematta näyttänyt pitävänsä toista tai toista meistä parempana, niin ei siitä olisi tullut mitään pahaa. Minä olisin kaikin voimin hillinnyt itseäni, ja sen tietää Jumala! kärsinyt vaikka mitä, jos siitä Matin tosionni olisi riippunut. Hänkin, sen tiedän, olisi minun onnekseni samoin tehnyt, jopa enemmänkin, jos mahdollista. Mutta Gianetta ei huolinut hiukkaakaan toisesta eikä toisesta. Hän ei aikonut valita meistä toista enemmän kuin toistakaan. Hänen itserakkauttaan vain imarteli se, että me hänen tähtensä jouduimme eripuraisiksi; hänestä oli hauska pitää meitä leikkikaluinaan. En osaa kertoakaan millä tavoin, millä tuhansilla, tuskin huomattavilla viekoituksen juonilla — milloin pitemmällä silmäniskulla, milloin ikäänkuin vahingossa päässeellä sanalla, milloin hetkellisellä hymyllä — hän sai päämme pyörryksiin ja kiusasi sydäntämme ja taivutti meitä itseänsä rakastamaan. Hän petti meitä kumpaistakin. Hän kiihdytti meitä kumpaistakin toivomaan; hän herätti meissä epäluuloa toinen toistamme

vastaan; hän piinaeli meitä epätoivon tuskalla. Minä puolestani joskus selvästi tunsin, mihin turmioon meidän käytöksemme veisi meidät ja että uskollisin ystävyys, mikä ikänä on liittänyt kaksi elämää yhteen, oli aivan ratkeamaisillaan, hajoamaisillaan. Semmoisina hetkinä kysyin itseltäni, voisiko mikään nainen maailmassa olla sen arvoinen, että hänen rakkautensa palkitsisi minun ja Matin välisen ystävyuden. Mutta ne hetket tulivat sangen harvoin. Mielempin suljin silmäni totuutta näkemästä kuin että olisin tahtonut katsoa sitä suoraan kasvoihin. Näin elin yhä edelleen, tottelematta järkeäni, niinkuin unennäkijä.

Tällä tavoin syksy kului, tuli talvi, tuo eriskummallinen, petollinen Genovan talvi, jolloin öljypuut viheriövät, päivä paistaa kirkkaasti ja kolkot myrskyt käyvät. Matti ja minä yhä vaan asuimme yhdessä Vicolo-Balbo kadun varrella, ulkonaisesti ystävyksinä, sydämessämme vihamiehinä. Ja Gianetta yhä vielä satoi meitä turmiollisilla juonillansa ja vielä turmiollisemmalla kauneudellansa. Vihdoin viimein eräänä päivänä tunsin, etten enää kestäisi kauemmin tätä hirveää tuskaa ja epätietoisuutta. Aurinko, niin vannoin, ei saisi laskeutua, ennenkuin olisin tuomioni kuullut. Minä päätin pakoittaa hänet valitsemaan toisen tai toisen meistä. Joko hänen piti ottaa minut omakseen tai päästää minut pauloistaan. Minä olin hurjapäissäni. Minä en huolinut enää mistään. Minun piti nyt saada kuulla pahinta taikka parasta sanomaa. Jos saisin pahimman, niin olin päättänyt lähteä Genovasta ja luopua hänestä sekä kaikista kuluneen elämäni pyrinöistä ja harrastuksista; minun piti aloittaa aivan uutta elämää. Sen ilmoitin hänelle innokkaasti ja lujasti, seisoen hänen edessään muutamana kolkkona joulukuun aamuna pienessä kamarissa, joka oli puodin takana.

— Jos rakastat Mattia enemmän, — sanoin, — niin sano minulle vain yksi sana, enkä enää koskaan tee sinulle kiusaa. Hän ansaitseekin rakkautesi paremmin kuin minä. Minä olen epäluuloinen ja vaativainen; hän on luottavainen ja uhrautuvainen kuin nainen. Puhu, Gianetta! Jätänkö sinulle jäähyväiset iäksi, iäksi päiviksi, vai kirjoitanko kotiin, äidilleni Englantiin, ja pyydän että hän rukoilisi Jumalan siunausta sille, joka on luvannut tulla vaimokseni.

— Te olette hyvä ystävänne puhemies, — vastasi hän ylpeästi. — Matteon pitäisi olla hyvin kiitollinen teille. Te olette tehnyt enemmän kuin mitä hän ikänä on tehnyt teidän puolestanne.

— Antakaa minulle vastaus, Jumalan tähden, — huusin minä, — sallikaa minun mennä!

— Menkää tai viipykää miten tahdotte, Signor Inglese (herra Englantilainen) — vastasi hän. Enhän minä teitä pidätä.

— Käskettekö minun lähteä?

— Beata Madre (Autuas Neitsyt), en suinkaan!

— Tahdotteko tulla vaimokseni, jos jään?

Hän purskahti suureen nauruun — iloiseen, pilkalliseen, sulosoivaan nauruun, joka helähti kuin hopeakello.

— Liian paljon te vaadittekin!

— Ei mitään muuta, kuin mitä te näinä viimeksi kuluneina viitenä, kuutena kuukautena olette antanut minulle syytä toivoa!

— Aivan samoin Matteokin puhuu. Aika ikäviä olette kumpainenkin!

— Voi Gianetta! — sanoin innokkaasti, — ole toki vain hetken aikaa vakava! Minä olen tosin sivistymätön mies, sitä en kiellä — en millään tavalla kyllin hyvä tai taitava teille kelvatakseni — mutta minä rakastan teitä kaikesta sydäimestäni, eikä keisarikaan voisi tehdä enempää.

— Siitä olen sangen iloinen, — vastasi hän, — enkä soisikaan että vähemmän rakastaisitte minua.

— Sitten ette suinkaan tahdo saattaa minua onnettomaksi! Tahdotteko luvata minulle?

— En lupaa mitään, — sanoi hän, uudestaan purskahtaen nauruun; — paitsi sen etten mene naimiseen Matteon kanssa!

Paitsi sen ettei menisi naimiseen Matteon kanssa! Ainoasti sen! Ei yhtään toivoa herättävää sanaa minulle itselleni. Ei mitään muuta kuin että hän hylkäsi ystäväni. Siitä sain, jos voin, ottaa itselleni lohdutusta ja itsekästä iloa ja jonkunlaista halpaa rauhallisuutta. Ja niinpä minä, häpeäkseni sen tunnustan, teinkin. Minä tartuin kiinni tuohon turhaan toivoon ja hullu kuin olin, annoin hänen taas päästä ilman selvää vastausta. Siitä päivin en enää yrittänytkään hillitä mieltäni, vaan riensin umpisilmin eteenpäin — turmiota kohti.

Lopulla minun ja Matin väli niin paheni, että julkiriita näkyi olevan lähellä. Me kartimme toinen toistamme, tuskin vaihdoimme kymmenkunnan sanaa päivässä, ja luovuimme kaikista vanhoista tavoistamme. Siihen aikaan — minua kauhistuttaa sitä muistelllessani — oli monta hetkeä, jolloin tunsin vihaa häntä kohtaan.

Näin kului vielä neljä, viisi viikkoa, jolla ajalla juopa meidän välillämme yhä syveni ja leveni päivä päivältä. Helmikuu tuli, ja helmikuun kanssa karnevaali.[1] Genovassa, niin sanottiin, se sinä vuonna oli tavattoman ikävä; ja niinpä se taisi todella olla. Sillä paitsi siellä-täällä pääkatujen varrella ikkunasta riippuvia lippuja ja juhlapukuisia naisia, ei näkynyt mitään muuta ilon merkkiä. Toisena karnevaalipäivänä, muistaakseni, palasin illan hämärässä Genovaan, oltuani koko päivän junassa. Asemahuoneen etehisessä tapasin Matti Pricen. Hän astui luokseni ja laski kätensä minun käsivarrelleni.

[Footnote 1: Katolisissa maissa tavallinen laskiaisilo.]

— Sinä tulet myöhään, — sanoi hän. — Minä olen jo melkein tunnin ajan odotellut sinua. Syömmekös illallisen yhdessä tänään?

Herkkätunteinen kuin olen, heräsi minussa heti entiset paremmat tunteeni kuullessani tämän ystävyuden osoituksen.

— Oikein mielelläni, Matti, — vastasin; — menemmekö Gozzolin ravintolaan?

— Ei, ei, — sanoi hän kiireesti. — Johonkuhun rauhallisempaan paikkaan — johonkuhun paikkaan missä voimme keskenämme puhella. Minulla on jotakin sanomista sinulle.

Nyt huomasin, että hän näytti kalpealta ja levottomalta ja ahdistava pelon tunne rupesi minuakin painamaan. Me päätimme mennä Piscatoreen, pieneen, syrjäiseen ravintolaan, likelle vanhaa sataman laituria. Siellä istuimme syömään siivottomassa, tupakan hajuisessa tuvassa, missä tavallisesti vieraili vain merimiehiä. Matti tuskin söi

ruuanpalaistakaan; mutta, kohta käskettyään pullon Sisilian viiniä, hän joi ahkerasti.

— No, Matti, — sanoin, kun viimeinen ruokalaji tuotiin pöytään, — mitä kuuluu?

— Pahaa.

— Sen kyllä arvasin näöstäsi.

— Pahaa minulle — ja pahaa sinullekin. Gianetta —

— Mitä Gianetasta?

Hänen sormensa pyyhkivät huulia, ikäänkuin kuumetaudin väänneissä.

— Gianetta on petturi — pahempi kuin petturi, — sanoi hän käheällä äänellä. — Hän pitää rehellisen miehen sydäntä yhtä halvassa arvossa kuin kukkasta, minkä hän pistää tukkaansa — pitää sitä päivän ja sitten hylkää iäksi päiviksi. Hän on kavalasti pettänyt meitä kumpaistakin.

— Millä tavalla? Herran nimessä, puhu!

— Pahimmalla tavalla, millä nainen voi pettää niitä, jotka häntä rakastavat. Hän on myönyt itsensä markiisi Loredanolle.

Veri valahti palavana virtana aivoihini ja kasvoihini. Saatoin tuskin nähdä eteeni, enkä uskaltanut yrittääkään puhumaan.

— Minä näin hänen menevän tuomiokirkolle päin, — jatkoi hän, hätäisesti puhellen. — Se oli noin kolme tuntia sitten. Hän menee ripille, arvelin, ja jäin jäljelle ja seurasin vain kaukaa. Mutta kirkkoon astuttuansa hän meni suoraan tuota miestä kohti, joka siellä odotteli. Muistathan vanhaa miestä, joka noin kuukausi tai kaksi sitten yhtämittaa kävi puodissa. No, kun näin, kuinka hartaasti he puhelivat keskenään, seisoessaan saarnastuolin alla, selin kirkkoon, niin minä astuin suuttumuksen vimmassa suoraan heitä kohti. Minä aioin sanoa tai tehdä jotakin; en tiedä itsekään mitä. Kumminkin arvelin kaapata Gianetta käsivarresta ja viedä hänet kotiin. Mutta kun olin tullut muutamien askelien päähän heistä, niin että vain paksu patsas oli välillämme, niin seisahduin. He eivät voineet nähdä minua enkä minä heitä; mutta kuulin aivan selvään heidän puhettansa ja — minä kuuntelin.

— No, mitä kuulit?

— Sovittelun häpeällisestä kaupasta — toisella puolella kauneutta, toisella kultaa. Niin ja niin monta tuhatta frangia vuodessa; maakartano likellä Neapelia — hyi! minua inhottaa sitä kertoessani.

Ja väristellen hän kaasi itselleen vielä lasillisen viiniä, ja joi sen yhdellä kulauksella.

— Sen kuultuani, — sanoi hän, — en yrittänytkaan viedä häntä pois. Koko kauppa tehtiin niin kylmäverisesti, niin tarkoin punnituilla tarkoituksilla, niin hävyttömästi, etten tuntenut sydämessäni muuta neuvoa kuin riistää tyttö mielestäni ja jättää hänet onnensa nojaan. Minä hiivin ulos tuomiokirkosta ja kävelin pitkän aikaa merenrannalla, saadakseni ajatuksiani selviämään. Sitten muistin sinut, Benu, ja ajatellessani, kuinka tuo luuska oli tullut väliimme ja eroittanut meidät, vimmastutti mieltäni. Sitten menin asemahuoneelle odottamaan sinua. En voinut olla sinulle tätä kaikkea kertomatta ja — ja sitten arvelin että ehkä voisimme yhdessä palata takaisin Englantiin.

— Markiisi Loredano!

Se oli ainoa, minkä sain sanotuksi; ainoa, mitä voin ajatella. Minä olin aivankuin kivettynyt.

— Vielä on yksi asia, minkä voin lisätä, — jatkoi hän vastahakoisesti, — vain todistaakseni, mikä kavala petturi tuo nainen oli. Meillä — meillä piti olla häät ensi kuussa.

— *Meillä?* Kellä? Mitä tarkoitat?

— Minä tarkoitan, että me olisimme menneet naimisiin, Gianetta ja minä.

Äkillinen vimman, ylenkatseen ja uskomattomuuden myrsky riehahti sydämessäni, kun sen kuulin; se näkyi saattaneen minut aivan järjettömäksi.

— *Sinä!* — huusin. — Gianettako olisi mennyt naimisiin sinun kanssasi! Sitä en usko!

— Soisinpa etten olisi uskonut sitä itsekään, — sanoi hän, katsoen ylös ikäänkuin hämmästyen minun vimmaani. — Mutta hän lupasi tulla vaimokseni, ja minä uskoin silloin hänen puhuvan totta.

— Minullepa hän muutamia viikkoja sitten vakuutti, ettei hän menisi milloinkaan sinun kanssasi naimisiin.

Hänen poskensa punastuivat, hänen otsansa synkistyi; mutta vastatessansa hänen äänensä oli yhtä rauhallinen kuin ennenkin.

— Vai niin! — sanoi hän. — Se on vain yksi petos lisäksi. Minulle hän sanoi hylänneensä kosimisesi; siitä syystä me pidimme kihlauksemme salassa.

— Puhu täyttää totta, Matti Price, — sanoin minä, melkein mielipuolena luulevaisuudesta.

— Tunnusta, että jok'ainoa sanasi on valhetta! Tunnusta, että olet Gianetalta saanut rukkaset ja että pelkääät minulle ehkä onnistuvan paremmin kuin sinulle. Ja niin ehkä onnistuneekin — ehkä onnistuneekin viimein!

— Oletko hullu! — huusi hän. — Mitä tarkoitat?

— Sitä, että arvelen juttusi paljaaksi juoneksi, jolla tahtoisit saada minut pois tieltä Englantiin. En usko sanaakaan todeksi koko tarinastasi. Sinä olet valehtelija, ja minä vihaan sinua.

Hän nousi istualta, laski toisen kätensä tuolin selkänojalle ja katsoi minua ankarasti silmiin.

— Jos et olis Benjamin Hardy, — sanoi hän lujalla äänellä, — niin eipä sinun raatoosi jäisi paljon henkeä!

Tuskin olivat ne sanat päässeet hänen suustaan, niin karkasin hänen kimppuunsa. En ole koskaan voinut selvään muistaa mitä sitten tapahtui. Kirous — kolahdus — taistelu — silmittömän vimman hetki — parahdus — monta ääntä sekaisin — outoja kasvoja ympärillä. Sitten näin Matin makaavan avuksi rientäneen miehen käsivarrella. Itse seisoin vapisevana, hämmästyneenä. Puukko putosi kädestäni. Verta näkyi lattialla, verta kädessäni, verta Matin paidassa. Ja sitten kuulin nuo kauhistuttavat sanat:

— Voi, Ben, sinä olet murhannut minut!

Eipä hän kuollut kuitenkaan silloin ja siellä. Hän vietiin lähimpään sairashuoneeseen ja makasi muutamia viikkoja elon ja kuolon vaiheella. Hänen tilansa sanottiin olevan vaikean ja vaarallisen. Puukko oli iskenyt juuri kaulaluun alapuolelle ja sattunut keuhkoihin. Hän ei voinut puhua eikä kääntyä, tuskin oikein henkeäkään vetää. Ei hän jaksanut itse nostaa päätäänkään, jos juoda tahtoi. Minä istuin hänen vieressään yöt, päivät, koko sen surullisen ajan. Minä luovuin virastani rautatiellä; minä muutin pois asunnostamme Vicolo-Balbo kadun varrelta; minä koetin unohtaa, että Gianetta Coneglia nimistä naista olikaan olemassa. Minä elin ainoastaan Matin tähden; ja hän, luullakseni, pikemmin minun kuin oman itsensä tähden koetti pysyä hengissä. Näinä katkerina, hiljaisina tuskan ja katumuksen hetkinä, jolloin ei kukaan muu paitsi minä, saanut tuoda hänelle juomista tai kohentaa hänen päänalaistansa, palasi vanha ystävytemme vielä uskollisempänä, lujempänä kuin mitä se olikaan ollut. Hän antoi minulle anteeksi täydesti ja vapaaehtoisesti, Ja kiitollisuuteni osoitukseksi olisin minä mielelläni antanut henkeni.

Viimeinkin tuli kirkas kevätaamu, jona hän haavasta parantuneena, vaan vielä heikkona kuin lapsi, astui horjuvin askelin ulos sairashuoneen portista, nojauten minun käsivarteeni. Hän ei ollut aivan terve eikä, sen kauhistukseksi ja tuskakseni kuulin, voinut koskaan tullakaan terveeksi. Hyvällä hoidolla hän saattoi elää muutamia vuosia; mutta keuhkot olivat auttamattomasti vialla, eikä hänestä ikänä voinut tulla aivan tervettä, täysivoimaista miestä. Nämät sanat sanoi sairashuoneen ylilääkäri minulle salaa, kun sanoin jäähyväiset; hän neuvoi, että veisin Matin vielä lämpimämpään ilmanalaan.

Minä vein hänet pieneen Rocca nimiseen merikaupunkiin, noin viisi peninkulmaa etelään päin Genovasta, syrjäiseen, suojaiseen paikkaan Rivierarannikolle, missä meri hohti taivastakin sinisempänä, ja missä rantakallioilla viheriöitsi eriskummallisia kuumien maiden kasveja: kaktuksia, aloeita sekä Egyptin palmuja. Siellä asetuimme asumaan erään käsityöläisen taloon, ja Matti, niinkuin hän itse sanoi, »ryhtyi täydellä vakavuudella toipumistoimiin». Mutta valitettavasti sitä tointa ei mikään voinut edistää. Päivän toisensa jälkeen hän meni meren rannalle ja istui siellä tuntikausia, hengittäen meri-ilmaa ja katsellen meren selällä ohikulkevia purjeita. Pian hän ei jaksanut astua kauemmaksi kuin puutarhaan talon edustalle. Jonkun ajan kuluttua hänen täytyi viettää päivänsä vuoteella avonaisen ikkunan ääressä, kärsivällisesti odottaen loppua. Voi, loppua! siihen sitä nyt jo oli tultu! Hän riutui nopeasti, lakastui kesäkukkien lakastuessa, ja tiesi aivan hyvin niittäjän jo olevan tulossa. Hän ei yrittänytkään enää muuta kuin helpoittaa minun omantuntoni tuskia ja valmistaa minua siihen, minkä täytyi tapahtua.

— En tahtoisi elää kauemmin, vaikka saisinkin, — sanoi hän eräänä kesäiltana, maatessaan vuoteellaan ja katsoen tähtiin. — Jos tällä hetkellä saisin valita, niin lähtisin täältä. Mutta soisin Gianettan saavan tietää, että olen antanut hänelle anteeksi.

— Kyllä hän saa sen tietää, — vakuutin, vavisten äkkiä päästä jalkoihin asti.

Hän puristi kättäni.

— Ja kirjoitatko isälleni?

— Kirjoitan.

Minä olin vetäytynyt hiukan syrjään, ettei hän näkisi kyyneleitä, jotka virtailivat pitkin poskiani. Mutta hän kohosi käsivartensa nojaan ja katsoi ympärilleen.

— Älä pelästy, Ben, — kuiskasi hän, laske sitten taas uupunena päänsä tyynylle — ja kuoli.

\* \* \* \* \*

Semmoinen oli loppu. Sillä tavalla kaikki loppui, mikä minulle elämässä oli rakasta. Minä hautasin hänet sinne, missä vieras meri loiskii vierasta rantaa vastaan. Minä seisoin haudan ääressä, kunnes pappi ja muu saattoväki oli lähtenyt. Minä katsoin kuinka hauta täytettiin, kunnes se oli turpeilla peitetty ja haudankaivaja tallannut pinnan kovaksi. Silloin, silloin vasta tunsin, että olin kadottanut hänet iäksi, ystävän, jota olin rakastanut ja vihannut, ja jonka olin murhannut. Silloin, silloin vasta näin, ettei minulla enää olisi rauhaa, ei iloa, eikä toivoa. Siitä hetkestä sydämeni kovettui ja elämä tuntui minusta olevan täynnä kirousta. Kaikki minua inhotti, yö yhtä paljon kuin päivä, meri yhtä paljon kuin maa, työ yhtä paljon kuin lepo, ruoka yhtä paljon kuin uni. Minä olin saman kirouksen alainen kuin Kain, eikä sen paino yhtään helpoittanut, vaikka veljeni oli antanut minulle anteeksi. Rauha maassa oli minulta kadonnut, ja hyvä tahto ihmisiä kohtaan oli myös kuollut sydämessäni. Muutamia ihmisiä omantunnon vaiva tekee leppeiksi; minua se vain paadutti. Minä rupesin vihaamaan kaikkia ihmisiä, ja kaikista enimmin vihasin sitä naista, joka oli tunkeutunut väliimme ja hävittänyt meidän molempien onnen.

Matti oli pyytänyt, että menisin Gianetan luokse ilmoittamaan, että hän oli antanut anteeksi. Mielempin olisin tosin mennyt Genovan satamaan, ottanut jonkun kaleeriorjan villalakin ja luotikahleen ja käynyt hänen sijaansa raskaimpaan työhön; mutta kuitenkin tein kaikki mitä voin, täyttääkseni hänen käskyään. Minä menin Genovaan, yksinäni ja jalkaisin. Minä menin Genovaan, aikoen sanoa tytölle: »Gianetta Coneglia, hän antoi teille anteeksi, mutta Jumala ei anna!» Mutta en löytänytkään häntä. Heidän pienessä puodissaan oli jo toinen kaupitsemassa. Naapurit eivät tietäneet muuta kuin että äiti ja tytär äkkiä olivat lähteneet kaupungista, ja että Gianetta kuului olevan markiisi Loredanon suojassa. Minä tiedustelin sieltä, täältä. Minä kuulin heidän muuttaneen Neapeliin. Levoton ja välinpitämättömänä rupesin konemieheksi ranskalaiseen höyrylaivaan ja läksin jäljestä. Mutta, tultuani komealle maakartanolle, joka nyt oli Gianetan omana, sain kuulla hänen lähteneen sieltä kymmenen päivää varhemmin ja matkustaneen Pariisiin, missä markiisi oli Molempien Sisiliain lähettiläänä. Sentähden antauduin taas höyrylaivan palvelukseen, tulin sillä lailla Marseilleen ja kuljin sieltä osaksi jokea, osaksi rautatietä myöten Pariisiin. Siellä sitten päivä päivältä kuljeksin kaduilla sekä puistoissa, väijyelin lähettilään portilla, seurasin hänen vaunujansa, jopa viimein, monen viikon kuluttua, sain selvän Gianetan asunnosta. Minä kirjoitin hänelle ja pyysin päästä hänen puheilleen; mutta hän ajatti minut palvelijoillaan pois oveltansa, ja kirjeeni viskattiin minulle vasten silmiä. Silloin huusin ylös hänen ikkunoihinsa, anteeksiantamuksen sijasta kauheimmat kiroukset, mitä minun kielelleni sattui. Sen tehtyäni pudistin Pariisin tomut jaloistani ja rupesin vaeltamaan sinne-tänne maita, manteria myöten. Mutta ne ovat kaikki asioita, joista en huoli nyt laveammin kertoa.

Seuraavat seitsemän, kahdeksan elinvuottani kuluivat sangen levottomalla, vaihtelevalla tavalla. Synkkänä ja rauhatonna antauduin palvelukseen milloin täällä, milloin tuolla, miten sattui, ryhtyen milloin mihinkin työhön, palkasta välittämättä, kun vain työtä oli runsaasti ja alituisesti vaihtelua. Ensiksi tulin ylikonemestariksi ranskalaiseen laivaan, joka kulki Marseilleen ja Konstantinopelin väliä. Tässä kaupungissa muutin eräsen



Itävallan Lloydin höyryalukseen, ja kuljin jonkun aikaa Konstantinopelin, Aleksandrian, Jaffan ja muiden Itämaan kaupunkien välillä. Sitten sain konesepän paikan uudella erämaisella Aleksandrian—Suezin radalla. Sitten menin Itä-Indiaan ottaen osaa rautatierakennuksiin. Siellä viivyin kauan aikaa; se on: minä viivyin siellä melkein kaksi vuotta, joka minulle oli sangen pitkä aika. Enkä olisi niinkään pian sieltä lähtenyt, jollei sota silloin juuri olisi syttynyt Venäjää vastaan. Sinne minun teki mieleni, sillä vaarat ja vaivat olivat minulle yhtä mieleiset kuin muille ihmisille turvallisuus ja helppo elämä. Ja mitä hengen vaaraan tuli, niin tahdoin mielemmiin kadottaa kuin säilyttää henkeni. Sentähden palasin Englantiin ja menin Portsmouthiin, missä hyvien todistuskirjojeni avulla kohta sain semmoisen paikan kuin halusin. Minä sain mennä Krimin niemelle konemestarina muutamassa kruunun laivassa.

Koko sota-ajan palvelin tällä lailla laivastossa; sen loputtua rupesin jälleen maailmaa vaeltamaan, iloiten vapaudestani. Nyt menin ensin Canadaan. Oltuani siellä rautatien rakennustyössä lähellä rajaa, muutin pian Yhdysvaltoihin; kuljeksin niissä pohjoisesta etelään; kävin Kalliovuortenkin takana; koetin kuukauden tai pari oloja kultamaalla. Mutta sitten heräsi minussa äkillinen, kivistävä, käsittämätön halu päästä jälleen näkemään ystäväni yksinäistä hautaa, kaukana Italian rannikolla. Vielä kerran kääntyi siis vaellukseni Eurooppaan päin.

Pieni hauta parka! Tullessani olit rikkaruohojen peitossa, risti oli kaatumaisillaan, nimi melkein näkymättömäksi kulunut. Näytti aivan siltä kuin ei kukaan olisi häntä rakastanut, ei kukaan muistanut häntä. Kävinpä myös siinä talossa, missä yhdessä olimme asuneet. Sama väki siinä vielä asui; he tervehtivät minua ystävällisesti tervetulleeksi. Heidän luonansa viivyin muutamia viikkoja. Tällä ajalla istutin puita ja kukkia haudalle, ja asetin siihen valkean marmoriristin. Tämä oli minulle ensimmäinen rauhan aika, saatettuani hänet tuohon levolle. Lähtiessäni jälleen taistelemaan maailman matkakontti selässäni, päätin itsekseni palata tänne, jos Jumala sallisi, kun ikäpäivieni loppu lähestyisi, jotta saisin haudassa levätä ystäväni vieressä.

Nyt ei enää mieleni, niinkuin ennen, palanut kaukaisille maille; minä tahdoin pysyä likellä Matin hautaa. Sentähden en mennyt tästä edemmäksi kuin Mantovaan, missä palvelin veturinkuljettajana tämän kaupungin ja Venezian välisellä rautatiellä, joka juuri silloin oli valmistunut. Vaikka alkuansa olin koneseppä, arvelin silloin kuitenkin hauskemaksi elättää itseäni veturin kuljetuksella. Ajon virkistävä vaikutus, voimantunne ohjatessani veturia, ilman vastaan tuleva viima, tulen rätinä, seutujen ohi lentäminen, ne olivat minusta huvittavia. Varsinkin kuljetin mielelläni yöllä pikajunaa. Mitä pahempi ilma, sitä paremmin se sopi minun synkkään mielialaani. Sillä sydämeni oli yhtä kova, jos ei kovempi, kuin siihen asti; vierivät vuodet eivät olleet sitä vähääkään pehmittäneet. Ne olivat vain vahvistaneet mustimpia, katkerimpia tunteita sydämessäni.

Minä pysyin uskollisesti Mantovan rautatien palveluksessa; seitsemän kuukautta olin jo lakkaamatta ollut siinä työssä, kun se tapaus sattui, josta nyt aion kertoa.

Oli maaliskuu. Ilma oli muutamia päiviä ollut paha, joka yö myrskyinen. Brentajoen sillan kohdalla oli tulva vienyt noin seitsemänkymmenen kyynärän verran meidän rautatietämme. Junien täytyi nyt pysähtyä eräisen paikkaan Padovan ja Brentajoen sillan välillä, ja matkustajat kampsuineen kuljetettiin kaikenlaisilla hevosrattailla, mutkikkaita maanteitä myöten, lähimpään pysäyspaikkaan juovan toiselle puolelle, mistä toinen juna

vei heidät eteenpäin. Tämä tietysti tuotti suurta häiriötä ja ikävyyttä, kaikki aikataulumme joutuivat sekaisin ja yleisön täytyi alistua kaikenlaisiin epämukavuuksiin. Sillä välin oli kokonainen armeija rautatien työmiehiä lähetetty paikalle, ja ne työskentelivät yötä päivää, korjaten vahinkoa. Minun piti tällä välin kuljettaa kaksi läpikulkevaa junaa päivässä. Aamusella varhain läksin Mantovasta Veneziaan ja palasin iltapuolella takaisin Mantovaan. Se oli jokseenkin runsas päivätyö; noin 190 peninkulmaa ajettavana, jota kesti 10—11 tuntia. En siis tullut kovin iloiseksi, kun kolmantena tai neljäntenä päivänä mainitun tapaturman jälkeen minulle ilmoitettiin että illalla piti vielä kuljettaa ylimääräinen juna Veneziaan. Tämä ylimääräinen juna, jossa oli vain veturi, yksi matkustaja- ja yksi tavaravaunu, oli lähtevä Mantovasta kello 11. Padovassa matkustajien tuli lähteä junasta ja postivaunuissa jatkaa matkaa Brentajoen sillalle. Siellä toinen veturi, matkustaja- ja tavaravaunu oli valmiina lähtemään. Minun piti saattaa heitä perille asti.

— Corpo di Bacco! (italialainen kirous), — sanoi rautatiesihtööri, joka antoi minulle käskyn, — älkää näyttäkö noin synkältä, mies. Kyllä siitä hyvät juomar rahat lähtee. Tiedättekö ketä lähdette viemään?

— En tiedä.

— Ettekö tosiaankaan. Ruhtinas Loredanoa, Neapelin lähettilästä.

— Loredanoako! — änkytin vastaukseksi. — Mikä Loredano? Olihan markiisi —

— Oikein. Hän oli markiisi vielä muutamia vuosia takaperin; mutta nyt on hän kohonnut ruhtinaaksi.

— Hän taitaa jo olla sangen vanha mies?

— Vanhako? On kyllä! Mutta mitä se haittaa? Onpa hän terve, iloinen ja pulska kuin ainakin. Oletteko ennen nähnyt häntä?

— Olen, — vastasin, kääntäen pois kasvoni, — olen minä nähnyt hänet — monta vuotta sitten.

— Oletteko kuullut hänen naimisestaan?

Minä pudistin päätäni.

Sihtööri purskahti nauruun, hieroi käsiään ja nosti olkapäitään. — Kummallinen asia se on, — sanoi hän. — Siitä oli kauhean paljon juttuja aikansa. Hän oli nainut jalkavaimonsa — aivan tavallisen halvan tytön — genovalaisen — hyvin kauniin. Mutta tietysti ei häntä oteta vastaan mihinkään seuroihin. Eikä kukaan käy hänen luonaan vieraana.

— Nainutko hänet! — huusin. — Se on mahdotonta!

— Vaan totta, sen vakuutan.

Minä nostin käteni otsalle. Tuntui siltä kuin olisin saanut kolahduksen.

— Onko rouvakin — onko rouvakin mukana?

— On kyllä — hän on aina ruhtinaan mukana — hän ei päästä häntä milloinkaan pois näkyvistään. Saattepa nähdä häntä — la bella duchessa! (kaunista ruhtinaan rouvaa).

Näin sanoen hän taas purskahti nauruun, hieroi käsiään, ja sitten hän meni takaisin virkahuoneeseensa.

Päivä kului, tuskin muistan kuinka se kului, paitsi että koko sydämeni oli raivon ja katkeruuden myrskyssä. Kello 7.25 illalla oli tavallinen päivätyöni tehty; kello puolivälissä yksitoista olin taas asemalla. Olin jo tarkastanut veturia, käskenyt koneenlämmittäjän sytyttää tulta, varustanut öljyä voiteeksi koneeseen, sanalla sanoen kaikki oli valmistettu. Silloin, kun juuri vertasin kelloani asemakelloon, tarttui joku käsivarteeni ja ääni kuiskasi korvaani:

— Oletteko te veturinkuljettaja, joka lähtee tätä ylimääräistä junaa viemään?

Puhujaa en ollut ikänä ennen nähnyt. Hän oli pieni, mustanverinen mies, paksu kaulavaate kaulassa, siniset silmälasit, musta, tuuhea parta, hattu silmillä.

— Te olette köyhä mies, arvaan minä, — sanoi hän kuiskaten kiireisellä, kiihkeällä äänellä

— ja, niinkuin kaikki köyhät, ette suinkaan panisi pahaksi, jos teillä olisi enemmän rahaa.

Tahtoisitteko ansaita parituhatta florinia?

— Millä keinolla?

— Hst! Pysähtyihän juna Padovassa ja jatkatte sitte eteenpäin Brentan sillalle.

Minä nyökäytin päätäni.

— Mitä jos ette niin tekisikään! Mitä jos pysähdyspaikassa ette lakkauttaisikaan höyryä, vaan hyppäisitte pois veturista ja antaisitte junan juosta edelleen!

— Mahdotonta! Siitä paikasta on tulva vienyt seitsemänkymmenen kyynärän verran rautatietä, ja —

— Vaiti! Sen tiedän. Pelastakaa vain itsenne ja antakaa junan mennä. Se olisi vain tapaturma.

Ruumiini tuntui vuoroin jääkylmältä, vuoroin tulikuumalta. Minua vapisutti. Sydämeni rupesi kovasti sykkimään ja henkeäni ahdisti.

— Miksi minua näin kiusaatte? — sanoin änkyttäen.

— Italian tähden, — kuiskasi hän, — vapauden tähden. Kyllä tiedän, että olette muukalainen; mutta voittehan kuitenkin olla meidän ystävämme. Tämä Loredano on maansa pahimpia vihollisia. Kas tässä kaksituhatta florinia.

Minä työnsin kiivaasti pois hänen kätensä.

— Ei — ei, — sanoin. — Ei mitään verirahaa. Jos sen teen, niin en tee sitä rahan, enkä Italiankaan tähden. Minä teen sen koston tähden.

— Koston tähden! — kertoi hän.

Samassa annettiin käsky tuoda veturi asemasillalle. Sanaakaan lisäämättä hyppäsin ylös veturiin. Kun sieltä katsahdin alas samalle paikalle, oli outo mies poissa.

Minä näin heidän asettuvan paikoilleensa — ruhtinaan ja hänen rouvansa sekä sihteerin, kotipapin, lakeijan ja palvelian. Minä näin asemapäällikön kumartaen saattavan heitä vaunuun ja seisovan avopäin oven edessä. Heidän kasvojaan en voinut eroittaa; asemasillalla oli liian pimeä ja koneen tulen valo liian häikäisevä. Mutta tunsinpa kuitenkin Gianetan kookkaan vartalon sekä hänen päänsä asennon. Minä luulen, että olisin hänet tuntenut, vaikka ei olisikaan minulle sanottu kuka hän oli. Sitten konduktöörin pilli vihelsi ja asemapäällikkö teki viimeisen kumarruksensa. Minä päästin höyryn koneeseen, ja me läksimme.

Vereni kiehui. En enää vapissut, enkä epäillyt. Minusta tuntui kuin kaikki hermoni olisivat olleet rautaa, ja joka veren pisara täynnä kostotuumia. Gianetta oli nyt käsissäni; hän oli saava rangaistuksensa. Hänen piti kuolla — hänen, jonka tähden olin tahrannut sieluni paraan ystäväni verellä. Kaikessa rikkauden ja kauneuden yltäkylläisyydessään oli hän nyt kuoleman oma, eikä mikään ihmisvoima voinut pelastaa häntä!

Pysäyspaikka toisensa perästä lensi sivuitse. Minä panin enemmän höyryä liikkeelle. Minä käskin koneenlämmittäjän mättää vahvasti hiiliä ja lietsoa ne ilmituleen. Olisin tahtonut ajaa kilpaa tuulen kanssa, jos olisin voinut. Yhä joutuisemmin, joutuisemmin — aidat ja puut, sillat ja pysäyspaikat välähtelivät ohitse — kylät katosivat samassa kuin olivat tulleet näkyviin — lennätinlangat hyppelivät ylös ja alas ja kietoutuivat yhteen — niin kauheaa

vauhtia kävi kulkuni. Yhä joutuisemmin, joutuisemmin, vaikka koneenlämmittäjä jo alkoi näyttää kalpealta pelosta, eikä olisi tahtonut enää lisätä polttoainetta tulisijaan. Yhä joutuisemmin, joutuisemmin, kunnes tuuli kovana viimana puhalsi kasvoihimme ja esti meitä hengittämästä.

En aikonutkaan itseäni pelastaa. Minä aioin mennä surmaan muiden muassa. Hulluna kuin olin — minä uskon aivan lujasti, että silloin olin kerrassaan hulluna — tunsin kuitenkin sydämessäni vähän sääliä vanhaa miestä ja hänen seuralaisiaan kohtaan. Mielelläni olisin myös, jos mahdollista, pelastanut miesparan vieressäni. Mutta me kuljimme semmoista vauhtia, että kaikki pelastus oli mahdotonta.

Vicenza jäi taaksemme — me olimme siitä vain vilahdukselta valoa nähneet. Pojana lensi sivuitse. Padovassa, johon nyt vain oli puolentoista peninkulman matka, matkustajieni piti astua ulos. Minä näin koneenlämmittäjän katsovan minua moittivasti. Minä näin hänen huulensa liikkuvan, vaikkon kuullut sanaakaan. Minä näin kuinka hänen moittiva katseensa yht'äkkiä muuttui kuoleman peloksi, ja silloin — armollinen Jumalani! — samassa huomasi, ettemme enää olleet kahdenkesken veturissa.

Siinä oli nyt kolmaskin mies — kolmas mies oikealla puolellani, kun sitä vastoin koneenlämmittäjä seisoivat vasemmalla, — pitkä, kookas mies, jonka tukka oli lyhyt ja kiharainen, matala skottlantilaislakki päässä. Ensi säikähdyksessäni vetäydyin askeleen taaksepäin; hän astui lähemmäksi, asettui paikalleni veturissa ja lakkautti höyryn. Minä aukaisin suuni puhuakseni hänelle; hän käänsi hitaasti kasvonsa minun puoleeni ja katsoi minua silmiin.

Se oli Matti Price!

Rinnastani pääsi pitkä, hurja huuto, minä nostin kuin hullu käsivarret pääni ylitse, ja kaaduinkin ikäänkuin kirveellä olisi isketty.

\* \* \* \* \*

Kyllä tiedän mitä minun kertomustani vastaan väitetään. Tietysti moni sanoo, että kuvittelin tuota vain mielessäni, taikka että aivoni olivat sairaat, taikka kenties, että minä hetkeksi olin tullut hulluksi. Kaikki nuo väitökset olen kuullut, enkä, jos sallitte minun sanoa, huoli niitä uudelleen kuulla. Oma ajatukseni asiasta on nyt jo monta vuotta ollut aivan varma. En voi muuta sanoa, en *tiedä* muuta — kuin että Matti Price oli noussut kuolleista pelastaakseen minun sieluani ja niiden ihmisten henkeä, joita minä syntisessä vimmassani aioin saattaa surman suuhun. Sen uskon yhtä lujasti, kuin uskon Jumalan armoon ja anteeksiantoon, jota katuvalle on luvattu.